

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS
KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS IŠVADA
VŠĮ MEDIJŲ RĖMIMO FONDO EKSPERTŲ ATRANKOS IR FONDO TARYBOS
SUDARYMO, FINANSAVIMO SKYRIMO BEI KONTROLĖS PROCESUOSE
2026 m.**

TURINYS

TURINYS.....	1
1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI	2
2. IŽANGA.....	4
3. KORUPCIJOS RIZIKOS FONDO TARYBOS SUDARYMO IR EKSPERTŲ ATRANKOS PROCESUOSE.....	6
3.1. <i>Neužtikrinamas Fondo tarybos narių nepriklausomumas, interesų konfliktų valdymas ir veiklos skaidrumas kelia viešojo intereso pažeidimo riziką (kritinė antikorupcinė pastaba).</i>	6
3.2. <i>Neskaidri ir formali ekspertų atranka sąlygoja galimai nustatytų reikalavimų neatitinkančių ekspertų paskyrimą bei neužtikrina jų nešališkumo (kritinė antikorupcinė pastaba).</i>	17
4. KORUPCIJOS RIZIKOS FINANSAVIMO SKYRIMO IR KONTROLĖS PROCESUOSE	28
4.1. <i>Fondo naudojama paraiškų administravimo platforma neužtikrina sprendimų atsekamumo, duomenų vientisumo ir skaidrumo standartų (kita antikorupcinė pastaba).</i>	29
4.2. <i>Tobulintinas administracinės atitikties vertinimas, nenuoseklus finansavimo kriterijų taikymas ir finansavimo poreikio neįvertinimas gali lemti selektyvius, nepagrįstus ar neracionalius sprendimus dėl finansavimo skyrimo (kritinė antikorupcinė pastaba).</i>	33
4.3. <i>Sprendimų priėmimas nesivadovaujant ekspertų vertinimais ir nesant aiškios paraiškų ir lėšų perkėlimo tvarkos kelia neskaidrių sprendimų ir piktnaudžiavimo riziką (kritinė antikorupcinė pastaba).</i>	44
4.4. <i>Nereglamentuota projektų (tyrimų) stebėsenos tvarka bei neatliekamas finansavimo poreikio vertinimas kelia neracionalių viešųjų lėšų panaudojimo riziką ir (ar) didina priklausomybę nuo valstybinio finansavimo (kritinė antikorupcinė pastaba).</i>	50
4.5. <i>Neefektyvi dvigubo arba perteklinio finansavimo prevencija (kritinė antikorupcinė pastaba).</i>	57
5. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS) IR PASIŪLYMAI	62
6. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA	67

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizės tikslas – antikorupciniu požiūriu įvertinti VšĮ Medijų rėmimo fondo (toliau – Fondas) ekspertų atrankos ir Fondo tarybos sudarymo, finansavimo skyrimo bei kontrolės procesus, siekiant nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas darbuotojams ar kitiems asmenims padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir pateikti Fondui (pagal poreikį – kitiems viešojo sektoriaus subjektams) rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus, skirtus nustatyti korupcijos rizikai sumažinti ir (ar) korupcijos rizikos veiksniams pašalinti, taip pat šių viešojo sektoriaus subjektų veiklai skaidrinti.

Korupcijos rizikos analizės uždaviniai:

1. Nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti.
2. Išanalizuoti praktinį procedūrų vykdymą, nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija.
3. Pasiūlyti korupcijos riziką mažinančias ir (ar) jos veiksnius šalinančias priemones.

Objektas:

Ekspertų atrankos ir Fondo tarybos sudarymo, finansavimo skyrimo bei kontrolės procesai.
Analizuotas 2023 - 2025 m. laikotarpis.

Subjektai:

VšĮ Medijų rėmimo fondas.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų turinio analizė.
2. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo vertinimas.
3. Interviu metodas (analizės subjektų darbuotojams pateikti klausimynai).
4. Viešai skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas.
5. Valstybės registruose ir informacinėse sistemose sukauptos informacijos analizė.

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Korupcijos rizikos analizės išvados priede nurodyti teisės aktai.
2. Fondo interneto svetainėje ir kita viešai skelbiama informacija, susijusi su analizuojamais procesais.
3. Fondo Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai (toliau – STT) pateikti dokumentai ir informacija apie analizuojamus procesus reglamentuojančius teisės aktus ir jų įgyvendinimo praktiką.

4. Kita Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto STT direktoriaus 2021-11-09 įsakymu Nr. 2-229¹, 15 punkte nurodyta informacija, reikalinga korupcijos rizikos analizei atlikti.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize, vertinant:

1. Sociologinių tyrimų duomenis.
2. Galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus.
3. Darbuotojų savarankiškumą priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją (valstybės tarnautojo ar įstaigos teisė spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra).
4. Darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygį.
5. Darbuotojų rotacijos lygį.
6. Atliekamos veiklos dokumentavimų reikalavimus.
7. Viešojo sektoriaus subjekto veiklos vidaus ir (ar) išorės audito informaciją.
8. Teisės aktų priėmimo ir vertinimo sistemą.
9. STT turimą informaciją, susijusią su procesu, kuriame atliekama korupcijos rizikos analizė.
10. Kitą informaciją, kurios reikia korupcijos rizikos analizei atlikti.

Jeigu korupcijos rizikos analizės metu prašomi dokumentai ar duomenys nebuvo pateikti, **laikoma, kad jų nėra.**

Rengiant šią išvadą asmenų vardai, pavardės ir pareigos, juridinių asmenų pavadinimai bei tikslios finansavimo sumos nurodomi tais atvejais, kai tokia informacija yra objektyviai būtina atliktai analizei paaiškinti bei pateiktoms išvadoms pagrįsti. Sprendžiant dėl šių duomenų nurodymo išvadoje kiekvienu atveju taip pat atsižvelgiama į tai, ar konkretus asmuo pagal Lietuvos Respublikos įstatymus gali būti laikomas viešuoju asmeniu, ir ar informacija apie šį asmenį (jo veiklą), kuri yra susijusi su atlikta analize, yra arba buvo skelbiama viešai. Visais kitais atvejais, duomenys ir informacija yra nuasmeninami arba pseudonimizuojami.

---

¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d9032104419b11ecac25bd9c0b3391dc/asr>.

2. IŽANGA

Fondas yra valstybės, kurios kaip steigėjos ir dalininkės teisės ir pareigas įgyvendina Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Visuomenės informavimo etikos asociacijos² ir Kultūros periodinių leidinių asociacijos sukurtas viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų veiklos, projektų bei tyrimų rėmimo instrumentas, kuriuo siekiama užtikrinti profesionalios, nepriklausomos ir visuomenės interesus atliepančios žiniasklaidos plėtrą. Fondo veiklos tikslai apima: žiniasklaidos pliuralizmo didinimą, nuomonių ir tautinių kultūrų įvairovės sklaidą, socialiai reikšmingos, kultūrą skatinančios informacijos prieinamumo visuomenėje (įskaitant asmenų su negalia informacinį prieinamumą) didinimą, racionalų ir pagrįstą valstybės paramos viešosios informacijos rengėjams ir (ar) skleidėjams teikimą (Visuomenės informavimo įstatymo (toliau – VIĮ) 28 straipsnis).

Fondo veiklai tenka ypatingas vaidmuo informacinėje erdvėje. Šiuolaikinė žiniasklaida veikia poliarizuotoje ir konkurencingoje aplinkoje, kuriai būdingas spartus technologinis progresas, socialinių tinklų įtaka, reklamos pajamų mažėjimas ir augantis visuomenės nepasitikėjimas informacijos šaltiniais³. Fondo įsteigimas buvo reikšminga žiniasklaidos rėmimo politikos reformos dalis. Reformos ištakos siejamos su būtinybe modernizuoti iki tol veikusius paramos mechanizmus, pirmiausia – VšĮ Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondą (SRTRF). Pastarasis, veikęs nuo 1996 metų, atliko svarbų vaidmenį žiniasklaidos projektų finansavime, tačiau ilginiui susidūrė su valdymo neefektyvumu, nepakankamomis skaidrumo priemonėmis, politizavimo rizika ir ribotu gebėjimu prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančios medijų aplinkos.⁴ Fondas buvo įsteigtas kaip šiuolaikinis, nepriklausomumo ir skaidrumo principais grįstas rėmimo modelis, perėmęs SRTRF funkcijas, tačiau iš esmės atnaujinęs projektų finansavimo valdymo architektūrą.

Naujai įsteigto Fondo biudžetas padidintas dvigubai, palyginus su tuo, kuo anksčiau disponavo SRTRF, tačiau Fondas, turėjęs būti įsteigtas ne vėliau kaip iki 2023-06-01⁵, oficialiai įregistruotas Juridinių asmenų registre 2023-09-13. Vėlavo ne tik Fondo steigimo darbai, bet ir pirmųjų konkursų dėl finansavimo skirstymo skelbimas, kas lėmė žiniasklaidos (ypač kultūrinės)

² Veikia kaip žiniasklaidos savireguliacijos institucija. Visuomenės informavimo etikos komisija suteikia piliečiams galimybę pateikti skundus dėl galimų žurnalistinės etikos pažeidimų. Ši komisija nagrinėja pateiktus skundus ir priima sprendimus, ar žurnalistai (redaktoriai) pažeidė Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksą.

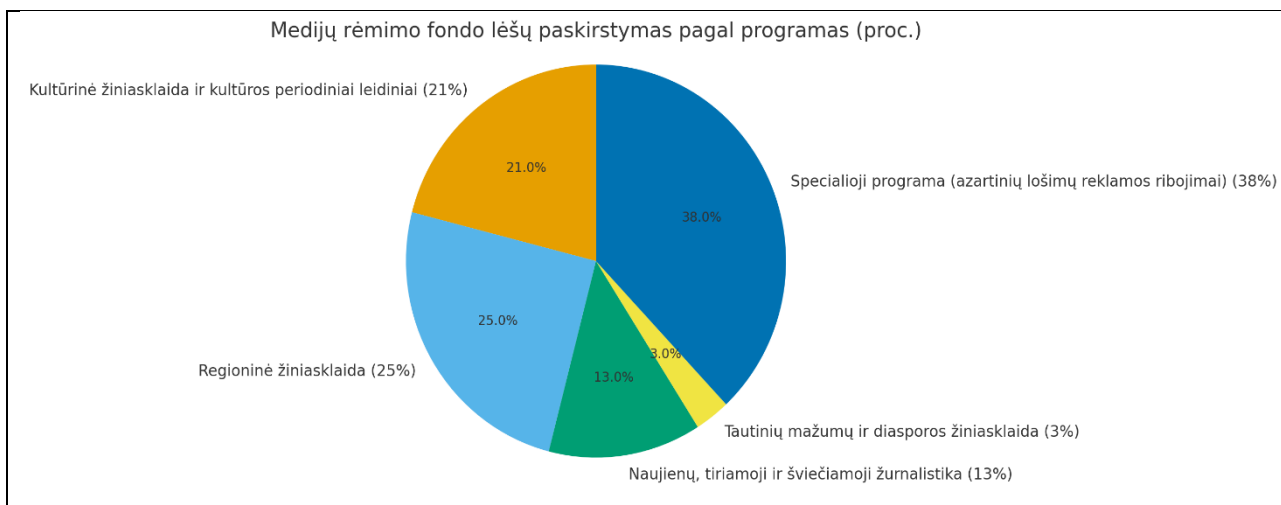
Žr. D. Jastramskis, *Media Pluralism Monitor 2025: Country Report – Lithuania*. European University Institute, Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF), 2025.

³ Prieiga internete: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024/public-perspectives-trust-news>; <https://www.kenresearch.com/global-newspaper-industry-market>; <https://wan-ifra.org/2025/01/world-press-trends-outlook-digital-growth-and-other-revenue-streams-steady-the-ship-for-publishers/>.

⁴ Prieiga internete: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/bus-siuloma-kurti-nauja-ziniasklaidos-remimo-fonda-ieskoma-budu-kaip-remti-kulturine-spauda-56-1168730>; <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/ziniasklaidos-organizacijos-kviecia-seimo-narius-uzdegti-zalia-sviesa-naujai-kuriamam-mediju-remimo-fondui-93164927https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/siekiant-skaidrumo-reformuojamas-spaudos-radijo-ir-televizijos-remimo-fondas-56-434836>; <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/kulturines-spaudos-atstovai-reikalauja-didesnio-skaidrumo-skirstant-parama-56-616061>; <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/seime-suklibejo-naujo-ziniasklaidos-remimo-modelio-iteisinimas-56-1267426>.

⁵ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 6, 19, 24, 27, 28, 48 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 19-1, 19-2 straipsniais įstatymas.

atstovų nuogastavimus dėl galimo kai kurių leidinių veiklos nutraukimo.⁶ Fondo biudžetas 2024 m. siekė 6,518 mln. eurų, o 2025–2027 m. buvo suplanuota, kad kasmet sieks 10,548 mln. eurų⁷, tačiau Lietuvos Respublikos 2026–2028 metų biudžeto patvirtinimo įstatymu (2025-12-11 Nr. XV-651) biudžetas sumažintas iki 9, 995 mln. eurų.

1 pav. Fondui skiriamo finansavimo paskirstymas pagal programas (2025-08-19 - 2025-12-31)

Valstybės parama žiniasklaidai nėra tik finansavimo mechanizmas — tai demokratijos, skaidrumo, viešojo intereso ir informacinio saugumo garantas, tačiau jis gali sukurti ir rizikas — politinio poveikio, nesąžiningo finansavimo paskirstymo, interesų konflikto ar procesų neskaidrumo. „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2023/2024“ tyrimo⁸, atlikto 2024 m. sausio – birželio mėn., duomenimis, žiniasklaidą kaip labai korumpuotą ar iš dalies korumpuotą įvardino 73 proc. apklaustų gyventojų ir 72 proc. valstybės tarnautojų. Todėl Fondo valdymo ir sprendimų priėmimo procesų vertinimas yra svarbi antikorpucinė priemonė, siekiant užtikrinti visuomenės pasitikėjimą žiniasklaidos finansavimo sistema.

Ši korupcijos rizikos analizė orientuota į Fondo veiklos organizavimo, valdymo ir priežiūros mechanizmus, projektų vertinimo procesus, ekspertų atrankos ir nešališkumo užtikrinimo procedūras, vidaus kontrolės sistemą, interesų konfliktų prevenciją ir kitas skaidrumo priemones. Išvadoje analizuojamas Fondo projektų finansavimo modelis: paraiškų teikimo procedūros, vertinimo kriterijų taikymas, ekspertų atrankos ir tarybos sudarymo skaidrumas, sprendimų priėmimo logika ir viešumas. Taip pat įvertinti asmenų ryšiai, rizikingos sprendimų grandys, galinčios sudaryti prielaidas neskaidriems sprendimams. Korupcijos rizikos analizės rezultatų pagrindu galima stiprinti Fondo veiklos efektyvumą, mažinti rizikas, didinti procesų aiškumą ir užtikrinti, kad žiniasklaidos rėmimo sistema veiktų sąžiningai, skaidriai ir nuosekliai.

⁶ Prieiga internete: <https://www.lrytas.lt/kultura/meno-pulsas/2024/01/24/news/i-kulturines-spaudos-nuogastavimus-sureagavo-mediju-remimo-fondas-mes-girdime-matome-jauciamo-ir-dirbame--30214398>.

⁷ Iš jų net 38 proc. numatyti 2025 m. paskelbtai naujai finansuotinai specialiajai programai dėl 2025–2027 m. prarastų pajamų, susijusių su azartinių lošimų reklamos ribojimais.

⁸ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorpucine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>.

3. KORUPCIJOS RIZIKOS FONDO TARYBOS SUDARYMO IR EKSPERTŲ ATRANKOS PROCESUOSE

3.1. Neužtikrinamas Fondo tarybos narių nepriklausomumas, interesų konfliktų valdymas ir veiklos skaidrumas kelia viešojo intereso pažeidimo riziką (kritinė antikorupcinė pastaba).

Fondo taryba (toliau - Taryba) yra kolegialus organas, priimantis sprendimus dėl valstybės paramos skyrimo fiziniams ir juridiniams asmenims pagal VII ir Medijų rėmimo fondo finansuojamų projektų teikimo taisyklėse, patvirtintose Kultūros ministro 2024-02-29 įsakymu Nr. IV-176⁹ (toliau – Finansavimo taisyklės), numatytas programas iš valstybės biudžeto lėšų. Be to, Taryba dalyvauja rengiant ir (ar) derinant šių taisyklių projektą, inicijuoja jų tobulinimą. Kitaip tariant, Tarybos sprendimai lemia, kuriems viešosios informacijos rengėjams ir skleidėjams bus skirtas finansavimas, todėl Tarybos sudėtis, narių nepriklausomumas, interesų kontrolės mechanizmai bei veiklos viešumo lygis yra kritiškai svarbūs skaidrumui ir pasitikėjimui Fondo veikla. Korupcijos rizikos analizės metu įvertinti Tarybos sudarymo, nešališkumo ir nepriklausomumo užtikrinimo bei priimamų sprendimų skaidrumo aspektai. Išanalizavus teisinį reguliavimą, informacinių sistemų (registrų) duomenis, Tarybos ir dalininkų priimtų sprendimų turinį, išryškėjo šie korupcijos rizikos veiksniai:

▪ **Sprendimų dėl viešųjų lėšų skirstymo priėmimo procese dominuoja privataus sektoriaus subjektai, kurių interesai gali nusverti viešąjį interesą.** Fondo tarybą sudaro 10 narių. Vieną narį į Fondo tarybą skiria Medijų taryba,¹⁰ kitus narius po vieną skiria viešosios informacijos rengėjus ir skleidėjus vienijančios organizacijos: Kultūros periodinių leidinių asociacija (KPLA) (Fondo dalininkė), Lietuvos meno kūrėjų asociacija, Interneto žiniasklaidos asociacija, Nacionalinė rajonų ir miestų laikraščių leidėjų asociacija, asociacija „Nacionalinė spauda“, Lietuvos žurnalistų draugija, Lietuvos žurnalistų sąjunga, Lietuvos radijo ir televizijos asociacija ir Lietuvos regioninių radijo stočių asociacija bendru sutarimu bei Lietuvos kabelinės televizijos asociacija ir Regioninių televizijų asociacija bendru sutarimu (VII 28 straipsnio 6 dalis). Įvertinus Tarybos sudėtį matyti, kad ją sudaro išimtinai privataus sektoriaus subjektų atstovai, kurie yra tiesiogiai suinteresuoti finansavimo gavimu, todėl kyla rizika, kad sprendimai gali būti priimami nesilaikant teisės aktų nuostatų ir (ar) neatsižvelgiant į viešąjį interesą. Dėl finansavimo į Fondą kreipiasi šių asociacijų nariai (juridiniai asmenys), arba pačios asociacijos, pavyzdžiui, minėtoji Lietuvos žurnalistų sąjunga. Fondo tarybos sudėtis, kurioje visi nariai yra viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų organizacijų

⁹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d3f47213d74211ee9269b566387cfecb?jfwid=-j99h4a0v3>.

¹⁰ Kultūros ministerijos sudaryta patariamoji institucija, kuri Kultūros ministerijai teikia ekspertinę nuomonę ir rekomendacijas svarbiausiais visuomenės informavimo srities politikos formavimo, koordinavimo ir įgyvendinimo klausimais. Trečdalis Medijų tarybos narių yra kartu ir Fondo Tarybos nariai, įskaitant Fondo direktorių (nuo 2025-01-01). Žr. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2021-05-24 įsakymas Nr. IV-640 „Dėl medijų tarybos sudarymo“. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/285ae460bc6b11eb8c24980b2b0e0fef/asr>.

deleguoti atstovai, lemia situaciją, kai lėšų skirstymą gali kontroliuoti patys potencialūs finansavimo gavėjai. Kadangi valstybė, kaip Fondo dalininkė, nėra atstovaujama Taryboje, o dėl nustatytos asmenų delegavimo į Fondo tarybos narius tvarkos dauguma jos narių yra tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su asmenimis, suinteresuotais finansavimo gavimu, tad kyla grėsmė, kad sprendimai gali būti grindžiami ne viešuoju interesu.

Anksčiau veikusio SRTRF dalininkų buvo 21, tačiau steigiant naujojo modelio Fondą jų skaičius buvo sumažintas iki 3, paliekant dalininkų susirinkime viešąjį interesą ir visos žiniasklaidos interesus atstovauti Kultūros ministeriją, Visuomenės informavimo etikos asociaciją (VIEA), ir KPLA - vienijančią tik 10 kultūrinių periodinių leidinių¹, patiriančių finansinę priklausomybę nuo valstybės finansavimo¹.

Privatūs interesai galimai atsiskleidžia Fondo tarybos posėdžių metu svarstant konkrečias paraiškas. Dėl teisės aktuose nustatyto ydingo Tarybos formavimo, Tarybos nariams kyla pareiga nusišalinti nuo tam tikrų (jų atstovaujama asociacijai priklausančių) viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų (toliau – VIRS) paraiškų svarstymo ar net nuo visų tam tikroje programoje pateiktų paraiškų, siekiant išvengti šališkumo. Pavyzdžiui, KPLA atstovas galimai turėtų kiekvieną kartą nusišalinti nuo Kultūros periodinių leidinių programos (tiek veiklos, tiek ir projektų finansavimo) paraiškų svarstymo, tačiau praktikoje taip nėra; Interneto žiniasklaidos asociacijos (tuometinė) atstovė (tuometinė šios asociacijos pirmininkė) taip pat galimai turėjo nusišalinti nuo Naujienų, tiriamosios ir šviečiamosios žurnalistikos programos paraiškų svarstymo, kadangi šioje programoje paraiškas teikia, be kita ko, didžiausi naujienų portalai, kurie yra šios Tarybos narės valdomos asociacijos nariai. Manytina, kad šios asociacijos atstovas Taryboje turėtų nusišalinti ir nuo finansavimo penktajai programai skirstymo, kadangi dauguma paraiškų pateikusių VIRS yra šios asociacijos nariai, tačiau tai nebuvo padaryta (žr. Tarybos 2025-10-13 protokolą); asociacijos „Nacionalinė spauda“ pirmininkas, manytina, turėtų nusišalinti nuo šios asociacijos narių paraiškų svarstymo, tačiau, pavyzdžiui 2024-06-20 posėdyje jis nuo UAB „Lietuvos rytas“ paraiškos svarstymo nenusišalino ir siūlė skirti didesnę nei daugumos Tarybos narių siūlomą sumą¹¹. Įvertinus keliolika Tarybos posėdžių protokolų, darytina išvada, kad nešališkumo principas galimai nėra užtikrinamas¹².

Priešingai, kai kuriais atvejais į Tarybą deleguoti privataus sektoriaus subjektų atstovai labai aiškiai deklaruoja atstovaujantys juos delegavusios asociacijos interesus: pavyzdžiui, 2025-03-03

---

¹¹ Ekspertų darbo grupė siūlė šiam projektui finansavimo neskirti.

¹² Fonde laikomasi principo, kad turi būti nusišalinama nuo įmonės, su kuria Tarybos narys turi darbo santykių, paraiškų svarstymo. STT vertinimu, darbo santykių buvimas nėra vienintelis galimas ryšys, keliantis šališkumo riziką. Nemaža dalis Tarybos narių yra įvairių asociacijų pirmininkai ar valdymo organų nariai, tad tikėtina, kad šališkumas gali kilti dėl asociacijų narių interesų gynimo ir tuo pat metu viešojo intereso užtikrinimo, vykdamas Tarybos nario funkcijas.

posėdyje (žr. protokolą), susidarius situacijai, kai po finansavimo paskirstymo Kultūros periodinių leidinių programoje liko lėšų ir buvo svarstomas lėšų perkėlimo į kitas programas klausimas, tuometinis Tarybos narys, deleguotas KPLA, nurodė: „*Aš atstovauju ne save kaip asmenį, o atstovauju tuos pačius kultūros periodikos leidėjus, tai jų pozicija labai aiški ir aš turiu imperatyvą kaip balsuoti. Ten yra principinis nepritarimas procentuotės keitimui kaip precedento sukūrimui. Aš turiu imperatyvą balsuoti prieš*“. Dar vienu atveju, svarstant naujos Specialiosios programos dėl 2025–2027 metais prarastų pajamų, susijusių su azartinių lošimų reklamos ribojimais finansavimo kriterijus, buvo svarstoma nustatyti reikalavimą, kad projektai privalo būti įgyvendinti (informacija skleidžiama) lietuvių kalba, kas reikštų, jog konkurse negalėtų dalyvauti VIRS, kurie informaciją rengia ir skleidžia tautinių mažumų kalbomis. Visuotiniame dalininkų susirinkime (2025-06-26 protokolas Nr. SP-8) Kultūros ministerijos deleguotas atstovas iškėlė klausimą „*kodėl buvo nuspręsta neišbraukti lietuvių kalbos kriterijaus*¹³, *nors dalininkai turėjo pakankamų motyvų jį naikinti siekiant išlaikyti konkurencingą aplinką. VIEA atstovas paminėjo, kad prieš dalininkų susirinkimą dėl to teiravosi Fondo Tarybos pirmininkės nuomonės, kuri paaiškino, kad reikalavimas rengti ir skelbti informaciją lietuvių kalba liko, nes Fondo taryboje neatstovaujama tautinių mažumų kalbomis informaciją rengiančių visuomenės informavimo priemonių interesams*“.

Atkreiptinas dėmesys, kad KPLA Fonde užimama padėtis išskirtinė – ši asociacija yra ne tik viena iš dalininkų, tačiau yra atstovaujama ir Taryboje (deleguoja į ją savo pasirinktą atstovą), be to, šios asociacijos atstovams¹⁴ yra skirtos dvi iš trijų pirmosios programos paprogramių, kuriose finansuojama šios asociacijos narių - kultūros periodinių leidinių - veikla ir projektai. Kadangi KPLA deleguotas atstovas turi balsavimo teisę Taryboje, kuri dalyvauja rengiant ir (ar) derinant finansavimo taisyklių projektus bei rengia naujas programas, kyla rizika, kad kriterijai ar lėšų paskirstymo proporcijos gali būti formuojamos taip, kad tiesioginę naudą, pirmiausia, gautų šio dalininko nariai. Be to, KPLA 2025-03-17 kreipėsi į kultūros ministrą, Lietuvos Respublikos Prezidentą, Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Lietuvos Respublikos Seimo kultūros komitetą atviru laišku¹⁵, nesutikdama su Tarybos sprendimu dėl dalies Kultūrinės žiniasklaidos ir kultūros periodinių leidinių programoje likusių lėšų perkėlimo į kitas programas, kas rodo potencialią įtaką Fondo ir galutiniams ministerijos sprendimams¹⁶. Šiuo atveju dalininkas, kuris turi teisę dalyvauti sprendimų priėmimo

¹³ Šis kriterijus buvo svarstomas Finansavimo taisyklių projekto rengimo metu, tačiau vėliau jo atsisakyta.

¹⁴ Ne visi kultūros periodiniai leidiniai priklauso šiai asociacijai, tačiau didžioji dauguma finansavimą gavusių kultūros periodinių leidinių yra šios asociacijos nariai.

¹⁵ Prieiga internete: <https://kpla.lt/del-kulturos-periodiniu-leidiniu-finansavimo/>; <https://bns.lt/naujiena/kulturine-spauda-pikta-del-atimtu-lesu-mediju-remimo-taryba-sako-siekusi-balanso-bns-tema-wu1tysiu>.

¹⁶ 2024 m. pradžioje, kai ką tik įsteigtam Fondui vėluojant skelbti konkursus, kultūros periodiniai leidiniai, kurių išlikimas tiesiogiai priklauso nuo valstybės finansavimo, skelbė viešai apie galimą bankrotą. Tuomet Kultūros ministerija pasiūlė „pagalbą“ kultūros periodiniams leidiniams. 2024-01-31 Kultūros ministerija kreipėsi į kultūros periodinių leidinių redakcijas, kviesdama dalyvauti viešajame pirkime. Kiekvienam leidiniui žadėta skirti iki penkių tūkstančių eurų, už kuriuos leidiniai, priėmę šį kvietimą ir atitinkamas sąlygas, išpareigotų skelbti kultūros bendruomenei aktualų turinį: galimybes kultūros ir meno kūrėjams, konkursų skelbimus, atliktus kultūros ir meno srities tyrimus ir t. t. „*Tokiu būdu*

(per savo deleguotą Tarybos narį), tikėtina, gali būti neobjektyvus Fondo paramos gavimo procese. Tai galimai pažeidžia nešališkumo principą. **Susiklosčiusi situacija, kad asociacijos tuo pat metu yra Fondo dalininkės, turi atstovus Taryboje ir atstovauja Fondo skirstomos paramos gavėjus, lemia koncentruotos įtakos riziką - ta pati interesų grupė dalyvauja formuojant politiką, dalyvauja sprendimų priėmimo ir gauna naudą.** Kultūros ministerijos teigimu, KPLA įtraukimas į Fondo dalininkus turėjo užtikrinti strateginį požiūrį į itin pažeidžiamą kultūrinės žiniasklaidos segmentą ir jo svarbos išlaikymą¹⁷. Tokia pozicija svarstyta dėl kelių priežasčių: pažeidžiamumas negali būti teisėto pagrindo suteikti sprendimų dėl finansavimo priėmimo galią galimiems finansavimo gavėjams, be to, KPLA nariai yra juridiniai asmenys (redakcijos, leidėjai), kuriems galioja tos pačios sąžiningos konkurencijos su kitais viešosios informacijos rengėjais sąlygos. Viešosios lėšos turi būti skirstomos nepriklausomų, nesuinteresuotų narių, o sektoriaus dalyviai, manytina, galėtų dalyvauti, pavyzdžiui, konsultacinėje (ne sprendimų priėmimo) veikloje. KPLA ir kitų asociacijų atveju šis principas gali būti pažeidžiamas, nes privataus sektoriaus atstovai dalyvauja tiesiogiai priimančiais sprendimus ir darant įtaką programų struktūrai. **Visuomenės informavimo etikos asociacija, būdama Fondo dalininkė, taip pat turi savo atstovą Taryboje – Tarybos pirmininkę V. Žukienę, kuri kartu yra ir Visuomenės informavimo etikos komisijos¹⁸ bei Lietuvos kabelinės televizijos asociacijos pirmininkė. Pažymėtina, kad VIĮ 28 straipsnio 6 dalyje išvardintų asociacijų, turinčių teisę deleguoti savo atstovus į Tarybą, didžiąją daugumą sudaro būtent VIEA nariai (asociacijos). Tokiu būdu sukuriama situacija, kai viena ar kelios asociacijos įgyja ne tik teisę į finansavimą, bet ir dalyvauja jo politikos formavime.**

Žiniasklaida atlieka esminį vaidmenį demokratijoje – prižiūri valdžią (angl. *watchdog*), skatina atskaitomybę, formuoja visuomenės nuomonę, todėl pagrįstai laikoma viešojo intereso dalyve. Kai subjektas, gaunantis viešąsias lėšas, dalyvauja sprendžiant savo paties ar savo narių finansavimo klausimus, neišvengiamai kyla šališkumo rizika. *Bet kokia profesinė organizacija prioritetą teikia saviems interesams ir nepaiso savikritikos¹⁹.*

Kultūros ministerija tiesia pagalbos ranką kultūrinei žiniasklaidai, kad palengvintų pereinamąjį laikotarpį, kol įvyks Medijų rėmimo fondo konkursai. Fondo taryba jau yra pritarusi finansuojamų projektų teikimo taisyklėms ir prioritetinių paramos sričių – kultūrinės ir regioninės žiniasklaidos – konkursų sąlygoms. Jos bus derinamos su atitinkamomis institucijomis. Minėta parama skiriama kultūrinei spaudai, atitinkančiai kultūros periodinio spaudos (spausdinto) leidinio, leidžiamo dažniau nei kartą per ketvirtį (ne mažiau kaip 5 numeriai per metus), kriterijus. Taip pat leidėjo ir leidinio duomenys turi būti pateikti Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų informacinėje sistemoje (VIRSIS).

Prieiga internete: <https://sc.bns.lt/view/item/kulturos-ministerija-kviecia-periodine-kulturine-ziniasklaida-pasinaudoti-finansines-pagalbos-priemone-477353>; <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000316782/del-uztrukusiu-mediju-remimo-fondo-steigimo-darbu-uzsidaro-kulturos-barai-kulturos-ministerija-pripazista-klaidas?srsId=AfmBOooiSftq9bruW6-EldBAOjjdq2JUzmnGY8ak6QBpHt4TYDE-9BZ5>

¹⁷ Kultūros ministerijos 2025-11-06 raštas Nr. S-2141 (STT reg. Nr. 5-01-14570).

¹⁸ Kolegialus Visuomenės informavimo etikos asociacijos valdymo organas.

¹⁹ J. Mažylė. *Atsakingos žiniasklaidos sistemos: teorinės prielaidos ir situacija Lietuvos regionų spaudoje*. Žurnalistikos tyrimai, 2012. Nr. 5.

Nepriklausomumo principas yra dvilypis: jis reikalauja, kad žiniasklaida nebūtų veikiamą valstybės (politikų), bet taip pat – kad pati žiniasklaida neturėtų nepagrįstos įtakos valstybės sprendimams savo naudai. Savireguliacija – tai žiniasklaidos bendruomenės pastangos pačiai tvarkytis pagal nustatytas etikos normas. Tačiau savireguliacija dažniausiai apima turinio, o ne finansų priežiūrą. Finansinio pobūdžio sprendimai turi būti grindžiami skaidrumo, atskaitomybės ir nešališkumo principais, kurių neįmanoma užtikrinti, jei patys galimi paramos gavėjai turi sprendžiamąją galią dėl lėšų skirstymo ar paramos teikimo sąlygų nustatymo. EBPO rekomendacijose akcentuojama būtinybė vengti siaurų interesų grupių dominavimo sprendimų priėmimo, valdyti interesų konfliktus ir užtikrinti lygias galimybes²⁰. Argumentai dėl žiniasklaidos nepriklausomumo, demokratinės reikšmės ir savireguliacijos yra svarbūs, tačiau antikorpuciniu požiūriu jie nėra pakankami, kad pagrįstų pačių žiniasklaidos atstovų dalyvavimą viešųjų lėšų skirstyme sau ar savo nariams.

Valstybė, kaip Fondo dalininkė, neturi atstovų delegavimo į Tarybą teisės, todėl neturi tiesioginės įtakos sprendimams dėl lėšų skyrimo, nepaisant to, kad skirstomos viešosios - valstybės biudžeto - lėšos. Tai prieštarauja gero viešojo valdymo principams ir kelia klausimą dėl viešojo intereso apsaugos. Esant tokiai Fondo Tarybos ir dalininkų struktūrai, **valstybei, turinčiai dalininkų susirinkime 1/3 balsų, prieštaraujant kitų dviejų dalininkų nuomonei, tam tikri sprendimai vis tiek galėtų būti priimami, kadangi sprendimus dalininkų susirinkime *de facto* galėtų priimti dviejų likusių Fondo dalininkų atstovai (dalininkų dauguma).**

Kaip jau minėta, Taryboje nėra atstovaujami tautinių mažumų kalbomis informaciją rengiantys ir skleidžiantys VIRS²¹, nors dvi iš trijų ketvirtosios Fondo finansuojamos programos paprogramės skirtos būtent jiems. Taryboje nėra ir lietuvių išeivijos (diasporos) žiniasklaidos atstovo. Visos šios aplinkybės **rodo ydingą Fondo dalininkų struktūrą ir Tarybos sudarymo tvarką bei reikalauja teisinio reguliavimo pokyčių**, siekiant subalansuoti privačius ir viešuosius interesus viešųjų lėšų skirstymo mechanizme ir užtikrinti, kad Fonde būtų atstovaujami visų potencialių paramos gavėjų interesai.

▪ **Dėl formalios Tarybos nariui nustatytų reikalavimų patikros procedūros, Tarybos nariais paskirti galimai teisės aktų reikalavimų neatitinkantys asmenys.** Fondo dalininkai VII 28 straipsnyje nurodytų asociacijų siūlomų kandidatų į Tarybos narius atitiktį teisės aktų reikalavimams atliko formaliai, t. y. pasitikėdami pačių kandidatų anketose pateiktą duomenų teisingumu²². Kitaip

²⁰ OECD *Public Integrity Recommendation*, 2017. Prieiga internete:

<https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0435>.

²¹ 2 Seimo nariai teikė siūlymą dėl šios grupės narių atstovavimo Fondo taryboje, tačiau į jį nebuvo atsižvelgta. Žr. Pasiūlymas dėl Visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 6, 19, 24, 27, 28, 48 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 19-1 ir 19-2 straipsniais įstatymo projekto Nr. XIVP-2355. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/fb9f5ec0dd1911eda305cb3bdf2af4d8?jfwid=-cq0mfqrxk>;

²² Kultūros ministerijos teigimu, „į Fondo tarybą siūlomi asmenys tikrinami remiantis atviraisiais šaltiniais. Asmens vadovavimas VIRS, dalyvavimas VIRS valdymo organo veikloje ar VIRS valdomos VIP redakcijoje analizuojami

tariant, tokiu pačiu principu kaip ir Fondo ekspertai (žr. 3.2 skirsnis). Fondas neturi reikalingų įrankių VII 28 straipsnyje nustatytų reikalavimų atitikties vertinimui²³, todėl gali atlikti tik formalią kandidatų patikrą, remdamasi jų anketiniais duomenimis. Primintina, jog du Fondo dalininkai – tos pačios asociacijos, skiriančios savo atstovus į Tarybą, tad abejotina, ar šie užtikrintų nešališką kandidatūrų patikrą, kai patys jas pateikė Fondui. STT, įvertinusi VIRSIS ir Valstybės tarnautojų registro duomenis, nustatė, kad L. Bušinskaitė jos skyrimo į Tarybos nares metu galimai neatitiko VII 28 straipsnio 7 dalies reikalavimo „Fondo tarybos nariais negali būti <...> viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų vadovai, valdymo organų nariai“. Remiantis VIRSIS duomenimis, ji buvo (ir šiuo metu yra) VIRS (reklamos, komunikacijos, viešųjų ryšių agentūra) savininkė. To paties reikalavimo galimai neatitinka tarybos narė A. Nugaraitė, kuri yra VIRS – Lietuvos žurnalistų sąjungos – valdymo organo (tarybos) narė, remiantis VIRSIS duomenimis. **Šios aplinkybės rodo ne tik Fondo dalininkų nepakankamą atsakomybę atrenkant Tarybos narius, bet ir visos Tarybos legitimumo bei veiklos teisėtumo grėsmę.**

▪ **Lobistų dalyvavimas Fondo taryboje, šiai formuojant finansavimo skyrimo politiką, didina šališkumo riziką ir galimai prieštarauja Lobistinės veiklos įstatymo nuostatoms.** Tarybai tenka lemiamas vaidmuo priimant sprendimus dėl finansavimo skyrimo, tačiau ji taip pat dalyvauja ir nustatant teisinį reguliavimą - Taryba dalyvauja rengiant ir (ar) derinant Finansavimo taisyklių (jų pakeitimų) projektus, be to, jai suteikta teisė rengti kitas, VII nenumatytas, programas. Remiantis SKAIDRIS duomenimis, dvi Tarybos narės – L. Bušinskaitė (atsistatydino iš Fondo tarybos savo noru 2025-08-20) ir Tarybos pirmininkė V. Žukienė – registruotos lobistės. Fondo tarybos narės, būdamos lobistės, dalyvavo rengiant ir svarstant norminių teisės aktų – Finansavimo taisyklių, kurios, be kita ko, nustato konkrečius paraiškų vertinimo kriterijus, vertinimo tvarką, o taip pat reglamentuoja VII neišvardintas, Tarybos parengtas programas – projektus. Faktiškai, paminėtos Tarybos narės dalyvauja nustatant taisykles, pagal kurias vėliau Taryboje sprendžia dėl jų pačių atstovaujамų subjektų²⁴ finansavimo, dėl ko kyla rizika, kad valstybės parama bus skiriama konkrečioms interesų

---

remiantis VIRSIS duomenimis“. Atkreiptinas dėmesys, kad VIRSIS dalis duomenų teikiama pačių VIRS, be to, STT vertinimu, vien atvirųjų šaltinių nepakanka siekiant įsitikinti, ar kandidatai į Tarybos narius atitinka visus VII nustatytus reikalavimus. Pavyzdžiui, kaip nurodo Kultūros ministerija, „L. Bušinskaitė Fondo tarybos nare patvirtinta 2023-12-07, o VIRSIS duomenys apie jos valdomą VIRS registruoti nuo 2024-08-06. Šiuo atveju Fondo dalininkai negalėjo objektyviai įvertinti minėtos aplinkybės, remdamiesi VIRSIS duomenimis“.

²³ Fondo tarybos nariais skiriami nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos piliečiai, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 5 metų veiklos, akademinę ar profesinę patirtį visuomenės informavimo, kultūros, švietimo, mokslo ar žmogaus teisių srityse. Fondo tarybos nariais negali būti: valstybės politikai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos nariai, Vyriausybės įgaliotos institucijos darbuotojai, Fondo administracijos darbuotojai ir ekspertai, VIRS vadovai, valdymo organų nariai, taip pat Europos Parlamento nariai. Jeigu Fondo tarybos nariui taip pat numatytas apribojimas dalyvauti politinių partijų veikloje. **Visi šie reikalavimai objektyviai nėra tikrinami.**

²⁴ VIRS savitvarkos organizacijos – Visuomenės informavimo etikos asociacijos – steigėjos – viešosios informacijos rengėjus, skleidėjus ir žurnalistus vienijančios organizacijos: Lietuvos žurnalistų sąjunga, Lietuvos žurnalistų draugija, Interneto žiniasklaidos asociacija, Lietuvos radijo ir televizijos asociacija, Regioninių televizijų asociacija, Lietuvos kabelinės televizijos asociacija, Nacionalinė rajonų ir miestų laikraščių leidėjų asociacija. Asociacijos sprendimus visuomenės informavimo etikos srityje priima Visuomenės informavimo etikos komisija, kurią sudaro 7 steigėjų deleguoti

grupėms. Lobistinės veiklos įstatymo (LVĮ) 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą numato, kad **lobistu neturi teisės būti fizinis asmuo kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką**, t. y., Lietuvos Respublikos Prezidentas, Lietuvos Respublikos Seimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nariai, viceministrai, Vyriausybės, ministerijų kancleriai, parlamentinių politinių partijų vadovai, merai, savivaldybių tarybų nariai, savivaldybių administracijų direktoriai ir jų pavaduotojai, kiti valstybės tarnautojai, valstybės pareigūnai ir kiti asmenys, kurie pagal teisės aktų nustatyta tvarka jiems suteiktas pareigines funkcijas dalyvauja rengiant, svarstant teisės aktų projektus ir juos priimant. STT raštu kreipėsi į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją²⁵ (toliau – VTEK), prašydama pateikti kompetentingą nuomonę, paaiškinant, ar Fondo tarybos nariai atitinka asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, sąvoką, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatyme. VTEK nuomone, Fondo tarybos nariai gali būti priskirtini asmenų, kurie pagal teisės aktų nustatyta tvarka jiems suteiktas pareigines funkcijas dalyvauja rengiant, svarstant teisės aktų projektus ir juos priimant, ratui ir atitinkamai laikytini asmenimis, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką LVĮ nuostatų prasme (2025-12-02 raštas, reg. Nr. S-2025/1881-(2.5 Mr)). Atsižvelgiant į VTEK rašte pateiktą nuomonę, manytina, jog VTEK tikslinga įvertinti pateiktą informaciją galimo LVĮ pažeidimo kontekste.

Verta paminėti, kad abi šios Tarybos narės dalyvavo ir Fondo steigime, jo modelio kūrimo.²⁶ Remiantis Tarybos narės L. Bušinskaitės pateiktomis skaidrių teisėkūros procesų deklaracijų²⁷ duomenimis, ji siūlė naujai kuriamame Fonde numatyti atskirą programą nacionalinei žiniasklaidai, jos finansavimo kriterijus, taip pat prašė Seimo narių palaikyti Fondo kūrimą numatančias VII nuostatas, teikė siūlymus dėl ministro įsakymo (nenurodyta), kuriame nustatomi reikalavimai dėl turinio pritaikymo žmonėms su negalia (vienas iš Finansavimo taisyklių reikalavimų), taip pat teikė siūlymus Kultūros ministerijai dėl to, kaip turėtų atrodyti lėšų paskirstymas tarp Fondo finansuojamų programų, remiantis žiniasklaidos auditorijų pasiekiamumu, teikė siūlymus, susijusius su Reklamos

---

atstovai. Šios komisijos pirmininkė ir Lietuvos kabelinės televizijos asociacijos prezidentė - V. Žukienė (fizinis asmuo lobistas), kuri tuo pačiu yra ir Fondo tarybos pirmininkė. Interneto žiniasklaidos asociacijos buvusi pirmininkė L. Bušinskaitė (fizinis asmuo lobistas, analizės laikotarpiu vadovavo šiai asociacijai, kuri taip pat yra lobistas). Ši asociacija vienija vienas didžiausių žiniasklaidos priemonės, tokias kaip: UAB „Delfi“, UAB „All Media Lithuania“ (TV3, TV3.lt, TV6, TV8 ir kt.), UAB „15min“, UAB „Lrytas“, UAB „Naujosios medijos grupė“ (VIP: MadeinVilnius.lt ir MadeinKlaipeda.lt), UAB "Vakarų ekspresas", UAB „Naujųjų centras“ (alfa.lt), UAB „Verslo žinios“, VŠĮ „Bernardinai.lt“ ir kt. Prieiga internete: <https://www.etikoskomisija.lt/apie-mus>; <https://xn--ia-2va.lt/>.

²⁵ 2025-11-06 reg. Nr. 4-01-10372.

²⁶ Aiškinamajame rašte dėl įstatymų projektų reg. Nr. XIVP-2355, XIVP-2356 nurodyta, kad VII pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siūloma įsteigti Fondą, parengtas atsižvelgiant, be kita ko, į Medijų tarybos 2021-06-23, 2021-10-18 ir 2022-06-16 posėdžiuose įvykusius svarstymus ir Visuomenės informavimo etikos asociacijos pateiktus pasiūlymus. Medijų tarybos nariais nurodytais laikotarpiais buvo: K. Bulka, A. Nugaraitė, D. Puslys, L. Bušinskaitė, R. Navickienė, G. Norvilas, R. Slapšys, V. Žukienė, kurie vėliau tapo įsteigto Fondo tarybos nariais (jos primininkais).

Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/93c386907bc211edbdcebd68a7a0df7e?jfwid=-cq0mfqrxk>.

²⁷ Žr. LSD-2022-00213, LSD-2022-283, LSD-2023-00030, LSD-2023-00081, LSD-2023-00131, LSD-2023-00222, LSD-2023-00348, LSD-2023-00349 ir kt. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (VTEK) duomenimis, ši lobistė yra **tarp aktyviausiai veikiančių**. Žr. *Lobistinės veiklos raidos tendencijos Lietuvoje 2021-2024 m.*, VTEK, 2025 m.

įstatymu, ir poziciją dėl lošimų bei loterijų reklamos draudimų²⁸, kurie vėliau tapo pagrindu kompensuoti žiniasklaidos priemonių praradimus, Tarybai parengus Specialiąją programą dėl 2025–2027 metais prarastų pajamų, susijusių su azartinių lošimų reklamos ribojimais.

Pastaroji programa yra pirmoji, kurią parengė Taryba, naudodamasi jai VII 28 straipsnio 16 dalies 5 punkte suteikta teise. Šiai programai iš valstybės biudžeto 2025 m. buvo skirti apie 4 mln. eurų. Tokia vienai programai skirta reikšminga suma (lyginant su 6 mln. eurų, skirtų likusioms keturioms Fondo finansuojamoms programoms) tapo ilgu diskusijų Fonde objektu ir lėmė Finansavimo taisyklių pakeitimus, reglamentuojančius minėtos programos paskirtį (tikslą), paraiškų vertinimo kriterijus ir kt. sąlygas. Tarybos posėdžių bei visuotinio dalininkų susirinkimų protokolų²⁹ turinys išryškina **anksčiau STT nurodytą riziką, kai finansavimo gavimu suinteresuoti subjektai įgyja teisę reglamentuoti finansavimo tvarką, skirstyti lėšas ir nustatyti programų finansavimo proporcijas**. Įvertinus protokolus matyti, kad, pirmiausia, Tarybos nariams trūko aiškumo, kokiu konkrečiu tikslu buvo skirti 4 mln. eurų, dėl to į šią finansavimo dalį siekė pretenduoti kultūrinės, regionų ir tautinių mažumų žiniasklaidos atstovai, kai nacionalinės žiniasklaidos atstovai (Interneto žiniasklaidos asociacijos nariai) laikėsi „uždaros“, tik jiems skirtos programos koncepcijos³⁰. Specialiajai programai Tarybos siūlyti nustatyti finansavimo kriterijai valstybės (kaip dalininko) atstovo siūlymu buvo pakoreguoti, bent formaliai neleidžiant eliminuoti kitų potencialių finansavimo gavėjų ir sumažinti konkurenciją: galutiniame projekte atsisakyta kriterijaus, kad projektai gali būti įgyvendinti tik lietuvių kalba ir sumažinta minimali prarastų pajamų suma iš azartinių lošimų reklamos riba nuo 50 iki 10 tūkst. eurų. Galima interesų grupių (ir lobistų) įtaka, trūkstant aiškios finansavimą Fondui skiriančios valstybės pozicijos dėl lėšų paskirties, matyti žemiau pateikiamuose protokolų išrašuose.

Pirmas raštas iš Kultūros ministerijos, kuris nemaloniai nustebino, todėl LRMLLA parašė užklausą Kultūros ministerijai, ar iš tikrųjų gali būti toks nurodomojo pobūdžio raštas. Gavome atsakymą, kad raštas yra ne nurodomojo, o tik informacinio pobūdžio ir kad tai yra dvejų asociacijų – LRTA ir IŽA noras. Pažymėta, kad už viską atsakys MRF kaip savitvarkos organizacija. Vėliau gavome rašta LRTA, kuriame paaiškina, kad 2024-05-23 buvo susitikimas. Tad reikėtų prašyti tos dienos susitikimo protokolo, turėtume kreiptis į LRV kanceliariją ir paprašyti to protokolo. Kitas raštas iš IŽA. Pažiūrėjau pasiūlytas nuorodas. Iš visų raštų supratau, kad už programą bus atsakinga bus tik Medijų rėmimo fondo taryba. Dar užklausčiau Vyriausybės ir Kultūros ministerijos, ar nepasikeitė nuomonė. Programos tikslai ir uždaviniai apima visą žiniasklaidą. Iš to, kaip dirbo lobistai, ir kas padaryta, neneigiu, kad ženkliai dalį lėšų reikėtų paskirti LRTA ir IŽA, bet kaip padaryti pačią programą, kad joje galėtų dalyvauti visi, neprisikabintų Konkurencijos taryba – nežinau. Turime užklausti visų organizacijų, jei vėliau patikrintų auditas, kad turėtume atsakymą dėl ko pasirinktas toks finansavimo modelis.

²⁸ Prieiga internete: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/ziniasklaidos-asociacija-kreipesi-i-seimo-narius-praso-nesvarstyti-azartiniu-losimu-reklamos-draudimo-56-2341002>; <https://www.delfi.lt/m360/naujaisi-straipsniai/iza-nariai-skverneliui-pateike-siulymus-ivesti-skaitmeniniu-paslaugu-mokesti-stiprinti-skaitmenine-prenumerata-120085934>.

²⁹ 2024-12-09, 2024-12-16, 2025-03-31, 2025-04-07, 2025-04-14, 2025-04-28, 2025-05-05, 2025-06-03, 2025-06-09, 2025-06-23 Tarybos posėdžių protokolai ir Fondo visuotinio dalininkų 2025-06-12 ir 2025-06-26 susirinkimų protokolai.

³⁰ Prieiga internete: <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2025/02/11/news/s-skvernelis-siekiama-uztikrinti-kad-praradimai-del-losimu-reklamos-ribojimu-butu-tinkamai-kompensuoti-36420021>.

Kartu esame pateikę ir Finansų ministerijos atsakymą į IZA užklausą, kurioje buvo klausiama ar yra numatytos lėšos valstybės biudžete. Finansų ministerija patvirtino, kad yra.

Tas raštas tendencingas ir niekinis. Gruodžio 9 d. į tarybos posėdį buvo atėjęs viceministras V. Gasperavičius, paprašė, kad parašytų raštą, nurodant kokios tai bus lėšos ir kam skirtos. Jis atsakė, kad tikrai to nerašys. Po to IZA kreipėsi į Finansų ministeriją ir atsakymas juokingas, nes rašte rašoma, kad visi pinigai yra skiriami IZA. Kaip IZA paklausė, taip Finansų ministerija atsakė. Reikėtų Vyriausybės protokolinio sprendimo, tai būtų pats svariausias pagrindas.

Programa turėtų būti uždara. Lėšos iš valstybės biudžeto pervestos į MRF siekiant bent dalinai padengti nuostolius dėl azartinių lošimų reklamos apribojimų. Vienas pasiūlymas, kad programa būtų uždara ir galėtų dalyvauti tie, kurie patyrė nuostolius dėl minėtos reklamos apribojimo. Kitas pasiūlymas – iš tos programos būtų galima paimti labai tikslią sumą ir perkelti į pirmąją programą – 154 654 eurus. Tokia suma įvardinta dėl to, kad būtent tokia suma šiais metais

Kad suprastume kokią situaciją turime šiandien. Fondas užklausą davė Vyriausybės kanceliarijai, bet nėra dokumento, kad valstybė nurodytų kam ir kaip skirstyti 4 mln. Atskiri politikų pasisakymai Seimo salėje, Kultūros komiteto posėdžiuose, parlamentiniuose klausymuose – jie neturi mums jokios juridinės galios. Faktiškai politikai už savo kalbas neatsako. L. Peluričio paminėtas „Verslo žinių“ redaktorius R. Barysas pasakė, kad valstybė kaip tik turėtų kompensuoti tiems, kurie tos reklamos neturėjo ir paruošti bendrą socialinę reklamą per visas medijas. Premjero patarėjas Matas Drukteinis pasakė: „iš vienos pusės reikia laikytis įsipareigojimų, iš kitos pusės svarstyti ir kitų žiniasklaidos priemonių siūlymai. Dalis lėšų galėtų būti skirta visiems, o žiniasklaida susitartų dėl mechanizmo“. Viceministras V. Denisenko: „neprieštarautų, jei dalis lėšų keliautų visoms žiniasklaidos priemonėms, ką paminėjo Matas“. Politikų paminėjimai yra be jokios atsakomybės. Atsakomybę prisiimsime mes – tarybos nariai. Tikėtinas variantas, kad po pirmo rimto MRF audito arba kažkokio skundo, labai greitai galime tapti įtariamaisiais. Apie naują programą kalbant siūlau daiktus vadinti savais vardais. Mūsų asociacija ir aš esame prieš bet kokią uždara programą. Pasiūlymas skirti konkrečią sumą kultūrinei žiniasklaidai yra šiek tiek nekorektiškas, tai yra kultūrinės žiniasklaidos papirkinėjimas. Jei tą pasiūlymą iškėlė profesionalios lobistės, tai, matyt viskas yra normalu, matosi situacija. Prieš priimant sprendimus kviečiu prisiminti, kad už programą atsakingi būsimė mes.

2 pav. 2025-03-31, 2025-06-03 Tarybos posėdžių protokolų ištraukos, Tarybos narių asmens duomenys nuasmeninti.

Interneto žiniasklaidos asociacija prašė Seimo „numatyti atskirą eilutę Valstybės biudžete 2025 m. šiai tikslinei kompensacijų programai. Asociacija ir jos nariai yra išsakę nuomonę, kad šios kompensacijos, kurioms kitais metais numatyta 4,4 mln. Eur., turėtų būti skiriamos tik tom žiniasklaidos priemonėms, kurios šiuo metu gauna pajamas iš azartinių lošimų reklamos ir neteks šio pajamų šaltinio, uždraudus minėtos rūšies reklamą.“³¹ Tačiau Lietuvos Respublikos 2025–2027 metų biudžeto patvirtinimo įstatyme³² (2024-12-19 Nr. XV-89) nurodyta tik bendra biudžeto asignavimų suma, neišskiriant, kiek konkrečiai iš jų skiriama VIRS, praradusiems pajamas dėl azartinių lošimų reklamos draudimo. Politiniai pažadai dėl daugiau nei 4 mln. eurų kompensacijų nebuvo teisiškai įtvirtinti valstybės biudžete kaip atskira eilutė ar tikslinis asignavimas. Vietoje to padidintas bendras Fondo biudžetas, atskirai aiškiai neįvardinant papildomų 4 mln. eurų paskirties, tad Fondo Taryba

³¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/809734b0a1cf11ef9db2c9aaf9c67042?positionInSearchResults=42&searchModelUID=454b7ea1-1a5c-4338-a9e9-f6cd360a9fd5>.

³² Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c46cb880c13d11ef940bca4d136e126f?positionInSearchResults=38&searchModelUID=454b7ea1-1a5c-4338-a9e9-f6cd360a9fd5>.

pati apibrėžė šių lėšų panaudojimo mechanizmą – parengė ir pateikė Kultūros ministruvi tvirtinti Specialiąją programą, kuriai iš viso Fondo biudžeto numatė skirti 38 %, kas skaitine išraiška sudaro 4 008 240 Eur. (10 548 000 Eur. x 0,38), neatskaičius administravimo išlaidų. Tokia situacija sukūrė terpę, kurioje finansavimu suinteresuoti subjektai turėjo įtaką tiek programos formavimui, tiek jos kriterijų nustatymui. **Lėšų paskirstymas tampa priklausomas nuo Tarybos vidinių derybų ir įtakos³³ santykių bei kelia piktnaudžiavimo riziką, naudojantis Tarybai suteikta teise rengti teisės aktų projektus, be kita ko, rengti kitas, VII nenumatytas, programas.**

- 2023-12-07 visuotinio dalininkų susirinkimo metu, dalyvaujant dalininko KPLA atstovui G. Norvilui, nesant duomenų apie pastarojo nusišalinimą, sprendžiamas klausimas dėl šio dalininko atstovo skyrimo į Tarybos narius. Taigi dalininko atstovas minėtą dieną paskirtas tuo pat metu ir į Tarybos narius. Be to, šiame susirinkime jis siūlo didinti Tarybos narių atlygį, t. y. balsuoti dėl klausimo, susijusio su juo pačiu. 2025-03-29 visuotiniame dalininkų susirinkime dar kartą keičiamas KPLA atstovas Taryboje – juo skiriamas L. Peluritis, kuris tuo pat metu yra ir Fondo dalininko atstovas. **To paties asmens dalyvavimas Fondo visuotiniame dalininkų susirinkime kaip dalininko atstovui ir tuo pačiu buvimas Fondo tarybos nariu galimai prieštarauja nešališkumo, funkcijų atskyrimo principams.**

- Nustatytas atvejis, kai formaliai kandidatas į Tarybos narius atitiko nustatytus reikalavimus, tačiau Fondo dalininkai nepatvirtino šio asmens kandidatūros: 2024-04-25 visuotinio dalininkų susirinkime svarstytas KPLA raštas, kuriuo ji informuoja, kad iš Tarybos narių atšaukia savo atstovą ir siūlo į šias pareigas kitą savo atstovą A. Terlecką. Vadovaujantis VII 28 straipsnio 8 dalimi, Fondo tarybos nariu asmuo netvirtinamas, jeigu nustatoma, kad jis neatitinka šiame straipsnyje nustatytų reikalavimų. Šiuo atveju minėto asmens netvirtinimo priežastis - „*A. Terleckas yra žurnalo „Naujas židinys-Aidai“ vyriausiasis redaktorius. Fondo dalininkai mato grėsmę, kad abu KPLA atstovai į dvi Fondo institucijas (Dalininkų susirinkimą ir Tarybą) yra iš vieno ir to paties kultūros leidinio: čia matoma rizika, nes nusišalinimas nuo I programos vertinimo Taryboje neišvengiamas, net jei tai nebus šio leidinio paraiška. Dalininkai siūlo KPLA apsvarstyti kito asmens*

---

³³ Fondas paaiškino, jog „Tarybai buvo nurodyta, kad programos įgyvendinimas yra politinio tęstinumo klausimas – dabartinė Vyriausybė privalo vykdyti ankstesnės Vyriausybės duotus pažadus. Taryba, siekdama užtikrinti kuo platesnį ir skaidresnį lėšų paskirstymą, 2025 m. pradžioje organizavo susitikimus su įvairiomis organizacijomis, potencialiais pareiškėjais, 2025 m. kovo 26 d. dalyvavo viešuose klausymuose Seimo Kultūros komitete bei 2025 m. gegužės 13 d. susitiko su Vyriausybės atstovais. Taryba aktyviai siekė, jog programos lėšos būtų paskirstytos visai Lietuvos žiniasklaidai, o ne tik atskiroms įmonėms, ir stengėsi atstovauti viešajam interesui. Tarybos nariai nebuvo įtraukti į Kultūros ministerijos darbo grupę (Kultūros ministerijos teigimu, tai nebuvo darbo grupė, bet konsultacijos su žiniasklaidos sektoriais, siekiant išsiaiškinti teisinio reguliavimo, susijusio su azartinių lošimų apribojimais, pasekmes, atitinkamus duomenis apie azartinių lošimų reklamos lėšų pasiskirstymą žiniasklaidoje ir pasiūlymus naujai finansavimo programai; į šias diskusijas buvo kviečiami prisijungti ir Fondo tarybos bei administracijos atstovai, kurie kai kuriose diskusijose dalyvavo). Kultūros ministerija ne tik palaikė šią iniciatyvą, bet ir pirminiu etapu pati organizavo šios programos kūrimą“. Darytina išvada, kad Specialioji programa buvo inicijuota kaip politinio pobūdžio sprendimas, grindžiamas politinio tęstinumo argumentu, o ne Tarybos savarankiška iniciatyva. Nors Taryba siekė užtikrinti skaidrų ir viešą lėšų paskirstymą, jos vaidmuo programos formavimo procese buvo ribotas. Šios aplinkybės ir lobistų dalyvavimas Tarybos sudėtyje kelia abejonių dėl institucinių kompetencijų ir atsakomybės ribų laikymosi.

kandidatūrą, siekiant išvengti interesų konflikto ir nusišalinimo“. **Tai dar kartą patvirtina ydingą Fondo valdymo struktūrą, neišsamią Tarybos narių (ne)tvirtinimo tvarką³⁴, leidžiančius tu pačių asociacijų atstovams dalyvauti priimant sprendimus tiek dalininkų susirinkime, tiek Taryboje, suponuojant šališkumo riziką.** Sprendžiant iš pateiktos citatos, patys dalininkai įžvelgia būtinybę KPLA deleguotam atstovui Taryboje nusišalinti nuo visos I programos finansavimo klausimų svarstymo, tačiau, kaip minėta anksčiau, Taryboje tai nėra įgyvendinama visais atvejais.

▪ **Nėra numatyta galimybė pašalinti Tarybos narį už nešališkumo principo pažeidimus, todėl kyla sprendimų šališkumo, nepotizmo, privačių interesų įgyvendinimo ir reputacinės žalos rizika.** Medijų rėmimo fondo ekspertų atrankos aprašo³⁵ 23 punkte įtvirtintas išbraukimo iš ekspertų sąrašo vienas iš pagrindų - ekspertas pažeidžia ekspertinio vertinimo paslaugų teikimo tvarką ar ekspertų veiklos principus - profesionalumo, nešališkumo, skaidrumo, sąžiningumo, lygiateisiškumo ir kolegiškumo, kurių turinys atskleistas Atrankos aprašo 3 punkte. Tuo tarpu Tarybos nario pašalinimo mechanizmas susietas tik su formaliais pagrindais (pvz., kadencijos pabaiga, mirtis, pilietybės netekimas ir pan.). Toks teisinis reglamentavimas nesuteikia Fondui realaus sankcijų ar poveikio priemonių taikymo įrankio nešališkumo ir (ar) konfidencialumo principų pažeidimų atvejais ir leistų asmenims tęsti Tarybos nario veiklą net po akivaizdžių etikos ar interesų pažeidimų, toliau darant įtaką sprendimams dėl finansavimo savo ar susijusių subjektų naudai, nesulaukiant teisinių pasekmių.

▪ **Neviešinama informacija apie Fondo tarybos narių kvalifikaciją ir kompetencijas, o taip pat ir darbo apmokėjimo tvarka,** tai mažina Fondo veiklos skaidrumą ir atskaitomybę, apsunkina visuomeninę kontrolę. Fondas galėtų remtis gerąja BĮ Lietuvos kultūros tarybos (toliau – LKT) patirtimi ir viešai skelbti kiekvieno Tarybos nario trumpą gyvenimo aprašymą³⁶, apimančią išsilavinimo, profesinės patirties, reikšmingų pasiekimų, narystės menininkų / žiniasklaidos / kultūros organizacijose, kadencijos pradžios ir pabaigos bei kitus duomenis. Tai leistų visuomenei įvertinti Tarybos narių kompetencijos reikalavimų atitiktį. Tarybos narių darbo apmokėjimo tvarkos paskelbimas leidžia visuomenei matyti, kaip ir kokiais principais paskirstomi viešieji ištekliai.

Pastaba: Fondo struktūra ir jo organų veiklos teisinis reguliavimas sudaro sąlygas ir galimybes sistemingai pažeisti nepriklausomumo, nešališkumo ir viešojo intereso prioriteto principus. Esamas teisinis reguliavimas leidžia viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų interesų grupėms – kurios pačios gauna finansavimą – tiesiogiai ar per lobistus dominuoti Taryboje, dalyvauti lėšų skirstymo, taisyklių rengimo ir programų formavimo procesuose. Valstybės, kaip dalininko, įtaka sprendimų priėmimo mechanizme galimai per menka, net esant, pavyzdžiui, galimam

³⁴ Taryba nustatė galimą interesų konfliktą tuo atveju, jeigu minėtas kandidatas į Tarybos narius būtų patvirtintas, tačiau VII 28 numato kandidatų netvirtinimo pagrindus, tarp kurių intereso konfliktas nėra eksplicitiškai įvardintas.

³⁵ Prieiga internete: <https://www.medijufondas.lt/teisine-informacija/ekspertu-atrankos-aprasas>.

³⁶ Prieiga internete: <https://www.ltk.lt/struktura-ir-kontaktine-informacija/tarybu-nariai/lietuvos-kulturos-tarybos-nariai>.

šališkumui, nėra numatyto veiksmingo reagavimo mechanizmo. Tai kelia riziką, kad sprendimai gali būti priimami privataus intereso pagrindu, o viešosios lėšos skirstomos neskaidriai, ir kartu silpnina pasitikėjimą Fondo veikla.

Pasiūlymai: siekdami užtikrinti skaidrų viešųjų lėšų skirstymo procesą ir viešojo intereso apsaugą, siūlome:

Kultūros ministerijai imtis teisėkūros iniciatyvos:

1. tobulinant Fondo struktūrą tokiu būdu, kad būtų išvengta dalininkų atstovų ir Tarybos narių dubliavimosi, kelių asociacijų dominavimo Fondo organuose bei užkertant kelią finansavimo gavimu suinteresuotiems asmenims bei juos atstovaujantiems lobistams dalyvauti sprendimų dėl finansavimo skyrimo priėmimo procese (įskaitant buvimą dalininku, finansavimo taisyklių projektų rengimą, svarstymą ir finansuotinių programų kūrimą);

2. užtikrinant, kad Taryboje būtų atstovaujami tautinių mažumų kalbomis informaciją rengiantys ir skleidžiantys VIRS;

3. praplečiant Fondo tarybos nario įgaliojimų pasibaigimo pagrindus, nustatant su Tarybos nariu sudarytos paslaugų teikimo sutarties ir (ar) Tarybos nario veiklos esminių principų pažeidimų atvejus kaip Tarybos narių įgaliojimų galimo pasibaigimo pagrindą.

Fondui:

1. tobulinti teisinį reguliavimą, reglamentuojant Tarybos narių veiklos principus, aiškiai įtvirtinant pareigą Tarybos nariams nusišalinti nuo sprendimų priėmimo dėl juos delegavusių asociacijų narių paraiškų svarstymo ir (ar) visos programos, skirtos finansuoti minėtų asociacijos narių veiklą ir (ar) projektus, paraiškų svarstymo (pavyzdžiui, KPLA atveju);

2. įvertinti, ar šiame skirsnyje nurodyti Tarybos nariai atitinka VII 28 straipsnio 7 dalyje nustatytus reikalavimus, nustacius neatitikimų, imtis veiksmų šių pašalinimui;

3. nustatyti Tarybos narių ir ekspertų atitikimo teisės aktų reikalavimams vertinimo ir interesų konfliktų prevencijos tvarką tokiu būdu, kad būtų užtikrinti pakankami žmogiškieji ir techniniai (registrai, informacinės sistemos) ar kt. išteklių, reikalingi šių funkcijų vykdymui;

4. viešai paskelbti Tarybos narių darbo apmokėjimo tvarką bei informaciją apie Tarybos narių kvalifikaciją ir patirtį.

3.2. Neskaidri ir formali ekspertų atranka sąlygoja galimai nustatytų reikalavimų neatitinkančių ekspertų paskyrimą bei neužtikrina jų nešališkumo (kritinė antikorupcinė pastaba).

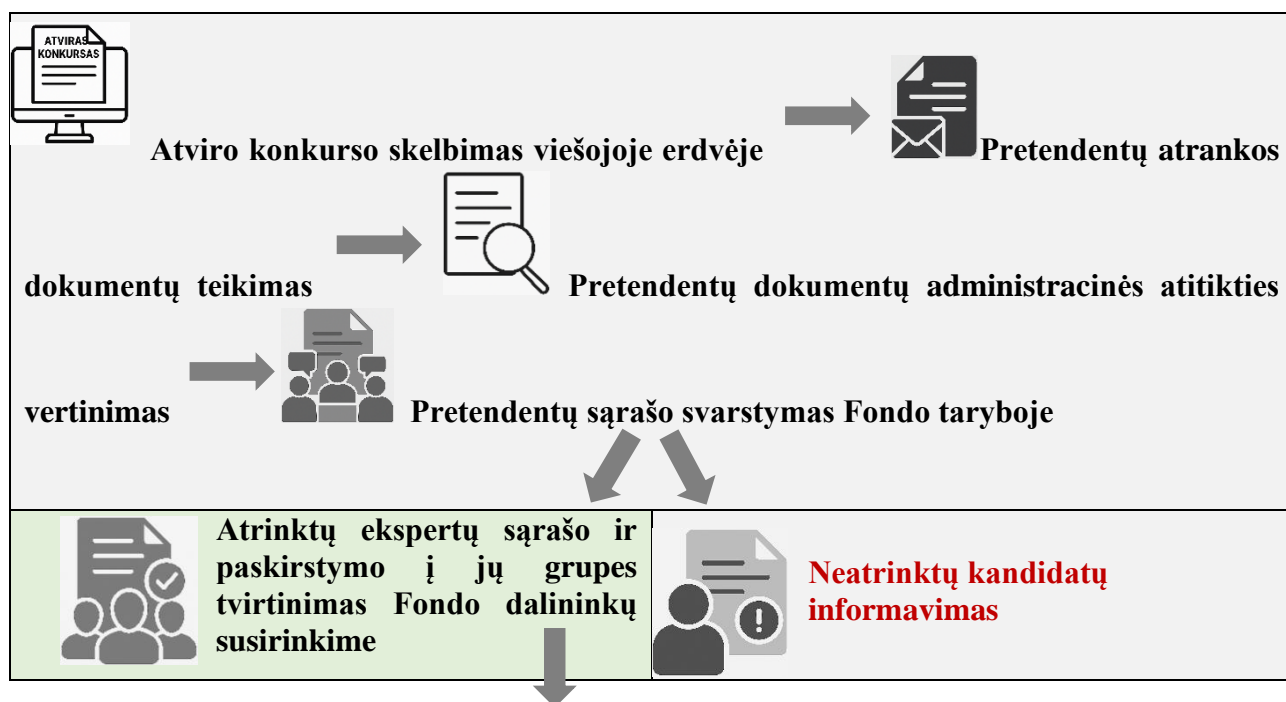
Antikorupciniu požiūriu siektina, kad ekspertas būtų kaip:

- **objektyvumo garantas** – ribojantis politinį ar asociacijų atstovų poveikį;
- **skaidrumo elementas** – užtikrinantis aiškų sprendimų pagrindimą;
- **profesinės kompetencijos šaltinis** – suteikiantis sprendimams turinio ir argumentų.

Kitaip tariant, ekspertas yra tarpinė grandis tarp paraišką pateikusio subjekto ir Fondo tarybos, užtikrinanti: profesionalų projekto vertinimą pagal nustatytus kriterijus (kokybė, reikšmė, finansinis pagrindumas ir pan.), nešališką ir objektyvią rekomendaciją, kuri riboja subjektyvų ar politinių sprendimų priėmėjų poveikį bei sprendimų pagrindumą, nes ekspertų vertinimai tampa dokumentuotu pagrindu Tarybos sprendimams. Jei ekspertų atranka bus neskaidri, jų vaidmuo gali tapti tik formalumas, o sprendimus galimai lems Taryba. Nesant pakankamai aiškių reikalavimų ekspertams (pvz., dėl kompetencijos, nepriekaištingos reputacijos, interesų konflikto), jų išvados gali būti paveiktos asmeninių ar institucinių ryšių. Jei Taryba gali laisvai atmesti ekspertų kandidatūras be motyvų, ekspertų reikšmė sumažėja, o korupcijos rizika didėja – sprendimų legitimumas tampa fiktyvus, o ekspertai naudojami kaip priedanga skaidrumo įspūdžiui sudaryti.

VII 28 straipsnio („Medijų rėmimo fondas“) 12 ir 13 dalys reglamentuotos pagrindinės, su Fondo ekspertų statusu susijusios nuostatos: 1) Fondo taryba viešojo konkurso būdu atranka ekspertus, kurie teikia Fondo tarybai išvadas dėl projektų finansavimo. Sprendimus dėl lėšų skyrimo Fondo taryba priima tik įvertinusi ekspertų išvadas; 2) Fondo tarybos nariai ir ekspertai, prieš pradėdami eiti atitinkamas pareigas, turi pateikti nešališkumo deklaraciją ir pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą, kurių formas tvirtina Fondo visuotinis dalininkų susirinkimas, deklaruoti privačius interesus Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nustatyta tvarka. Detaliau ekspertų institutas reglamentuotas Finansavimo taisyklėse, Fondo įstatuose, patvirtintuose Fondo dalininkų 2023-08-25 susirinkime³⁷ bei Atrankos apraše.

Ekspertų atranka, vadovaujantis Atrankos aprašo nuostatomis, susideda iš kelių etapų, kurie pavaizduoti paveikslėlyje žemiau:

³⁷ Prieiga internete: <https://www.medijufondas.lt/teisine-informacija/mrf-istatai>.

Ekspertų sąrašo viešinimas

3 pav. Ekspertų atrankos proceso etapai

Korupcijos rizikos analizės atlikimo metu, siekiant įvertinti ekspertų – svarbios skaidraus finansavimo proceso grandies – atrankos procesą, analizuoti: ekspertų atrankos procedūros etapų reglamentavimas ir jo praktinis įgyvendinimas, reikalavimų ir apribojimų, nustatytų eksperto veiklai, atitikties vertinimas, kandidatūrų (paraiškų) atmetimo skaidrumas, atrinktų ekspertų skirstymas į grupes (arba rezervą). Nustatyti šie ekspertų atrankos proceso trūkumai:

- **Dėl formalaus kandidatų į ekspertus administracinės atitikties vertinimo ir formalios privačių interesų kontrolės Fondo ekspertais atrinkti asmenys, galimai, neatitinkantys teisės aktuose nustatytų reikalavimų.** Atrankos apraše nustatyti reikalavimai ir apribojimai ekspertų veiklai, taip pat papildomi įpareigojimai:

Reikalavimai reputacijai ir kompetencijoms	Pretendentas į Fondo ekspertus turi atitikti šiuos reikalavimus (aprašo 4 punktas): <ul style="list-style-type: none"> ✓ turi būti nepriekaištingos reputacijos³⁸; ✓ turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą; ✓ turi turėti ne mažesnę kaip 5 metų veiklos, akademinę ar profesinę patirtį visuomenės informavimo, kultūros, švietimo, mokslo, žmogaus teisių ar kitose srityse; ✓ turi turėti specialiujų žinių, įgūdžių ir reikiamą kompetenciją³⁹.
Apribojimai (nesuderinamumai) veiklai	Fondo ekspertais negali būti (aprašo 7 punktas): <ul style="list-style-type: none"> ☒ valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai ir jiems prilyginti asmenys, politikai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, Europos Parlamento nariai; ☒ Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos nariai, Lietuvos radijo ir televizijos komisijos nariai, Fondo administracijos darbuotojai ar jiems artimi asmenys, kaip nustatyta Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme; ☒ viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų vadovai, valdymo organų nariai, asociacijų, žurnalistus vienijančių organizacijų ir kitų žiniasklaidos bei kūrybinių organizacijų įsteigtų įstaigų vadovai.
Papildomi įpareigojimai	Fondo ekspertai, prieš pradėdami eiti pareigas, turi (aprašo 8 punktas): <ul style="list-style-type: none"> ☞ pateikti nešališkumo deklaraciją; ☞ pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą; ☞ deklaruoti privačius interesus Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nustatyta tvarka.

4 pav. Atrankos apraše nustatyti reikalavimai ekspertams

³⁸ Asmuo turi būti nepriekaištingos reputacijos, kaip tai apibrėžiama Valstybės tarnybos įstatyme (5 straipsnyje).

³⁹ Fondui reikalingų specialiujų žinių, įgūdžių ir reikiamos kompetencijos sąrašą nustato Tarybos narių susirinkimas, atsižvelgdamas į Fondo finansuojamų programų ar kitų veiklų turinį ir Fondo tikslus. Nustatytos šios kompetencijos: kultūrinė žiniasklaida, regioninė žiniasklaida, naujienų, tiriamoji ir šviečiamoji žurnalistika, žiniasklaida tautinių mažumų kalbomis, lietuvių išeivijos (diasporos) žiniasklaida, medių ir informacinis raštingumas, informacinis saugumas, visuomenės atsparumo stiprinimas, neįgaliųjų informacinis prieinamumas.

Analizės metu Fondo paprašius detaliau paaiškinti, kokiais šaltiniais naudodamasis jis patikrina atitiktį visiems paminėtiems ir kitiems reikalavimams, Fondas nurodė⁴⁰, kad: *pasibaigus dokumentų pateikimo terminui, buvo vykdomas pretendentų pateiktų dokumentų administracinės atitikties vertinimas. Buvo tikrinama, ar visi pateikti dokumentai atitinka nustatytus reikalavimus, ar jie yra tinkamai užpildyti, pasirašyti ir pateikti per nustatytą laiką. Taip pat įvertinta, ar kandidatas atitinka minimalius dalyvavimo atrankoje kriterijus, kaip jie yra apibrėžti kvietime dalyvauti atrankoje ar kituose susijusiuose dokumentuose. Vertinimo metu buvo nagrinėjami formalūs dokumentų pateikimo aspektai (pavyzdžiui, ar visi privalomi dokumentai pateikti, ar atitinka pretendentų išsilavinimas kvietime nurodytą ir pan.). Iš viso Fondui buvo pateiktos 84 pretendentų anketos. Viena iš jų buvo atmesta dėl administracinės neatitikties. Likusių pretendentų dokumentai, buvo perduoti svarstyti Fondo Tarybai. Fondo taryba, įvertinusi kiekvieno pretendento pateiktą informaciją – įgytą išsilavinimą, profesinę patirtį, nurodytas kompetencijos sritis bei dokumentų pateikimo kokybę priėmė sprendimą dėl ekspertų sąrašo sudarymo ir patvirtinimo. Fondo Tarybos nariai atidžiai peržiūrėjo visų pretendentų anketas. Po detalaus svarstymo Fondo taryba nusprendė neįtraukti 32 pretendentų į ekspertų sąrašą. Pagrindinės atmetimo priežastys buvo trys: kai kuriais atvejais pretendentai nenurodė savo kompetencijos sričių arba jos nebuvo aiškiai pagrįstos; kai kurių kandidatų kompetencijos neatitiko Fondo veiklos ir ekspertinio vertinimo poreikių, be to, pasitaikė atveju, kai dokumentai buvo pateikti atsainiai ir su klaidomis užpildyti, pateikti ne lietuvių kalba. Fondo Taryba sudarė ir patvirtino 50 ekspertų sąrašą, kurį patvirtino Fondo visuotinis dalininkų susirinkimas. Iš pateikto atsakymo matyti, kad atrankos vykdymo metu remiantis vien pretendentų dokumentais (išimtinai jų teisingumu ir asmenų sąžiningumu), kyla rizika, kad bus atrinkti ekspertai, kurie neatitinka teisės aktuose nustatytų reikalavimų⁴¹.*

Siekiant išsamiai patikrinti atitiktį visiems nustatytiems kriterijams, reikėtų gauti atitinkamus duomenis: pajamų deklaracijas (VMI), duomenis apie asmens darbovietes ir stažą (profesinę patirtį) (pvz., SODRA), Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenis (tikrinant atitiktį nepriekaištingos reputacijos reikalavimui), privačių interesų registro duomenis (PINREG), registru, kuriuose kaupiami duomenys apie valstybės tarnautojus, pareigūnus, viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų informacinės sistemos duomenis (VIRSYS), registru, kuriuose kaupiami duomenys apie juridinius asmenis, jų dalyvių (naudos gavėjų) duomenis, viešai prieinama informaciją ir kt., tačiau **Fondas atliko tik formalų kandidatų dokumentų vertinimą**⁴².

⁴⁰ Fondo 2025-07-31 raštas Nr. S-2025-97.

⁴¹ Pavyzdžiui, Fondo Tarybos 2024-03-04 posėdžio protokole akcentuota, kad „pagal tai, kaip ekspertai pasižymėjo galimo darbo sritis, liūdna, nes visiems atrodo, kad kultūrą gali bet kas vertinti“. Yra ekspertų, kurie nurodė turintys patirties visose galimose srityse (kompetencijose) ir savo turimas žinias bei įgūdžius įvertino aukščiausiais balais.

⁴² Fondo teigimu, Fondas turi turėti aiškų teisinį pagrindą, siekdamas disponuoti asmens duomenimis. Asmuo, teikiantis duomenis Fondui, pats atsako už pateiktų duomenų teisingumą, tikslumą ir išsamumą. STT vertinimu, kilus klausimams dėl asmens duomenų tvarkymo pagrįstumo, manant, kad VII nuostatos nesuteikia Fondui teisėto duomenų tvarkymo pagrindo, tikslinga kreiptis į Valstybinę duomenų apsaugos inspekciją konsultacijai arba gauti rašytinius ekspertų

Analizės metu STT atliko peržiūrą viešuose registruose (PINREG, VIRSIS) bei Valstybės tarnautojų registre ir nustatė, kad galimai nepagrįstai į ekspertų sąrašą įtraukti šie 11 asmenų⁴³: (duomenys neskelbtini) (remiantis VIRSIS duomenimis, yra VIRS valdymo organo narė (savininkė), be to, PINREG nurodė, kad yra karjeros valstybės tarnautoja nuo 2023-09-13); (duomenys neskelbtini) (atrankos metu ir iki 2024-07-15 buvo VIRS dalyvis); (duomenys neskelbtini) ir (duomenys neskelbtini) (remiantis VIRSIS duomenimis, abi yra VIRS valdymo organo dalyvės); (duomenys neskelbtini) (VIRS dalyvis (dalininkas), atrankos metu ir iki 2024-07-24 galimai buvo valstybės tarnautojas); (duomenys neskelbtini) (atrankos metu ir iki 2024-06-06 galimai buvo valstybės tarnautoja); (duomenys neskelbtini) (galimai valstybės tarnautoja); (duomenys neskelbtini) (VIRS savininkė); (duomenys neskelbtini) (VIRS valdymo organo narys); (duomenys neskelbtini) (nuo 2025-01-27, vadovaujantis PINREG, valstybės tarnautoja, 2025-09-02 pašalinta iš ekspertų sąrašo paaiškėjus šiai aplinkybei); (duomenys neskelbtini) (VIRS valdymo organo narė).

Pabrėžtina tai, kad iš 50 ekspertų, privalančių deklaruoti privačius interesus, tai padarė 21 ekspertas⁴⁴ (žiūrėta 2025-09-19). **Interesų kontrolė Fonde nepakankama, o net ir esant viešai deklaruotiems interesams, ne visada imamasi priemonių vertinti, ar ekspertas tebeatitinka Atrankos aprašo reikalavimus. To pasėkoje kyla rizika, kad ekspertams vertinant paraiškas nebus užtikrintas nešališkumo principas.** Pavyzdžiui: 2025-01-31 posėdyje svarstant kultūros projektų žiniasklaidoje finansavimo skyrimo klausimus, ekspertė A.V. nenusišalino nuo Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos paraiškos svarstymo, būdama šios asociacijos valdymo organo narė (valdybos narė ir pirmininko pavaduotoja). Pažymėtina ir tai, kad iš penkių minėtą paraišką vertinusių ekspertų, pastaroji skyrė daugiausia balų – 98 (iš 100 galimų)⁴⁵. Dar viena iš ekspertų Nešališkumo deklaracijoje numatytų aplinkybių, dėl kurių turėtų būti nusišalinta nuo konkrečios paraiškos vertinimo: ekspertas turi turtinių ar neturtinių interesų, susijusių su pareiškėju, t. y. einamaisiais

---

sitikimus dėl asmens duomenų tvarkymo ir (ar) tobulinti teisinį reguliavimą. Priešingu atveju, nevykdant atrankinės / periodinės nurodytų duomenų patikros, kyla rizika, kad į ekspertus bus skiriami asmenys, neatitinkantys teisė aktuose nustatytų reikalavimų.

⁴³ Atkreiptinas dėmesys, kad, nepaisant Fondo paaiškinimų, jog kai kurie iš išvadoje paminėtų ekspertų dar nevertino paraiškų, svarbus pats faktas – į ekspertų sąrašą, iš kurio vėliau formuojamos konkrečios ekspertų grupės ir su ekspertais sudaromos ekspertinių paslaugų teikimo sutartys, įtraukiami asmenys, galimai neatitinkantys teisės aktų reikalavimų. Šių reikalavimų atitiktis turi būti išsamiai įvertinta iki asmens įtraukimo į ekspertų sąrašus, tačiau nei atrankos metu, nei papildomai po jos – prieš pasirašant paslaugų teikimo sutartis – nuodugnus patikrinimas nevykdomas, todėl kyla rizika, jog teisės aktų reikalavimų neatitinkantys asmenys teiks Fondui ekspertines paslaugas. Fondas privalo įsitikinti, jog reikalavimai ekspertui dėl išsilavinimo, patirties ir kitų sąlygų yra išpildyti.

⁴⁴ Iki korupcijos rizikos analizės pradėjimo (2025-08-08) PINREG deklaracijas buvo pateikę 10 ekspertų. Fondo teigimu, deklaruoti privačius interesus prašė tik ekspertų, įtrauktų į ekspertų grupes, o ne visų ekspertų sąrašė esančių ekspertų.

⁴⁵ Individualaus vertinimo išvadoje ekspertė nurodė: „*Esu Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos narė, tačiau su šiuo Projektu nesusijusi. Finansavimui pritariu. Paraišką vertinu šališkai, tačiau Medijų rėmimo fondo Tarybai palieku spręsti ar nėra interesų konflikto*“. Vadovaujantis Medijų rėmimo fondo ekspertų darbo reglamento, patvirtinto visuotinio dalininkų susirinkimo 2024-11-25 sprendimu Nr. SPR-17, 23 punktu, apie nusišalinimą ekspertas turi raštu informuoti ekspertų grupės veiklą kuruojantį ir techniškai aptarnaujantį Fondo administracijos paskirtą darbuotoją tą pačią dieną, kai paaiškėja aplinkybės, galinčios kelti interesų konfliktą. Šiuo atveju, galimai, nesilaikant nusišalinimo tvarkos bei nešališkumo deklaracijos nuostatų, paraiška įvertinta ir šios ekspertės balai įskaityti.

metais gauna iš pareiškėjo bet kokios rūšies pajamų ar kitos neturtinės naudos. Nesant realių kontrolės įrankių (duomenų bazių, periodinės privačių interesų deklaracijų patikros ar kt.), pasikliaujant pačių ekspertų sąžiningumu, gali būti neišvengta šališkumo rizikos, tuo labiau, kad, kaip pastebėta 2024-04-09 Fondo visuotinio dalininkų susirinkime (protokolo Nr. SP-4), „*daugelis ekspertų yra kuriantys žmonės ir gauna honorarus*“.

Pastebėtina ir tai, kad viena kandidatė į ekspertus dėl Fondo žmogiškosios klaidos nebuvo įtraukta į ekspertų sąrašą 2024-04-09 visuotinio dalininkų susirinkimo sprendimu, kartu su kitais atrinktais 50 kandidatų, jos kandidatūra konkurso metu nustatyta tvarka nebuvo apsvartyta. Tarybos 2024-04-24 posėdžio metu jos pirmininkas, „*jei dokumentai tvarkingi, siūlo (duomenys neskelbtini) įtraukti į ekspertų sąrašą, rezervinę grupę*“. Bendru sutarimu nutarta šio asmens kandidatūrą pateikti Fondo dalininkams tvirtinimui. Formaliai vertinant, šio asmens atranka vyko pažeidžiant nustatytą tvarką. Kita vertus, **Atrankos apraše nėra reglamentuoti ekspertų atrankos etapų terminai**, nėra nustatyta, per kiek laiko turi būti atliktas administracinės atitikties vertinimas, per kiek laiko turi būti priimtas galutinis sprendimas dėl kandidatūrų, dėl šios priežasties į ekspertų sąrašą kandidatai gali būti įtraukiami bet kuriuo metu.

▪ Remiantis Fondo pateiktais duomenimis⁴⁶, Fondo interneto svetainėje, Fondo naujienlaiškyje, kitose visuomenės informavimo priemonėse, siekiant, kad apie galimybę dalyvauti sužinotų kuo platesnė profesionalų bendruomenė, paskelbiama informacija apie atranką. Pretendentas į Fondo ekspertus Fondo tarybai jos nurodytu būdu ir terminais pateikia užpildytą Fondo patvirtintos formos anketą ir laisvos formos gyvenimo bei profesinės veiklos aprašymą (CV). Po šių dokumentų gavimo prasideda **pretendentų dokumentų administracinės atitikties vertinimas, kurio praktinis įgyvendinimas neatitinka teisinio reguliavimo nuostatų**: Fondo administracija atitikties vertinimo metu nustačiusi, kad Pretendentas neatitinka Atrankos aprašo 4 punkte nustatytų sąlygų arba atitinka 13 punkte nustatytas sąlygas, Fondo direktorius ar jo įgaliotas asmuo priima sprendimą tokių Pretendentų dokumentų nesvarstyti. Administracijos darbuotojas per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos elektroniniu paštu informuoja pretendentą apie priimtą sprendimą, nurodydamas dokumentų atmetimo priežastis ir šio sprendimo apskundimo tvarką (aprašo 14 punktas); Fondo administracija atitikties vertinimo metu nustačius administracinį (-ius) trūkumą (-us), elektroniniu paštu apie tai vieną kartą informuoja pretendentą, nustatydamas ne trumpesnę nei 3 darbo dienų terminą nustatytam (-iems) trūkumui (-ams) pašalinti. Jeigu trūkumai nepašalinami, dokumentai nesvarstomi. Fondo darbuotojas per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos elektroniniu paštu informuoja pretendentą apie priimtą sprendimą, nurodydamas tokio sprendimo priežastis ir jo apskundimo tvarką (aprašo 15 punktas).

---

⁴⁶ Fondo 2025-07-09 raštas Nr. 4-01-6321.

Analizės metu nustatyta, kad praktikoje minėtų nuostatų Fondas nesilaikė: raštų, kuriais kandidatai į ekspertus administracinės atitikties vertinimo metu informuojami apie tai, kad jie neatitinka nustatytų kvalifikacijos ar kt. reikalavimų ir (ar) jiems nustatomas terminas dokumentų trūkumams pašalinti / patikslinti informaciją, kopijų analizės atlikimui pateikti negalėjo, nes tokių raštų kandidatams į ekspertus nesiuntė. Vieno eksperto paraiška buvo atmesta dėl administracinės neatitikties. Jis apie tai informuotas telefonu. Likusių pretendentų dokumentai, atitinkantys administracinius reikalavimus, buvo perduoti svarstyti Fondo Tarybai. Dokumentų kopijų, kuriomis po konkurso informuojami kandidatai dėl jų netinkamumo, pateikti taip pat STT negalėjo, kadangi tokių raštų kandidatams nesiuntė. Atskiri pranešimai apie atrankos rezultatus kandidatams nebuvo siunčiami. Taip pat nebuvo siunčiami atskiri pranešimai ir tiems ekspertams, kurie buvo įtraukti į Fondo ekspertų sąrašą. Pasak Fondo, kadangi ekspertų sąrašas yra viešai skelbiamas (informacija laisvai prieinama visiems suinteresuotiems asmenims), yra užtikrinama vienoda ir skaidri kandidatų informavimo tvarka, kartu išvengiama perteklinės administracinės naštos. Viešai skelbiamas ekspertų sąrašas laikomas oficialiu informacijos šaltiniu, atitinkančiu viešumo ir skaidrumo principus⁴⁷.

Su šia pozicija nesutiktina, kadangi teisės aktų nuostatų nesilaikymas negali būti pateisinamas administracinės naštos mažinimu, be to, nėra jokių rašytinių įrodymų, leidžiančių įvertinti ekspertų atrankos skaidrumą, įvertinti kandidatūrų atmetimo priežastis, nustatyti, ar buvo užtikrintas lygybės principas. Pažymėtina, kad viešai skelbiami tik atrinktų kandidatų, o ne visų atrankoje dalyvavusių, duomenys (vardai, pavardės), tad suinteresuota visuomenė negali kandidatų (jų profesinių kompetencijų) palyginti, įvertinti, ar atrinkti stipriausi kandidatai, kurių vertinimai lems finansavimo (ne)skyrimą ir jo dydį. **Neatrinktieji kandidatai nėra informuojami apie tai, ar turi teisę skusti jų atžvilgiu priimtą neigiamą Fondo sprendimą.** Tarybos posėdžių, kurių metu svarstytos kandidatūros, joms pritariant arba jas atmetant, protokoluose, **trūksta argumentų dėl kandidatūrų atmetimo arba patvirtinimo objektyvumo.** Kaip minėta, kandidatai nėra raštu informuojami apie jų kandidatūrų atmetimo priežastis.

Išanalizavus Tarybos protokolus, pasigendama argumentų tiek kandidatūroms pritariant, tiek jas atmetant. Kas reiškia, kad jų administracinė atitiktis buvo formali. Fondo tarybos neturėjo pasiekti kandidatų paraiškos, pateiktos ne valstybine kalba, nepilnai užpildytos ir pan. Jiems turėjo būti skirtas terminas trūkumams šalinti, tačiau vietoj to, kandidatų dokumentai atiduoti Tarybai svarstyti, kuri viena dažniausia atmetimo priežastimi įvardijo „atmestina“ užpildytus dokumentus ar kitokius jų trūkumus. To pasėkoje, **galimybės tapti ekspertais neteko galimai kompetentingi, tačiau formalių reikalavimų neatitikę (apie juos neinformuoti) pretendentai.** Ištraukos iš protokolų, kuriuose

---

⁴⁷ Nuomonė pateikta Fondo 2025-09-17 rašte Nr. S-2025-151.

Tarybos nariai įvardija atrankos metu kilusius neaiškumus, siūlo asmenį skirti arba neskirti į ekspertus pateikiamos paveikslėliuose žemiau:

1. [redacted]. Pagal tai, kaip ekspertai pasižymėjo galimo darbo sritis, liūdna, nes visiems atrodo, kad kultūrą gali bet kas vertinti.

2. [redacted]. Reikėtų apsispręsti, kaip vertinsime tas ekspertų anketas, kuriose nenurodyti vieni ar kiti duomenys, nepasirašytos ir pan.

3. [redacted]. Nepilnai užpildytas anketas siūlo atmesti, nes tai rodo tam tikrą požiūrį į Fondą ir į darbą.

4. [redacted]. Jei aplikuoja ir nesugeba parengti paraiškos, siūlo iškart atmesti. Toks vaizdas, kad kai kurie pretendentai specialiai bando pastabumą.

5. [redacted]. Tarp tų, kurie nepilnai užpildę anketas yra ir labai stiprių ekspertų.

6. [redacted]. Visoms programoms ekspertų pakanka, tad reikėtų visiems vienodus kriterijus taikyti.

7. [redacted]. pastebi, kad yra atsiuntusių gyvenimo aprašymą laisva forma. Kadangi nebuvo nustatę, kaip savo gyvenimo aprašymą pretendentai turi atsiųsti, tad turėtume priimti visus. Atmesti tik tuos gyvenimo aprašymus, kurie patekti ne valstybine kalba.

5 pav. Ištraukos iš Tarybos 2024-03-04 posėdžio protokolo (Tarybos narių duomenys nuasmeninti)

1. [redacted]. Nutarta tvirtinti kandidatę kaip ekspertę.

2. [redacted]. Atsižvelgiant į netinkamai užpildytus dokumentus, netvirtinti kandidato kaip eksperto.

3. [redacted]. Nutarta tvirtinti kaip ekspertą (Naujienu, tiriamosios ir šviečiamosios žurnalistikos programa).

4. [redacted]. Atsižvelgiant į galimą interesų konfliktą, netvirtinti kandidato kaip eksperto.

5. [redacted]. Nutarta tvirtinti kandidatą kaip ekspertą (Žiniasklaidos tautinių mažumų kalbomis ir lietuvių išeivijos (diasporos) žiniasklaidos programa).

6. [redacted]. Atsižvelgiant į trūkstamas kompetencijas ir netinkamai užpildytus dokumentus, netvirtinti kandidato kaip eksperto.

7. [redacted]. Atsižvelgiant į netinkamai užpildytus dokumentus, netvirtinti kandidato kaip eksperto.

8. [redacted]. Atsižvelgiant į galimą interesų konfliktą, netvirtinti kandidatės kaip ekspertės.

9. [redacted]. Atsižvelgiant į trūkstamas kompetencijas, netvirtinti kandidatės kaip ekspertės.

10. [redacted]. Nutarta tvirtinti kaip ekspertą (Naujienu, tiriamosios ir šviečiamosios žurnalistikos programa).

11. [redacted]. Atsižvelgiant į trūkstamas kompetencijas, netvirtinti kandidatės kaip ekspertės.

12. [redacted]. Atsižvelgiant į netinkamai užpildytus dokumentus, netvirtinti kandidatės kaip ekspertės.

6 pav. Ištraukos iš Tarybos 2024-03-15 posėdžio protokolo (12 kandidatų duomenys nuasmeninti)

Kaip matyti, iš protokolų turinio neaišku, kokius interesų konfliktus gali kelti atmestos kandidatūros, nedetalizuojama, kodėl vienu kandidatų patirtis ir kompetencijos įvertintos, kaip pakankamos ir tinkamos, o kitų, turinčių dešimt ar daugiau metų patirties kurioje nors iš reikalaujamų

sričių, - tokiomis nepripažįstamos. Iš Tarybos protokolų matyti, kaip **skirtingai įvertintas kandidatų tinkamumas, remiantis šiu pateikta informacija** (raudonai pažymėjo netinkamus kandidatus):

Pretdentų į ekspertus sąrašas. 2024 m.							
Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Gyvenamoji vieta	Tel. Nr.	El. pašto adresas	Patirtis (metais) r		
					visuomenės informavimo	kultūros	švietimo
1	[redacted]	Kult	[redacted]	[redacted]	20	40	40
2	[redacted]	Kut, šviet	[redacted]	[redacted]	44	24	30
3	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	5	0	9
4	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	17	0	0
5	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	0	15	10
6	[redacted]	Region	[redacted]	[redacted]	29	36	5

7	[redacted]	Dėl dokument	[redacted]	[redacted]	0	15	2
8	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	0	0	10
9	[redacted]	Nenurodo kompetenc	[redacted]	[redacted]	0	30	34
10	[redacted]	Naujienos, kultūra	[redacted]	[redacted]	12	12	3
11	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	0	15	25
25	[redacted]	cv angliškai Mokslo Liet,	[redacted]	[redacted]	60	4	27
37	[redacted]	Be parašų, patirtis yra, bet neatsakingas	[redacted]	[redacted]	50	40	0
38	[redacted]	Naujienu tiriama. Medijų raštingumas. Tik į sąrašą	[redacted]	[redacted]	12	3	8

7 pav. Ištraukos iš Tarybos 2024-03-25 posėdžio protokolo (kandidatų duomenys nuasmeninti)

▪ **Fondo taryba viešojo konkurso būdu atranka ekspertus, o vėliau pati remiasi jų išvadomis, spręsdama dėl projektų finansavimo**, kas reiškia, kad dėl Tarybos narių ryšio su potencialiais pareiškėjais (atstovauja asociacijoms, kurių nariai kreipiasi dėl finansavimo), kyla rizika, kad bus atrinkti „patogūs“ ekspertai. Tokiu būdu ekspertų vertinimų (įtakos) svoris mažėja, nes jie iš esmės yra priklausomi nuo Tarybos, kuri turi įgaliojimus skirstyti ekspertus į grupes (arba įtraukti į ekspertų rezervą), skirti arba neskirti ekspertus antrai kadencijai, pritarti arba nepritarti ekspertų išvadoms. Fondo taryba įgaliota nustatyti ekspertų atrankos taisykles (Fondo įstatų 31.1 papunktis). Atrankoje (vyksta kandidatų pateiktuose dokumentuose esančių duomenų vertinimo pagrindu) nedalyvauja nepriklausomi stebėtojai, o visi Tarybos nariai – privataus sektoriaus atstovai. Atrankai būdingas uždaro principas, nėra komisijos, kuri vertintų kandidatų atitiktį, nevyksta interviu ar kandidatų reitingavimas (pavyzdžiui, remiantis balų sistema, kaip LKT praktikoje).

▪ **Neaiškios ekspertų skirstymo į ekspertų grupes arba į rezervą sąlygos.** Kaip minėta, teisės aktuose nenustatytas tikslus ekspertų skaičius, todėl Taryba savo nuožiūra nusprendė iš pateiktų 80 kandidatūrų atrinkti ir į ekspertų sąrašą siūlyti įtraukti 50 ekspertų. Atsižvelgiant į paminėtą atvejį, kai vieno kandidato į ekspertus per klaidą atrankos metu neįtraukė į sąrašą, galiausiai suformuotas sąrašas, kurį sudarė 51 ekspertas. Iš teisinio reguliavimo nėra aišku, kiek ekspertų išbraukus iš ekspertų sąrašo, būtų pagrindas organizuoti konkursą nepasibaigus kadencijai. Atrankos aprašo bei

Medijų rėmimo fondo ekspertų darbo reglamento, patvirtinto visuotinio dalininkų susirinkimo 2024-11-25 sprendimu Nr. SPR-17⁴⁸, nuostatos neatskleidžia, kokia yra „rezervinio sąrašo“ paskirtis ir kokiais principais remiantis, ekspertai turėtų būti į jį įtraukti. Galiojantis teisinis reguliavimas neatsako, ar, pavyzdžiui, konkurso metu vertinant paraiškas ir kilus klausimams ekspertų grupės nariams, ar galima būtų pasitelkti „rezerviniame sąraše“ esančius ekspertus, taip pat, ar galėtų jie atlikti projekto įgyvendinimo stebėseną, ar galima pasitelkti tuo atveju, kai kurio nors eksperto balai nėra įskaitomi (dėl nu(si)šalinimo arba dėl smarkiai išsiskiriančių balų ar pan.). Pavyzdžiui, 2024-04-09 visuotiniame dalininkų susitikime buvo išsakyta valstybės, kurios teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, atstovo nuomonė, kad „*siekiant taupyti laiką ir lėšas, visi 50 ekspertų turėtų būti paskirstyti į grupes iš karto. Suskirstymas į grupes turėtų būti viso sąrašo ir Fondo administracijos diskrecija būtų kviešti sekantį ekspertą, jei prireikia*“. Tačiau pirmajam Fondo organizuoto konkurso paraiškų vertinimui, skirstant ekspertus į grupes, 2024-04-11 Tarybos posėdžio metu bendru sutarimu nutarta *sudaryti grupes iš 5 asmenų, o po to kiekvienoje grupėje įrašyti dar kelis, kad atsisakius kam nors iš pirmojo penketuko, būtų galima kreiptis eilės tvarka į toliau esančius ekspertus*. Šio posėdžio metu, vis dėlto, suformuotos 3-5 asmenų ekspertų grupės, prie kiekvienos nurodant 1-3 „rezervinius ekspertus“. Dalis ekspertų paskirti vertinti tiek tos pačios programos paraiškas veiklos finansavimui, tiek projektų finansavimui, kiti nepriskirti jokios programos vertinimui. Tos pačios dienos posėdžio protokole teigiama, kad Fondas gavo „*žinių iš žurnalistų, kad yra nuogąstavimų dėl dviejų ekspertų, kurie paskelbti. Dėl (duomenys neskelbtini) ir dėl (duomenys neskelbtini). Kvestionuojama (duomenys neskelbtini) objektyvumas, o dėl (duomenys neskelbtini) – neaišku kas per žmogus ir kam jis atstovauja*“. Tarybos pirmininkė minėtus asmenis pasiūlė įrašyti į rezervą. Tai kelia abejonių dėl ekspertų nešališkumo, kai argumentuotai nenurodžius motyvų, klausimų keliančios kandidatūros įtraukiamos į „rezervą“.

Nėra reglamentuotas ekspertinių paslaugų kokybės (vidaus ar išorinis) vertinimas, jų rotacijos principai⁴⁹, taigi, dvejų pirmųjų ekspertų kadencijos metų pabaigoje yra tokių, kuriems neteko vertinti paraiškų. Šiuo aspektu tikslinga detaliau reglamentuoti ekspertų atrankos procedūrą ir numatyti kokybinius ir kiekybinius kriterijus, kurie leistų objektyviai įvertinti kandidatūras, o vėliau skirstyti ekspertus į darbo grupes⁵⁰. Taip pat **skaidrintina ekspertų veikla, siekiant sudaryti sąlygas**

⁴⁸ Prieiga internete: <https://www.medijufondas.lt/teisine-informacija/ekspertu-reglamentas>.

⁴⁹ Medijų rėmimo fondo ekspertų darbo reglamento 12.2.1 papunktyje nurodyta, kad Fondo ekspertų sąraše įrašyti ekspertai skiriami į ekspertų grupes pagal programas tokia tvarka: prioritetas teikiamas ekspertams, kurie: 12.2.1. savo kadencijos metu nedalyvavo ekspertų grupės veikloje, tačiau iš esmės nėra aiškių atsakymų, ar, pavyzdžiui, tos pačios sudėties ekspertų grupė gali vertinti tiek atitinkamos programos paraiškas veiklos finansavimui, tiek projektų; ar skelbiant papildomą projektą atitinkamoje paprogramėje, ekspertų darbo grupės sudėtis nekinta ir pan. Taip pat nėra nurodyta, kad ekspertų sąraše esantis asmuo privalo per savo kadencijos laikotarpį būti bent kartą įtrauktas į ekspertų darbo grupę. Dėl to susidaro prielaidos, kad ekspertų sąrašas gali būti formaliai platus, tačiau praktikoje vertinimo procesuose dalyvautų ribotas ekspertų skaičius, kas potencialiai galėtų lemti požiūrių įvairovės sumažėjimą ir mažesnį vertinimų kritiškumą.

⁵⁰ Pavyzdžiui, LKT pretendentas privalo iš kompetencijų sąrašo pasirinkti ir Pretendento anketoje nurodyti ne mažiau kaip vieną ir ne daugiau kaip dvi kompetencijas, atitinkančias jo turimas žinias, įgūdžius ir patirtį, ir atitinkamą

visuomeninei kontrolei. Fondo puslapyje trūksta informacijos apie ekspertus ir jų teikiamas ekspertinio vertinimo paslaugas, apsiribojama tik ekspertų sąrašo (vardas, pavardė) pateikimu. Teigiamai vertintina LKT viešinimo praktika: interneto svetainėje pateikta daugiau nei 200 ekspertų duomenų bazė bei rezervinis sąrašas, kartu prie kiekvieno eksperto nurodytas jo kadencijos laikotarpis bei priskirta kompetencija (šokis, komunikacija, atskirties mažinimas kultūros praktikomis ir t. t.), be to, prie kiekvienos konkurso programos yra nurodyta jos paraiškas vertinusių ekspertų darbo grupės sudėtis. Visa tai suteiktų galimybę atlikti visuomeninę kontrolę, didintų skaidrumą ir interesų konfliktų prevenciją.

Pastaba: atlikta analizė rodo, kad Fondo taikoma ekspertų atrankos tvarka neužtikrina pagrindinių skaidrumo, objektyvumo ir atsekamumo principų. Uždara atrankos procedūra, formali kandidatų administracinės atitikties patikra, nepakankama interesų konfliktų kontrolė ir Tarybos diskrecija atrenkant bei skirstant ekspertus, mažina ekspertinio vertinimo patikimumą, silpnina Tarybos sprendimų teisėtumą ir sudaro prielaidas korupcijos apraiškoms, kai ekspertų institutas tampa formalumu, o ne nepriklausomumo ir objektyvumo garantu.

Pasiūlymai: siekdami užtikrinti ekspertų atrankos nepriklausomumą, skaidrumą ir vertinimo paslaugų kokybę, siūlome Fondui:

1. tobulinti teisinį reguliavimą:

1.1. atsižvelgiant į šiame skirsnyje nurodytus atrankos trūkumus, įtraukiant į ekspertų atrankos procesą nepriklausomus stebėtojus (Kultūros ministerijos, akademinės bendruomenės atstovus ar pan.) arba sudarant atrankos komisiją iš ne išimtinai privataus sektoriaus subjektų, suinteresuotų finansavimo gavimu, atstovų, tačiau ir valstybės, kaip dalininko, deleguotų asmenų, LKT, Lietuvos mokslo tarybos, aukštųjų mokyklų pasiūlytų narių ar pan.);

1.2. įtvirtinant aiškius ekspertų skyrimo į darbo grupes, įtraukimo į rezervinį sąrašą bei sukuriant vidinį ekspertinių paslaugų kokybės vertinimo mechanizmą, numatant, kad ekspertų veikla būtų vertinama pagal objektyvius rodiklius (dalyvavimas, motyvacija, vertinimų pagrįstumas ir išsamumas, terminų laikymasis bei kt.);

---

kompetencijos kryptį (-is). Į ekspertų duomenų bazę įtrauktas asmuo teikia tik su viena jo nurodyta ir jam priskirta kompetencija (kompetencijos kryptimi) susijusias ekspertinio vertinimo paslaugas. LKT Tarybos narių susirinkimo nariai individualiai įvertina kiekvienos Pretendento anketoje nurodytos kompetencijos susietumą su pretendento turimomis žiniomis, įgūdžiais bei patirtimi ir užpildo Pretendentų vertinimo lentelę. Į duomenų bazę vienai kadencijai įtraukiami asmenys, kurių pasirinkta kompetencija nustatyta tvarka yra įvertinama 3,75 ir daugiau balų, atsižvelgiant į ekspertų kiekio atitinkamai kompetencijai poreikį. Jeigu asmenų, kurių pasirinkta kompetencija nustatyta tvarka buvo įvertinta 3,75 ir daugiau balų, yra daugiau nei Tarybos narių susirinkimo nustatytas ekspertų poreikis kompetencijai, į duomenų bazę atrenkami aukščiausiu balu įvertinti asmenys, atsižvelgiant į reikiamą jų kiekį. Likusieji asmenys, kurių pasirinkta kompetencija nustatyta tvarka buvo įvertinta 3,75 ir daugiau balų, tačiau į duomenų bazę nebuvo atrinkti, yra įtraukiami į Ekspertų rezervinį sąrašą, sudaromą pagal asmens pasirinktą kompetenciją ir tvirtinamas Tarybos narių susirinkimo nutarimu vienai kadencijai. Ekspertų atrankos apraše, patvirtintame LKT 2023-11-15 nutarimu Nr. 4LKT-19(1.3E), reglamentuoti rezerviniame sąrašė esančių ekspertų įtraukimo į darbo grupę atvejai. Prieiga internete: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f13f83c083a811eea5a28c81c82193a8>.

2. kandidatų tinkamumo vertinimui nustatyti aiškius rodiklius (pavyzdžiui, balus), identifikavus dokumentų formas, turinio ar kitus trūkumus, administracinės atitikties vertinimo etape nustatyti terminus jų šalinimui ir dokumentacijoje pateikti aiškius argumentus dėl kiekvienos kandidatūros atmetimo arba įtraukimo į ekspertų sąrašus;

3. naudotis Fondui teisės aktuose suteikta teise prašyti kandidatų pateikti patirtį, išsilavinimą ar kitus kriterijus įrodančius dokumentus, užtikrinti, kad kandidatų administracinės atitikties vertinimą atliekantys Fondo darbuotojai turėtų reikalingus įrankius teisės aktuose ekspertams nustatytų reikalavimų atitikties įvertinimui (informacines sistemas, registrus ar kt.);

4. viešinti kiekvienos programos paraiškas vertinusios darbo grupės sudėtį (skelbiant finansavimo rezultatus);

5. užtikrinti periodinį ekspertų atitikties nustatytiems teisės aktų reikalavimams tikrinimą ir viešų bei privačių interesų derinimo kontrolę.

4. KORUPCIJOS RIZIKOS FINANSAVIMO SKYRIMO IR KONTROLĖS PROCESUOSE

Fondo teikiamas finansavimas yra viena svarbiausių valstybės paramos viešosios informacijos rengėjams ir skleidėjams formų. Šiuo finansavimu siekiama įgyvendinti VII 28 straipsnio 1 dalyje numatytus tikslus, kartu įtvirtinant horizontalų principą arba vieną iš Fondo veiklos ašių, integruotą į finansavimo sistemą, - racionalų ir pagrįstą valstybės lėšų panaudojimą. Finansavimo procese dalyvauja VIRS, teikiantys paraiškas ir įgyvendinantys projektus, Fondo administracija, atsakinga už paraiškų administracinį vertinimą ir tolesnį vertinimo organizavimą taip pat projektų įgyvendinimo ataskaitų vertinimą, ekspertai, atliekantys projektų turinio ir jų įgyvendinimo stebėseną, Taryba priimanti sprendimus dėl konkursų paskelbimo, programų turinio ir finansavimo paskirstymo, dalininkai, tvirtinantys Tarybos sprendimus, bei Kultūros ministerija, veikianti kaip jungiamoji grandis tarp valstybės politikos formavimo Fondo veiklos įgyvendinimo ir kontrolės.

Atsižvelgiant į Fondo svarbą žiniasklaidos finansavimo procese, būtina išsamiai įvertinti galimas šio proceso spragas ir (ar) sisteminius veikimo netobulumus, kurie galėtų kelti korupcijos riziką, lemti neteisėtą viešųjų lėšų panaudojimą ir (ar) iškreipti sąžiningą žiniasklaidos konkurenciją.

4.1. Fondo naudojama paraiškų administravimo platforma neužtikrina sprendimų atsekamumo, duomenų vientisumo ir skaidrumo standartų (kita antikorpucinė pastaba).

Finansavimo procese paraiškų administravimo elektroninė platforma arba informacinė sistema yra ne tik techninė priemonė, bet ir antikorpucinės kontrolės karkasas: ji lemia, ar užtikrinamas lygiateisiškumas ir prieinamumas (vienodi reikalavimai visiems), atsekamumas (veiksmų žurnalai, versijų istorija, motyvų fiksavimas), skaidrumas (viešinimo moduliai, paieška ir filtrai), duomenų vientisumas (automatizuotos patikros, integracijos su registrais), bei interesų konfliktų valdymas (nusišalinimų ir ryšių deklaravimas sistemoje). Tinkamai sukonstruota platforma arba informacinė sistema mažina šias rizikas: dvigubo finansavimo (per sąsajas (integracijas), selektyvaus vertinimo (standartizuoti kriterijai, privalomas motyvų nurodymas), „rankinio“ manipuliavimo (rolėmis grįsta prieiga, įrašų auditas), bei skaidrumo stokos (vieši sprendimų rinkiniai, eksportuojami duomenys). Platformos (informacinės sistemos) architektūra (struktūra ir funkcionalumas) ir valdymas lemia, ar konkurso procedūros yra objektyvios bei ar bus nesudėtingai audituojamos, todėl tinkamas skaitmeninės platformos pasirinkimas ir administravimas tiesiogiai koreliuoja su korupcijos rizikų lygiu.

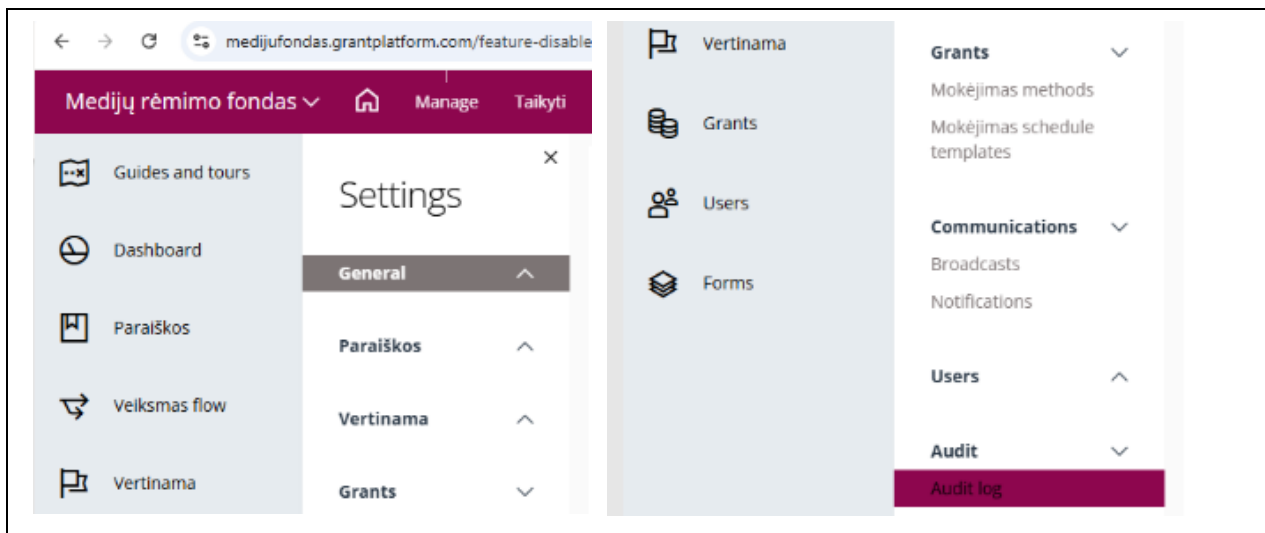
Fondas paraiškų administravimui naudoja privačią užsienio subjektų valdomą platformą (*Good Grants / GrantPlatform*), per paskyrą <https://medijufondas.grantplatform.com/>. Fondo teigimu, „atsižvelgiant į tai, kad Fondo įsteigimas labai smarkiai vėlavo, sukurti savo paraiškų teikimo sistemą per kelis mėnesius buvo nerealu, senosios sistemos iš buvusio fondo (SRTRF – STT pastaba) perimti nebuvo galima, 2023 m. pabaigoje Fondas siekė rasti optimalų kainos, patogumo, ES teisinės atitikties ir įgyvendinimo greičio derinį, buvo pasirinkta *Good Grants* platforma, kuri yra nuomojama“⁵¹.

Pabrėžtina, kad ši platforma nėra valstybės informacinis išteklius, todėl jai netaikomi Lietuvos kibernetinio saugumo, duomenų saugos ir prieinamumo reikalavimai. Be to, teisės aktuose nėra konkrečiai nurodoma, kokių būdu (per kokią informacinę sistemą) turi būti teikiamos paraiškos. Korupcijos rizikos analizės atlikimui Fondas suteikė STT prieigą prie platformos, kas leido įvertinti jos integracijas, funkcionalumus, duomenų (paraiškų) valdymo ir kitus ypatumus antikorpuciniu požiūriu bei nustatyti šiuos korupcijos rizikos veiksnius:

- kai kurios platformos skiltys išverstos netaisyklingai ar neišverstos visai, todėl toje pačioje eilutėje gali būti anglų ir lietuvių kalbos terminai (pvz., „paraiška *submitted*“, „veiksmas *flow*“, „paraiška *status*“, „mokėjimas *schedule templates*“ ir pan.). Nevalstybinės kalbos vartojimas ir netaisyklingi vertimai (mišrus kalbų vartojimas) neatitinka gero viešojo administravimo principų. Paraiškos pateikimą apsunkina ir tai, kad jos negalima pasirašyti tiesiogiai pačioje platformoje – paraiškų teikėjai privalo užpildyti pateiktus laukus, tuomet atsisiųsti užpildytos ir sugeneruotos

⁵¹ Fondo 2025-10-10 el. laiške pateikta informacija.

paraiškos formą, ją ir įgaliojimą (jei aktualu) pasirašyti kvalifikuotu el. parašu ir įkelti kaip pasirašytus dokumentus, dėl ko paraiškų teikėjams tenka atlikti perteklinius veiksmus. Paraiškas teikiantiems asmenims turėtų būti prieinama pildymo instrukcija, aiškiai matomas (žinomas) paraiškos statusas (būsena), siekiant išvengti nesusipratimų dėl to, ar paraiška pasiekė Fondą ar kt. priežasčių (žr. 8 paveikslėlis):

8 pav. Platformos laukelių (skilčių) pavadinimai (administratoriaus teisėmis matomas vaizdas).

- dalies paraiškų statusai (būsenos) nepažymėti, todėl iš platformoje tvarkomų duomenų neišku, kurios paraiškos atmestos, kurios vertinamos ar finansuotos. Yra paraiškų, kurios pateiktos, pavyzdžiui, 2024 m., tačiau iki šiol jų statusas - „sprendžiama“⁵² (pavyzdžiui, paraiška Nr. 1256). Be to, **platformoje nenurodomos atmetimo priežastys**. Fondo teigimu, kol kas platforma nesuteikia galimybės įrašyti komentaro paraiškos atmetimo atveju⁵³. Tai ne tik mažina skaidrumą ir atsekamumą, bet ir apsunkina audito galimybę;

- **papildomų Fondo reikalaujamų dokumentų ir paaiškinimų teikimas vykdomas ne per platformą**, o su kiekvienu pareiškėju individualiai el. paštu, kas didina piktnaudžiavimo, selektyvumo ir neskaidraus dokumentų judėjimo rizikas bei mažina veiksmų atsekamumą. Esamas funkcionalumas **neleidžia tikslinti paraiškų ar papildyti jų dokumentais per pačią platformą**. Tai atliekama siunčiant dokumentus ar paaiškinimus Fondui el. paštu, o vėliau, atitinkamai, Fondo projektų koordinatoriai turi užtikrinti, kad šiuos duomenis laiku gautų ekspertai, kurie paraiškas vertina tiesiogiai platformoje ir gali matyti tik pirminę pateiktą paraišką ir duomenis. Tokia dokumentų valdymo praktika apsunkina audito ar kontrolės galimybę, nes dokumentų keliai, pateikimo laikai ir turinio versijos nėra automatiškai registruojami, tad Tarybos nariai, ekspertai ar auditoriai negali matyti visos dokumentacijos vienoje sistemoje. Be to, paraiškų patikslinimas ar

⁵² Fondas 2026-01-09 rašte Nr. S-2026-8 nurodė, kad 2024 m. platforma nesinaudojo ekspertai ir tarybos nariai, jiems buvo pateiktos lentelės (atspausdintas dokumentas), kuriose paraiškų būsenos yra pažymėtos.

⁵³ Žr. Fondo 2025-10-07 el. laiškas.

papildymas pateikusiojo iniciatyva apskritai negalimas, vadovaujantis Taisyklių 50 punktu: „pateikta paraiška ir jos priedai pareiškėjo iniciatyva negali būti taisomi, tikslinami, pildomi ar kitais būdais keičiami. Jeigu atliekant administracinės atitikties vertinimą nustatoma, kad paraiška pateikta nesilaikant Finansavimo taisyklėse nustatytų reikalavimų, nustatomas 3 darbo dienų terminas šiems trūkumams pašalinti. Jeigu trūkumai per nustatytą terminą nepašalinami, Fondo direktorius per 3 darbo dienas po termino pabaigos priima sprendimą atmesti paraišką dėl administracinės neatitikties“;

- platformoje taip pat nėra galimybės pareiškėjams teikti, o Fondui vertinti ir centralizuotai kaupti projektų įgyvendinimo ir (ar) finansinių ataskaitų – jos teikiamos Fondui el. paštu. Dėl šių priežasčių sudėtinga atsekti, ar pareiškėjų įgyvendinti projektai, tyrimai ar veikla buvo vertinami pagal tuos pačius kriterijus ir tomis pačiomis sąlygomis, be to **prarandamas sprendimų skaidrumas ir dokumentų kontrolė**, kartu didinama Fondo administracinė našta. Apie konkurso rezultatus pareiškėjai informuojami ne per platformą, juos Fondas informuoja el. paštu bei viešai paskelbia finansuotų ir nefinansuotų projektų sąrašus savo interneto svetainėje. Neigiamai vertintina ir tai, kad dėl sudėtingos paraiškų teikimo sistemos VIRS įgalioti asmenys visais paraiškų teikimo klausimais el. paštu ar telefonu tiesiogiai bendrauja ir konsultuojasi su Fondo projektų koordinatoriumis, kurie atsakingi ne tik už paraiškų administracinės atitikties vertinimą, paraiškų ir kitų dokumentų teikimą ekspertams, dalyvavimą Tarybos posėdžiuose, bet ir už vėlesnį projektų įgyvendinimo ataskaitų valdymą ir patikrą⁵⁴;

- pažymėtina ir tai, kad platformoje konkrečių reikalingų **duomenų filtravimas labai ribotas, dėl ko jų paieška sudėtinga** - norint rasti konkrečią paraišką, tenka naršyti bendrame paraiškų sąraše (sraute); nustatyti, kiek viso tam tikras VIRS pateikė paraiškų vienoje ar keliose programose ar paprogramėse (pavyzdžiui, siekiant įvertinti, ar neviršytas galimų pateikti paraiškų skaičius), galima tik peržiūrėjus visą paraiškų srautą; nėra galimybės atskirai įvertinti, kurių VIRS paraiškas vertino konkretus ekspertas, pavyzdžiui, siekiant įvertinti potencialius interesų konflikto atvejus ir t.t. Net ir žinant konkretų paraiškos numerį, paieškos pagal šį numerį galimybių nėra. Paspaudus konkrečios programos (paprogramės) modulį, matyti sąrašas pateiktų paraiškų, tačiau norint nustatyti, kuris VIRS ją pateikė, tenka spausti ir atsidaryti kiekvieną paraišką atskirai, kadangi kiekvienos paraiškos eilutėje yra nurodomi tik pareiškėjo atstovo (fizinio asmens) duomenys, bet ne VIRS pavadinimas. Dar vienas platformos trūkumas - platforma neturi integracijos su kitomis

---

⁵⁴ Fondas nesutinka su teiginiu, kad Fondo projektų koordinatorių tiesioginis bendravimas su pareiškėjais paraiškų teikimo klausimais yra neigiamas aspektas. Priešingai – koordinatoriai deda visas pastangas, kad pareiškėjai gautų aiškią, savalaikę ir profesionalią pagalbą visais paraiškų teikimo ir administravimo klausimais. Jų kompetencija apima visus procesus: nuo paraiškų administracinės atitikties vertinimo, dokumentų perdavimo ekspertams, dalyvavimo Tarybos posėdžiuose iki projektų įgyvendinimo ataskaitų valdymo ir patikros. Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimu, būtent funkcijų atskyrimo nebuvimas ir yra korupcijos rizikos veiksnys. Neprieštaraujame dėl tiesioginio bendravimo su pareiškėjais, tačiau tokiu atveju, minėtos funkcijos turėtų būti atskirtos.

Lietuvos informacinėmis sistemomis (VIRŠIS, LKTIS⁵⁵, SODRA, JADIS ir pan.), kadangi tai uždara privataus užsienio tiekėjo sistema.

Atliekant šią analizę palyginta LKT⁵⁶ taikoma paraiškų administravimo praktika, kuriai ji pasitelkia valstybės valdomą Lietuvos kultūros tarybos elektroninę kultūros ir meno projektų valdymo informacinę sistemą (LKTIS). Ši informacinė sistema, lyginant su Fondo naudojama platforma, gali būti laikoma gerosios praktikos pavyzdžiu dėl šių aspektų: pirma, LKTIS yra sukurta, valdoma ir prižiūrima pagal nacionalinius informacinių išteklių saugos ir viešojo administravimo standartus – jos veikimas yra reglamentuotas norminiuose teisės aktuose (informacinės sistemos nuostatai, jos saugumo nuostatai ir elektroninių paslaugų teikimo taisyklės)⁵⁷. Be to teisės aktuose reglamentuota, koku būdu turi būti teikiamos paraiškos LKT, kokia jų administracinės atitikties vertinimo tvarka⁵⁸ ir viešai paskelbtos informacinės sistemos pildymo instrukcijos⁵⁹. LKTIS sudarantys posistemiai leidžia identifikuoti LKTIS duomenų teikėjus ir naudotojus (paraiškos pildomos jungiantis per Elektroninius valdžios vartus), kausti ir pateikti projekto pareiškėjams duomenis apie projekto paraiškų administracinės patikros vertinimo rezultatus, teikti ekspertams paaiškinimus ir papildomą informaciją, pateikti projektų vykdytojams sutarties formą, kausti ir teikti projekto vykdytojams duomenis apie projekto ataskaitų administracinę patikrą ir vertinimo rezultatus, kausti ir teikti suvestinę visų projektų informaciją bei kt. Tokia sistema užtikrina didesnę skaidrumą, duomenų atsekamumą, vientisumą ir prieinamumą.

Pastaba: Fondo naudojama užsienio tiekėjo valdoma uždara paraiškų teikimo platforma, kuri konkurso procese turėtų veikti kaip antikorupcinės kontrolės mechanizmas, šiuo metu stokoja esminių saugiklių: nesuteikia galimybių sisteminei dokumentų stebėsenai; nepalaiko integracijų su nacionalinėmis duomenų sistemomis; neturi versijų ar sprendimų motyvų istorijos; lemia tiesioginę pareiškėjų ir Fondo administracijos komunikaciją ir dokumentų srauto valdymą už platformos ribų,

⁵⁵ Elektroninė kultūros ir meno projektų valdymo sistema (LKTIS). Prieiga internete: <https://www.ltkt.lt/ikt-is>.

⁵⁶ Lietuvos kultūros taryba yra biudžetinė įstaiga prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, įgyvendinanti valstybės politiką kultūros ministrui pavestose valdymo srityse, vykdanči viešojo administravimo, kultūros tyrimų ir kitas funkcijas, apibrėžtas Lietuvos kultūros tarybos įstatyme. Lietuvos kultūros taryba įsteigta 2013 m., reformuojant ir demokratizuojant kultūros valdymą bei plėtojant kultūros savireguliaciją. Lietuvos kultūros taryba konkurso būdu atranka ir skiria finansavimą organizacijų paraiškoms, kūrėjų stipendijoms, investuodama valstybės lėšas į visuomenės gerovę, kūrybinę saviraišką, meno raidą ir kultūros praktikų įvairovę, sklaidą Lietuvoje ir užsienyje. Institucija užtikrina finansuotų projektų administravimą ir stebėseną, su įvairiais partneriais atlieka didelių apimčių kultūros tyrimus. Prieiga internete: <https://www.ltkt.lt/apie-ltkt/apie-taryba>.

⁵⁷ Žr. Lietuvos kultūros tarybos elektroninės kultūros ir meno projektų valdymo informacinės sistemos elektroninių paslaugų teikimo taisyklės, patvirtintos LKT pirmininko 2023-04-17 įsakymu Nr. VĮ-20(1.1E), prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/1157f450de2011eda305cb3bdf2af4d8?positionInSearchResults=0&searchModelUID=4c00c1f7-0994-4131-8398-9b108949eb6c>;

Lietuvos kultūros tarybos elektroninės kultūros ir meno projektų valdymo informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti LKT pirmininko 2022-12-02 įsakymu Nr. VĮ-38(1.1E), prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d81c16a274dc11ed8a47de53ff967b64?positionInSearchResults=2&searchModelUID=4c00c1f7-0994-4131-8398-9b108949eb6c>.

⁵⁸ Žr. Paraiškų administracinės atitikties vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas LKT pirmininko 2025-07-30 įsakymu Nr. KMPF-39(1.15 E). Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/348686116d0911f0a8bbd1e98310677d>.

⁵⁹ Prieiga internete: <https://www.ltkt.lt/ikt-is>.

taip pat apunkina analizių ir (ar) audito atlikimą dėl mišraus kalbų naudojimo ir sudėtingos konkrečių duomenų paieškos. Ši situacija kelia korupcijos rizikas, mažindama Fondo sprendimų teisėtumo, atskaitomybės ir kontrolės lygį, didindama informacinės atskirties ir apskaitos spragų riziką bei prieštarauja gerajai duomenų valdysenos praktikai.

Pasiūlymai: siekdami didesnio finansavimo skaidrumo ir užtikrinti duomenų saugumo, vientisumo bei atsekamumo principų praktinį veikimą, siūlome Fondui diegti pažangią informacinę sistemą, kurioje būtų tvarkomi visi privalomi pateikti dokumentai, jų papildymai ir patikslinimai, paraiškų statusai ir (ar) atmetimo priežastys būtų aiškiai argumentuojami ir matomi paraiškų teikėjams, ekspertams ir Tarybos nariams, o funkcionalumas užtikrintų skaidrumą ir auditavimo galimybes bei valstybinės kalbos vartojimą, pagal galimybes susietą su aktualiomis informacinėmis sistemomis ir (ar) registrais.

4.2. Tobulintinas administracinės atitikties vertinimas, nenuoseklus finansavimo kriterijų taikymas ir finansavimo poreikio neįvertinimas gali lemti selektyvius, nepagrįstus ar neracionalius sprendimus dėl finansavimo skyrimo (kritinė antikorupcinė pastaba).

Administracinės atitikties vertinimas yra pirmasis Fondui pateiktų paraiškų vertinimo etapas (Finansavimo taisyklių 47 punktą). Tai filtras, per kurį tikrinama, ar paraiška ir ją teikiantis VIRS atitinka formalius Finansavimo taisyklių ir kitų teisės aktų reikalavimus, ir kuris leidžia anksti eliminuoti finansavimui netinkamas paraiškas. Kiekviena nors vieno reikalavimo neatitinkanti, tačiau ekspertų vertinimui perduota paraiška mažina valstybės lėšų panaudojimo efektyvumą, kadangi ekspertams už individualų kiekvienos (netinkamos finansuoti) paraiškos vertinimą yra mokamas atlygis iš valstybės biudžeto lėšų. Formalus administracinės atitikties vertinimas riboja galimybę ankstyvoje paraiškų vertinimo stadijoje užkardyti netinkamų finansuoti paraiškų pateikimą ekspertams bei Tarybai.

Paraiškos administracinę atitiktį vertina Fondo darbuotojai, kurie nustato, ar paraiška pateikta laikantis Finansavimo taisyklių 17–31, 36–38 ir 44 punktų reikalavimų. Už visų nurodytų reikalavimų administracinės atitikties vertinimą Fonde atsakingi trys darbuotojai (projektų koordinatoriai), kuriems bendrai tenka įvertinti virš 500 vienam konkursui (visoms programoms) pateiktų paraiškų. Atkreiptinas dėmesys, jog kai kurios iš išvardintų Finansavimo taisyklių nuostatų yra vertinamojo pobūdžio (pavyzdžiui, ar paraiška pateikta į atitinkamą programą, ar tam tikras leidinys priskirtinas kultūros leidinių grupei ir pan.) ar reikalaujančios gilesnių žinių žiniasklaidos srityje, tad jų galutinis vertinimas yra atliekamas ekspertų ir (ar) Tarybos. **Esant dideliam paraiškų skaičiui, tenkančiam vienam darbuotojui, išauga klaidų tikimybė ir (ar) individualių interpretacijų rizika.** Klaidų riziką ypač išauga, kai neužtikrinamas 4 akių principas - vieną paraišką vertina vienas Fondo projektų koordinatorius. Atsižvelgiant į tai, kad nei ekspertai, nei Tarybos nariai

neprivalo pakartotinai patikrinti anksčiau nurodytų nuostatų atitikties, kadangi jiems pirmiausia aktualus turinio kokybės klausimas, **išauga nepagrįsto finansavimo rizika**. Korupcijos rizikos analizės metu nustatyti atvejai, keliantys klausimų dėl finansavimo skyrimo pagrįstumo:

- Tarybos 2025-01-27 posėdžių protokolais atskleidžia atvejį, kai galimai dirbtinai padidinami balai, siekiant skirti finansavimą paraiškoms, neatitinkančioms nustatytų reikalavimų: *„Leidiniams įsidiesti turinio pritaikymo neįgaliesiems įrankius privaloma bus nuo liepos mėnesio. Pagal šio konkurso vertinimus, sukritus visiems balams, dėl šio kriterijaus regioninės žiniasklaidos programoje net 40 % visų pareiškėjų neįveiktų kartelės. Todėl buvo priimtas sprendimas visiems vienodai dviem balais kilstelėti, kad netektų atmesti arti pusės šios programos konkurso projektų“*. 2025-02-10 Tarybos protokole prie kiekvienos svarstytos paraiškos nurodyti dviejų kategorijų balai – *ekspertų balų vidurkis* ir dviem balais didesnis *skelbiamas balas*, kuris pateiktas viešai skelbiamose rezultatų lentelėse.⁶⁰

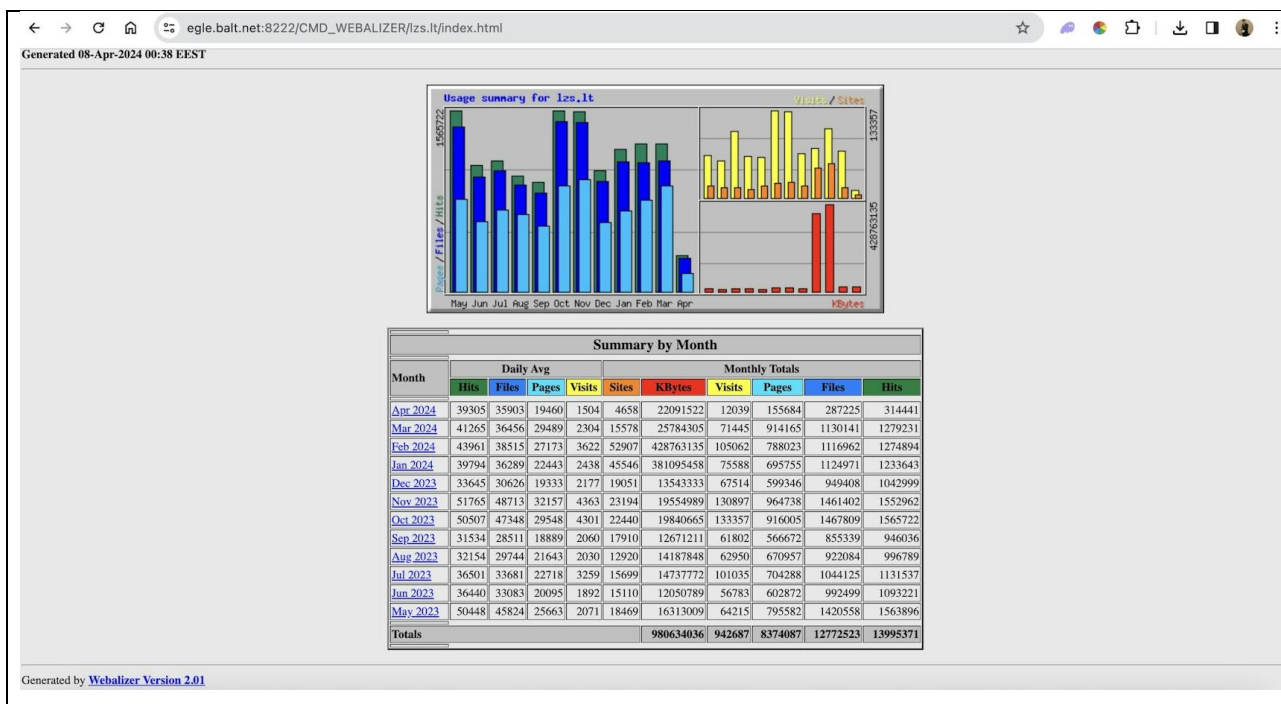
- UAB „Nr. 1“ (skirta 9 740 Eur.) galimai neatitiko galiojusio reikalavimo „pareiškėjo apyvarta iš visuomenės informavimo veiklos neturi viršyti 700 000 Eur per metus⁶¹“. Neaiškumą dėl finansavimo pagrįstumo kyla dėl VIRS, kurių veiklos rūšis VIRSIS nurodyta kaip *Reklamos, komunikacijos, viešųjų ryšių agentūra*, kurių projektai, vadovaujantis VII 28 straipsnio 18 dalimi, nefinansuojami Fondo, pavyzdžiui, UAB „Nr. 2“. Atkreiptinas dėmesys, kad 2024-05-28 Tarybos posėdžio protokole, svarstant finansavimo skyrimą regioninės žiniasklaidos programoje, nurodytas sprendimas šiam VIRS neskirti finansavimo, cituojant anksčiau minėtą VII nuostatą, tačiau tas pats VIRS kitoje programoje – gauna finansavimą paraiškai (identiškas projekto pavadinimas⁶²). Asociacijai „Nr. 3“ 2024-06-20 Tarybos sprendimu skirta 10000 Eur., tačiau nei VIRSIS, nei JAR nėra duomenų apie finansinių ataskaitų rinkinio pateikimą Registrų tvarkytojui, tad kyla klausimas, kodėl mažiausiai vieno iš (formalių) reikalavimų neatitinkantis VIRS gavo iš Fondo lėšas. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog vienas iš nustatytų kriterijų, įgyvendinant projektą internete, turi būti pasiektas nustatytas svetainės unikalių lankytojų skaičius. Tai įrodančius duomenis VIRS turi pateikti kartu su paraiška, tačiau šiuo atveju pridėta ekranvaizdžio nuotrauka, iš kurios nėra aišku, ar auditorijos pasiekiamumo kriterijus atitinka⁶³:

⁶⁰ Antikorupcinių požiūriu toks dirbtinis balų kėlimas, leidžiantis finansuoti projektus, neatitikusius paties Fondo (ir Kultūros ministerijos) nustatytų kriterijų, negali būti pateisinamas.

⁶¹ JAR finansiniame ataskaitų rinkinyje (už 2024 m.) nurodyta vienintelė veiklos rūšis, pardavimo pajamos – 1 246 352 Eur.; už 2023 m. – 1 409 991 Eur. Fondas nurodė, kad pats VIRS nurodė paraiškoje, jog jo praėjusių mokesčių metų metinė apyvarta iš visuomenės informavimo veiklos buvo 193 397 eurų.

⁶² Remiantis VIRSIS duomenimis, pati įmonė deklaruoja, jog **nuo 2003-04-26** iki dabar (paskutinį kartą žiūrėta 2026-01-12) tuo pat metu vykdo šias veiklos rūšis: Interneto svetainės valdytojas; Kita veikla; Radijo programų transliuotojas; Reklamos, komunikacijos, viešųjų ryšių agentūra.

⁶³ Fondo teigimu, pareiškėjo buvo paprašyta papildomos informacijos ir ši informacija Fondui buvo pateikta. Akcentuotinas poreikis visus su finansavimu susijusius duomenis tvarkyti paraiškų platformoje, sudarant galimybę bet kurio metu kilus klausimams ar atliekant auditą (tyrimą) saugoti visus reikalaujamus dokumentus vienoje vietoje.

9 pav. Paraiškos Nr. 603 priedas (lankomumą patvirtinantis dokumentas)

Be to, 2024-06-12 Tarybos protokole nurodoma, kad „visi tarybos nariai atkreipė dėmesį, kad projektas pateiktas ne į tą programą. Pagal pobūdį tikslingiau būtų buvę teikti į Šviečiamosios žurnalistikos programą. Patvirtinamas projekto finansavimas – 10 000 Eur.“. Klausimų dėl ekspertės A. V. nešališkumo, vertinant Lietuvos žurnalistų sąjungos paraišką kelia tiek ta aplinkybė, jog ji yra asociacijos narė, tiek jos nurodytos aplinkybės vertinimo išvadoje: „Esu Lietuvos žurnalistų sąjungos narė, tačiau nuo paraiškos vertinimo nusišalinti nenorėčiau, kadangi Projekto vykdyme nedalyvauju. Paraišką stengiausi vertinti šališkai“ (korektūros klaida, turėjo būti įrašytas žodis „nešališkai“ – STT pastaba).

2024-06-20 Tarybos sprendimu finansuotas žurnalas (VŠĮ „Nr. 4“), skirta 14000 Eur., vienas iš finansavimo kriterijų - numerių skaičius per metus⁶⁴ ≥ 4. Pats VIRS savo interneto svetainėje nurodo, kad „žurnalas leidžiamas du kartus per metus. Leidybą remia (duomenys neskelbtini)“. Paraiškoje tik pabrėžiamas tikslas išplėsti žurnalo numerių skaičių iki 4 (įsipareigojimas atitikti kriterijų, o ne jo faktinis atitikimas paraiškos teikimo metu), taip pat VIRSIS duomenimis, minėtas VIRS valdo tik vieną visuomenės informavimo priemonę – žurnalą (periodinių leidinių grupė), nėra nurodyta, kad jis elektroninis, pateiktas tiražas – 600 egz. 22008 Eur. skirta (VŠĮ „Nr.5“), nors tuo metu galioję Finansavimo taisyklių kriterijai skirti spausdintiems leidiniams, sprendžiant iš tokių kriterijų, kaip leidinio tiražas, numerių skaičius per metus. Papildomai nurodytas interneto svetainės lankomumo kriterijus paraiškoje nepagrįstas (nepridėta lankomumo statistika), be to, pats leidėjas paraiškoje nurodė, kad leidinių skaičius per metus nesiekia ≥ 5, tačiau informavo Fondą, kad planuoja

⁶⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad Finansavimo taisyklėse nėra aiškiai apibrėžta, ar šis kriterijus turėjo būti įvykdytas iki paraiškos teikimo, ar nurodyti reikia planuojamą leidinių skaičių finansuojamais metais.

ši skaičių pasiekti. VIRSIS duomenimis, minėtas leidėjas valdo du el. kultūros periodinius leidinius, spausdintų neturi. El. žurnalas (*duomenys neskelbtini*) galimai neatitiko finansavimo kriterijų dėl tų pačių priežasčių. Nuo 2024-10-15 galiojančioje Finansavimo taisyklių redakcijoje išskirti reikalavimai leidiniams, veiklą įgyvendinantiems periodiniame (elektroniniame) leidinyje⁶⁵. Ekspertų vertinimui neturėjo būti pateikta ir Fondo ekspertės parengta paraiška stipendijos finansavimui, kadangi pastaroji neatitiko mažiausiai dviejų reikalavimų, kurie turėjo būti nustatyti administracinės atitikties metu (VIP, kurioje numatoma publikuoti tyrimą neregistruota VIRSIS, paraiškos teikėja – Fondo ekspertė); VIRS veiklos finansavimo (2025, 2026 m.) programose paraiškų teikimo platformoje nėra ekspertų individualių vertinimų, nurodyti tik balai be juos pagrindžiančių argumentų.⁶⁶

▪ **Projektų, neatitinkančių minimalaus lankomumo kriterijaus, finansavimas kelia reikšmingas rizikas, susijusias su viešųjų lėšų efektyvumu, konkurencijos sąlygų iškraipymu ir strateginių tikslų pasiekimu.** Interneto svetainės lankomumo kriterijaus, galimai, neatitiko (arba jų pateikti duomenys nepagrindė atitikimo) šie finansuoti projektai: VšĮ „Nr. 6“ (8000 Eur.); VšĮ „Nr. 7“⁶⁷ (7000 Eur.); VšĮ „Nr. 8“⁶⁸ (5000 Eur.). Paraiškose dažniausiai pateikiami lankomumo duomenys iš šaltinių anglų kalba, administracinę atitiktį vykdantiems projektų koordinatoriams galimai nėra visiškai aišku, kuris rodiklis atitiktų *unikalių lankytojų skaičių*⁶⁹.

▪ **Fondas neužtikrina draudimo finansuoti tų VIRS, kurių veikloje dalyvauja politikai, o patys paraiškų teikėjai šią aplinkybę gali nuslėpti,** deklaruodami paraiškoje, kad tokie asmenys VIRS veikloje nedalyvauja. Pavyzdžiui, 6 000 Eur. skirta (duomenys neskelbtini)⁷⁰, tačiau VIP,

⁶⁵ Kultūros ministerija pažymi, kad „Finansavimo taisyklėse ir jų 1 priede (I programos finansavimo sąlygose), galiojusiuose nuo 2024-02-29 iki 2024-10-15, nebuvo visiškai tiksliai perteikti reikalavimai kultūros periodiniam leidiniui, kai jis yra spausdinamas ir leidžiamas el. būdu, talpinant jį interneto svetainėje. Atsižvelgiant į kylančius klausimus ir susiklosčiusią situaciją, buvo parengti ir viešai išplatinti atitinkami komentarai DUK skiltyje“.

⁶⁶ Fondas paaiškino, kad „veikla vertinama tik balais. Atsižvelgiant į tai, kad skaičiuojama pagal formulę, Tarybos sprendimu patvirtintose vertinimo anketose nėra numatyta teikti veiklos finansavimo paraiškomis vertinimą pagrindžiančius argumentus“. STT vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad vertinimo balas lemia, ar apskritai paraiška gaus finansavimą (įveiks minimalaus balo kartelę), privalo būti pateikti argumentai. **Bet koks balas (vertinimas) turi būti pagrįstas argumentais (motyvais).**

⁶⁷ Atkreiptinas dėmesys, kad VIRSIS nėra pateikti duomenys apie VIRS dalyvio (juridinio asmens) dalyvius fizinius asmenis, taip pat nėra nurodytas VIP – interneto svetainės – tikslus adresas.

⁶⁸ Paraiškoje Nr. ID457 nurodyta, jog VIP, kurioje bus įgyvendinamas projektas, pavadinimas – (duomenys neskelbtini) Remiantis pateiktais lankomumo duomenimis ir išaiškinimais, (duomenys neskelbtini) apima skirtingas turinio skelbimo priemones, todėl lankytojų srautai sumuojami. Remiantis VIRSIS, (duomenys neskelbtini) valdo 5 interneto svetaines, tačiau deklaruojamu svetainės adresu rasti VIP nepavyko, peradresuojama į puslapį (duomenys neskelbtini), kuriame tarp rėmėjų rasti Fondo logotipo nepavyko. Patikrinus lankomumą, naudojantis www.ahrefs.com/traffic-checker (2025 m. rugpjūtis – 2026 m. sausis) nustatytas maksimalus mėnesio apsilankymų (ne unikalių lankytojų) skaičius kiek viršijo 100.

⁶⁹ Fondo darbuotojo teigimu, „Būtent dėl vertimo negalėčiau pasakyti, eksportuojant informaciją Excel formatu nurodomas stulpelis tokiu pavadinimu: Vidutinė mėnesio auditorija. Šiuo atveju nurodomi tik pareiškėjų atskirai įvardinti skaičiai, kurie matomi stulpelyje. Mano supratimu, pavyzdžiui, *Active users* ir atitinkamas laikotarpis tarsi turėtų geriausiai atspindėti taisyklėse įvardijamą lankomumo kriterijų, pridėdau.“ Žr. 2024-10-20 el. laiškas.

⁷⁰ Pasak Fondo, „(duomenys neskelbtini) finansavimą gavo kaip fizinis asmuo, o tokio draudimo, publikuoti turinį priemonėje, kurios veikloje dalyvauja politikai, nėra“. Atkreiptinas dėmesys, kad Finansavimo taisyklėse nurodyta, kad stipendijoms netaikomos taisyklių 19.1-19.3 ir 19.6-19.8 papunkčių nuostatos. Draudimas VIRS veikloje dalyvauti politikams yra reglamentuotas 19.15 papunktyje. Taip pat pažymėtina, jog nesant draudimo projekto bendraautoriams būti politikais, gali būti apeinamas minėtas draudimas.

kurioje šio asmens tyrimas skelbiamas, galimai neatitiko reikalavimo „viešosios informacijos rengėjo ir (ar) skleidėjo veikloje nedalyvauja politikai“, be to, viena iš šio VIRS veiklos rūšių *Informacijos, naujienų agentūra*. Paraiškoje bendraautoriumi nurodomas (duomenys neskelbtini), kuris tuo metu buvo politikas. 2024-12-20 Tarybos sprendimu UAB „Nr. 9“ skirta 36503 Eur., tačiau tuo laikotarpiu (iki 2025-03-19) vienu iš VIRS akcininku buvo politikas. 2025-01-03 Tarybos sprendimu, paaiškėjus šiai aplinkybei, priimtas sprendimas finansavimo neskirti. Vadovaujantis Finansavimo taisyklių 19.15 papunkčiu, VIRS veikloje negali dalyvauti ne tik politikai, tačiau ir jų sutuoktiniai. Šio reikalavimo galimai neatitiko UAB „Nr.10“, kuriai skirta 26838 Eur., kai vienas iš dalininkų galimai yra politiko sutuoktinis. Remiantis VIRSIS duomenimis, UAB „Nr. 10“, kuriam⁷¹ Fondas skyrė 21500 Eur., vienas iš akcininkų politikas. UAB „Nr. 11“, vadovaujantis VIRSIS, valdoma politiko. Pažymėtina, kad paraiškoje nurodyta, kad šio VIRS veikloje nedalyvauja politikai. Vėliau ši paraiška buvo atmesta, bet ne dėl paminėtos aplinkybės, o darbuotojų skaičiaus kriterijaus. Fondo vertinimu, „jam nenustatyta pareiga atlikti išsamią paraiškas teikiančių asmenų patikrą. Paraiškos teikėjai, pasirašydami paraišką, patvirtina pateiktų duomenų teisingumą. Nustačius, kad pateikti duomenys yra neteisingi, Fondas turi teisę nutraukti paramos teikimą ir pareikalauti gražinti išmokėtas lėšas“. STT vertinimu, Fondas turėtų įsitikinti bet kurio nustatyto kriterijaus (ne)atitikimu⁷².

▪ **Neaiškus ir nevienodai vertinamas kultūros periodinių leidinių statusas.** VII pateikia periodinio leidinio sąvoką - tęstinis, to paties pavadinimo, vis naujo turinio, numeruotas ar datuotas, ne rečiau kaip du kartus per kalendorinius metus leidžiamas leidinys. Vadovaujantis Finansavimo taisyklėmis (1 priedu), Kultūros periodiniai leidiniai - tai leidiniai, kurių ne mažiau kaip 80 proc. turinio yra skirta kultūros ar meno reiškiniams aprašyti, jiems profesionaliai vertinti, Lietuvos ir pasaulio kultūros įvykiams analizuoti ir informuoti apie juos, meninei kūrybai skleisti. Problema kyla dėl to, kad nėra aišku, ar vertinant paraiškas bus vertinama VIRSIS deklaruota leidinio kategorija, kurią pasirenka ir nurodo pats VIRS, ar vertinamas faktinis atitikimas kultūros periodinių leidinių sąvokai, nepriklausomai nuo VIRSIS nurodytos kategorijos. Pavyzdžiui, žurnalas „Legendos“, VIRSIS priskiriamas kultūros periodinių leidinių kategorijai, tačiau ekspertai nusprendė 2024 m. šio leidinio minėtai kategorijai nepriskirti. Taryba laikėsi priešingos nuomonės ir priėmė sprendimą finansuoti šio leidinio veiklą 34790 Eur. 2025 m. ekspertų grupėje buvo laikomasi nuomonės, kad šis leidinys neatitinka kultūros periodinio leidinio sąvokos, argumentuojant galimai subjektyviu požiūriu, į komerciškai pelningus kultūros leidinius⁷³, ekspertų grupėje (3 ekspertai) buvo sumažintas

⁷¹ Paraiškos pateiktos jau įsigaliojus reikalavimui (draudimui), susijusiam su politikų dalyvavimu VIRS valdyme.

⁷² Papildomu informacijos šaltiniu, be oficialių registrų ar informacinių sistemų, galėtų būti „S.T.I.R.NA“ – tai nuo 2013 m. „Transparency International“ Lietuvos skyriaus įgyvendinama žiniasklaidos skaidrumo iniciatyva. Šiame puslapyje paprastai ir patogiai galima rasti informaciją apie žiniasklaidos priemonių savininkus (politikus / valstybės tarnautojus). „S.T.I.R.NA“ – tai žodžių „spauda“, „televizija“, „internetas“, „radijas“ ir „naujienų agentūros“ akronimas.

⁷³ Ištrauka iš 2024-12-18 protokolo: „Bet tai taip pat rodo, kad jie gali išsilaikyti iš pardavimų. Tai yra brangiai kainuojantis žurnalas. Redakcijos reklamos skyriaus darbuotojai dirba savo darbą, tai yra privatus verslo interesas. (duomenys neskelbtini) antrina, kad tai yra populiariosios publicistikos žurnalas. (duomenys neskelbtini) teigia, nors

balas, tokiu būdu nesiekė 50 balų ribos, ir finansavimas neskirtas. Nebuvo pasitelkti nuomonės pateikimui ekspertai, paskirti į rezervą, apsiribota 3 ekspertų vertinimu. Tuo tarpu VšĮ „Caritas leidykla“ leidiniui „Artuma“ finansavimas neskirtas vien remiantis formaliu kriterijumi – VIRSIS šis leidinys nebuvo nurodytas kaip kultūros periodinis leidinys. Paraiškų teikimo platformoje nėra šios programos individualių ekspertų vertinimų. Asociacijos „Visuomeninė organizacija LOGOS“ projektui skirta 17000 Eur., nors, ekspertų vertinimu, „*Daug diskusijų keliantis šio leidinio ar jo pateikto projekto rėmimas. Žurnalas yra grynai akademinio pobūdžio. Nuoroda metrikoje į universitetą ir mokslines domėnų bazines, kuriose jis referuojamas. Kai kurie straipsniai spausdinami tik angliškai. Neaišku, kaip iš tokių tik mažam skaitytojui ratui įkandamų tekstų sudarytas žurnalas gali pasiekti paraiškoje nurodomus skambius tikslus ir uždavinius. Mokslinis leidinys, skelbiantis mokslinius tekstus, skirtas išimtinai mokslo bendruomenei, neorientuotas į plačią auditoriją. Šiuo požiūriu net nelaišytinas kultūrinis leidinys*“. VIRSIS šis leidinys paties VIRS pasirinkimu priskirtas kultūros periodinių leidinių kategorijai. Atkreiptinas dėmesys, kad būtinas finansavimo kriterijus - leidinio tiražas (≥ 500 egz., skaičiuojamas išspausdintų leidinių vidutinis tiražas per paskutini (pasibaigusį) kalendorinį pusmetį, (šiuo atveju – 2023 m. II pusmetis, kadangi paraiška Nr. ID408 teikta 2024 m. kovo mėn.), kuris, VIRSIS duomenimis, sudarė 300 egz.) - neatitiko finansavimo sąlygų. Asociacijai „Visuomeninė organizacija "Regionų kultūrinių iniciatyvų centras" skirti 5400 Eur., tačiau VIRSIS šis el. periodinis leidinys nėra priskirtas periodinių kultūros leidinių grupei, kas yra šios programos finansavimo kriterijumi. Šio kriterijaus galimai neatitiko, remiantis VIRSIS, ir žurnalas (duomenys neskelbtini) (UAB „Nr. 12“), skirta 9 146 Eur., kuris save apibūdina kaip istorijos žurnalą. El. žurnalas (duomenys neskelbtini) (Asociacija Nr. 13“), finansuotas kultūros periodinių leidinių projektų programoje, VIRSIS nurodytas kaip periodinis leidinys, tačiau ne kultūros periodinis leidinys.

▪ Fondas informavo, kad „paraiškos buvo vertinamos pagal pareiškėjų pateiktą informaciją VIRSIS ir kitose duomenų bazėse. Pažymėtina, kad el. periodinis leidinys (Asociacija „Nr. 13“), 2024 m. VIRSIS sistemoje buvo nurodytas kaip elektroninis žurnalas, priskirtas periodinių leidinių grupei. Atitinkamai žurnalas (duomenys neskelbtini), kurio leidėjas – UAB „Nr. 12“ VIRSIS sistemoje buvo deklaruotas kaip žurnalas, priskirtas periodinių leidinių grupei. Atsižvelgiant į minėtų leidinių pobūdį, turinį ir kitus vertinimo kriterijus, jie buvo vertinami kaip priskirtini kultūros periodinių leidinių grupei ir atitinkamai nagrinėjami kultūros periodinių leidinių projektų programos kontekste. Dėl deklaravimo VIRSIS svarbu pažymėti, kad viešosios informacijos rengėjas ir (ar) skleidėjas pats save identifikuoja (priskiria konkrečiai kategorijai). Šis kriterijus svarbiausias yra

---

prieš metus ji turėjo matymą, kad šis leidinys yra kultūrinis, bet po ekspertų grupės pateiktų svarių, įtikinamų argumentų, ji susilaiko nuo savo vertinimo. Taip pat atkreipia dėmesį, kad šis leidinys yra publikuojamas portale (duomenys neskelbtini) turi didelę reklamą ir viešinimą. Ekspertai balsų dauguma priima sprendimą sumažinti bendrą balą, pakeisti ir neskirti finansavimo.

vertinant veiklą, nes būtent pagal tai visuomenės informavimo priemonė yra priskiriama tam tikrai kategorijai. Taryba yra atkreipusi VIRSIS valdytojos – Kultūros ministerijos – dėmesį, jog esama sistemos trūkumų – vienas jų, kad viešosios informacijos rengėjas ir (ar) skleidėjas gali bet kada pakeisti savo statusą, tai nėra kontroliuojama⁷⁴. Anksčiau pateikti pavyzdžiai parodo tai, kad kultūros periodinių leidinių statusas (kategorija) gali būti skirtingai vertinami ir traktuojami paraiškų vertinimo metu, kas laikytina korupcijos rizika.

▪ **Finansavimo taisyklėse siaurinamai aiškinamas stipendijos gavėjų ratas.** VII 28 straipsnio 3 dalies 4 punktas numato, kad „Fondas, siekdamas jam pavesto tikslo, atlieka šias funkcijas: <...> skiria stipendijas viešosios informacijos rengėjams. To paties įstatymo 2 straipsnio 78 dalyje reglamentuota viešosios informacijos rengėjo sąvoka, tai – audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos teikėjas, radijo programų transliuotojas, leidykla, kino, garso ar vaizdo studija, informacijos, reklamos ar viešųjų ryšių agentūra, redakcija, informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytojas, nepriklausomas kūrėjas, žurnalistas ar kitas asmuo, rengiantys ar pateikiantys skleisti viešąją informaciją. Nepriklausomas kūrėjas – audiovizualinius kūrinius ar programas kuriantis ir laisvai juos parduodantis ar kitaip perleidžiantis viešai skleisti asmuo, kuris nėra audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos teikėjo, radijo programų transliuotojo dalyvis, jo vadovas ar kitų organų narys ir nėra susijęs su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos teikėju, radijo programų transliuotoju darbo, tarnybos santykiais ar jungtine veikla (28 straipsnio 30 dalis). Žurnalistas – fizinis asmuo, kuris profesionaliai renka, rengia ir teikia medžiagą viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui pagal sutartį su juo ir (ar) yra žurnalistų profesinės organizacijos narys (28 straipsnio 87 dalis). Finansavimo taisyklių 17 punktas numato, kad pagal šias taisykles finansavimas gali būti skiriamas viešosios informacijos rengėju (fizinių asmenų) stipendijoms. Kitaip tariant, pačiose Finansavimo taisyklės nurodoma, kad stipendijos skiriamos viešosios informacijos rengėjams, konkrečiai fiziniams asmenims, bet potencialių gavėjų sąrašas nėra siaurinamas iki žurnalistų – t. y. formaliai pareiškėjais vis dar galėtų būti žurnalistai, nepriklausomi kūrėjai ir kiti viešosios informacijos rengėjai (fiziniai asmenys), jeigu jie atitinka VII nustatytą apibrėžimą. Tačiau tų pačių taisyklių 3 priede („Naujienu, tiriamosios ir šviečiamosios žurnalistikos programos finansavimo sąlygos) nurodoma, kad pareiškėjais gali būti viešosios informacijos rengėjai – žurnalistai. **Tokiu būdu finansavimas nepagrįstai rezervuojamas tik žurnalistams, o valstybė gali nefinansuoti viešosios informacijos rengėjų, kurie realiai kuria visuomenei reikšmingą turinį, tačiau neturi**

⁷⁴ Kultūros ministerijos vertinimu, sparčiai kintant medijų aplinkai ir sąlygoms, turi būti palikta teisė (laisvė) VIRS keisti savo veiklos aspektus (pvz., perorientuoti savo veiklą iš spausdinto leidinio į interneto svetainę; mažinti / didinti periodiškumą, tiražą; keisti VIP rūšį, kategoriją ir pan.). Visi šie pakeitimai atliekami VIRSIS, pateikiant joje atitinkamą informaciją, o šie pakeitimai palieka ir atitinkamą pėdsaką sistemoje. STT atkreipia dėmesį, kad leidžiant VIRSIS subjektams savarankiškai keisti VIP statusą (rūšį, kategoriją, tiražą ir kt.) ir nustatyti pakeitimų galiojimo pradžią atgaline data (angl. *backdating*), kartu turi būti užtikrinamas VIRSIS išorės naudotojui aiškios audito informacijos apie pakeitimų įvedimo laiką pateikimas tam, kad nebūtų prielaidų manipuliuoti duomenimis, siekiant nepagrįstai įgyti teisę į valstybės finansavimą.

žurnalisto statuso (pavyzdžiui, nepriklausomi kūrėjai, dokumentikos autoriai, naujų formų medijų kūrėjai, tinklalaidžių autoriai ir kt. galimai diskriminuojami). Vis dėlto, pastebėtina, kad praktikoje Fondas nukrypsta nuo VII pateiktos žurnalisto sąvokos ir stipendijas skiria platesniam pareiškėjų ratui, kadangi nesama vieningos nuomonės dėl to, kas yra laikoma tyrimu ir tiriamąja žurnalistika.

▪ **Neaiški tiriamosios žurnalistikos sąvoka.** VII ir Finansavimo taisyklės nepateikia tiriamosios žurnalistikos apibrėžimo. Remiantis Terminų banku, tiriamoji žurnalistika - žurnalistika, kurios tikslas išaiškinti ir atskleisti visuomenei svarbius faktus arba reiškinius, liudijančius galimus ekonominius, politinius ar kitokius nusikaltimus, pažeidimus ar tam tikras tendencijas⁷⁵. Finansavimo taisyklių 3 priede įvardinti šie programos tikslai: ginant viešąjį interesą ir stiprinant piliečių pasitikėjimą atsakinga žurnalistika, skatinti naujus analitinės žurnalistikos tyrimus; darant reikšmingą poveikį situacijai keisti, viešinti visuomenei aktualių problemų esmę ir galimą jų sprendimą. Vienas iš reikalavimų tyrimui - „tyrimo tema aktualizuoja svarbią valstybės politikos ar visuomeninio gyvenimo problemą (pvz., korupcija, finansiniai nusikaltimai, valstybės saugumas, demokratija ir žmogaus teisės, aplinkosauga, teisės viršenybė, sveikata, valstybės valdymo, savivaldos, rinkimų skaidrumas)“.

Esminis skirtumas nuo teminio pasakojimo ar kultūrinės refleksijos tas, kad tiriamoji žurnalistika reikalauja faktų atskleidimo, analizės, įrodymų rinkimo, duomenų pagrindimo ir poveikio viešajam interesui. Kai kurių autorių vertinimu, „išskiriami svarbiausi veiksniai tiriamajai žurnalistikai, nurodyti *Leonard Downie Jr.* (2012), *Leigh* (2019) ir *Carson* (2019): laikas ir išteklių; didelis šaltinių kiekis ir gili jų analizė; šaltinių apsauga (asmenys, dokumentai ar kitokie šaltiniai); atskleidžiami įtariamieji nusikaltimu asmenys ir/ar aukos; tyrimo problema turi būti susijusi su teisiniais pažeidimais. Vis dar tiriamiesiems darbams priskiriami analitiniai straipsniai, kurie nėra tiriančiosios žurnalistikos dalis, o priklauso analitinės žurnalistikos rūšiai. Kalbant apie jos funkciją nurodoma, kad ji atlieka „sarginio šuns“ funkciją bei atneša naujas ir svarbias temas į visuomenės darbotvarkę. Ne visi ekspertai skiria žanrus nuo rūšies, painiai vartoja terminus“.⁷⁶

Išanalizavus ekspertų grupės protokolus ir Tarybos posėdžių, kuriuose svarstytos paraiškos stipendijų finansavimo programoje, protokolus, darytina išvada, kad Fonde nėra vieningos nuomonės dėl tiriamosios žurnalistikos ir tyrimo sąvokų apimties. Nustatyti atvejai, kai finansavimas skirtas asmenims, kurie galimai neatitinka žurnalisto sąvokos ir (ar) tiriamosios žurnalistikos sampratos. Citatos iš Tarybos 2024-05-20 protokolo: „*Dabar į kai kuriuos atvejus pažiūrėjome pro pirštus, norėdami skatinti ir naujus tyrimus. Galbūt reikėtų išplėsti stipendijų lauką kviečiant ir*

⁷⁵ Termino statusas – „teiktinas“. Šaltinis: Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas [Elektroninis išteklius] / Toma Lipskytė (grupės vadovė)... [et al.]; Lietuvos komunikacijos asociacija. – Vilnius : Lietuvos komunikacijos asociacija, 2018. Prieiga internete: <https://terminai.vlkk.lt/paieska?search=tiriamoji+%C5%BEurnalistika>.

⁷⁶ Račiukaitytė, R. (2021) “Investigative Journalism in Lithuania 2015–2020”, *Žurnalistikos tyrimai*, 14, p. 65–98. Prieiga internete: <https://www.journals.vu.lt/zurnalistikos-tyrimai/en/article/download/24700/24408>.

nepriklausomus žmones, kurie niekaip nėra susiję su konkrečiomis žiniasklaidos priemonėmis. Dabar didžioji dalis pateikusių paraiškas už savęs turi arba žiniasklaidos priemonę, arba vardą“. „Išgirdę žodžius „tiriamoji žurnalistika“, turime galvoje politines, socialines, užsienio politikos temas, stambiagabaritinius tyrimus, kuriuos dažniausiai atlieka tiriamosios žurnalistikos centrai. Fondas galėtų kažkiek išlėsti žurnalistikos ir tyrimo sąvokas. Ir kultūros srityje mes galime tyrinėti. Bent vieną iš stipendijų galėtume teikti debiutuojančiam žmogui. Jei Fondas skiria 10-12 stipendijų, tai pusę jų galėtų būti rimtų žurnalistinių tyrimų su potencialiu atoveiksmiu visuomenėje, kelios stipendijos galėtų būti nukreiptos į eksperimentą, bet pasitikint žmogaus kompetencija, ankstesne jo veikla ir viena stipendija galėtų būti paskatinamoji – ieškomoji“. Protokolo ištrauka, parodanti atvejį, kai stipendija skirta, pripažįstant, kad tyrimas neatitinka tiriamosios žurnalistikos sampratos: „Atkreiptas dėmesys, kad nors tai nėra tiriamoji žurnalistika, tačiau tai yra aktuali tema. Kitų nuomone, pateikta paraiška yra ganėtinai fragmentiška, tai veikiau orientacija į populiariąją publicistiką. Su paraiška susijusių veiklų galima traktuoti kaip kasdienį žurnalistinį darbą, būtų sunku tai pavadinti analitika. Paraiška parašyta ne tyrimui. Galima duoti šiek tiek pinigų kaip paskatinimą, kad autorius galėtų ateityje padaryti tyrimą“.

Abejonių dėl atitikimo stipendijų programos finansavimo sąlygoms kelia tokie tyrimai, kaip (pavadinimai) - „Galvojau nebekurti: štai kaip ir kodėl aš nemečiau“ (tyrimas apie meno lauko kūrėjus); „Apie patėvius ir (ne) jų vaikus“; „Saulė, jūra ir G taškas. Kas Lietuvos kultūroje domina užsienį?“ Papildomo konkurso paraiškos Tarybos 2024-09-09 posėdyje įvertintos kaip „*palyginus silpnos, iš 13 visų pateiktų su žurnalistika galima susieti daugiausiai 5*“. Tačiau finansavimas skirtas 13-ai pretendentų, argumentuojant tuo, kad „*suteiktos tam tikros stipendijos, ekspertų akimis „silpniesiems“ tyrimams ir tai galėtų būti vertinama, kaip ateities kreditas - paskata, galbūt tai paskatins užgelėti ir įsilieti į žiniasklaidos lauką*“. Pavyzdžiui, VšĮ „Nr. 14“ narys, ekspertų vertinimu, neturintis patirties tiriamojoje žurnalistikoje, paraiškoje kaip tyrimus pateikęs nuorodas į straipsnius apie medinių pirčių statybą, galimai neatitinka kitų reikalavimų finansavimo gavimui, 2025 m. gauna tiriamosios žurnalistikos stipendiją tyrimui apie tai, kiek Lietuvos tautinio paveldo kūrėjai laikosi tvarumo standartų, ir kokios praktikos naudojamos siekiant aplinkai draugiško gamybos proceso.

Tarp stipendijas gavusių asmenų yra režisierius⁷⁷, rašytoja, Europos Parlamento nario padėjėjas, Vilniaus m. sav. tarybos narys, aktorė. Tokių sprendimų rezultatai įvertinti 2024 m.

⁷⁷ Ištrauka iš ekspertų grupės 2024-08-21 protokolo: „*Iš esmės neatitinka 38.1, 38.3 reikalavimų – paaiškinimas, kad 7 m., nes kituose projektuose buvo naudojamos žurnalistiniam darbui būdingos metodologijos, neįtikina (nurodyta režisieriaus, kino scenaristo, aktoriaus darbo patirtis tik sąlygiškai gali būti siejama su žurnalistine patirtimi. Tikėtina, kad CV nurodyta praktika (2017 m. projektas gali turėti daugiau sąsajų su analitine/tiriamąja žurnalistika. Neatitinka 38.4 reikalavimų: a) temos apie korupciją Jonavos kultūros centre, kuri galėtų būti analitinė publikacija, nuoroda nepateikta; pavadinimas nenurodytas, todėl per paiešką surasti negalima; sprendžiant iš rekomendacijos, „indėlis į žurnalistinį tyrimą stipriai išaugo“, tačiau konkretus indėlis neaiškus; b) publikacija iš (duomenys neskelbtini) nėra žurnalistinis tyrimas, nors autorius nurodo, kad kūrimo procesas priminė žurnalistinį tyrimą, o surinktos medžiagos pagrindu pastatytas spektaklis. 38.5: trūksta rekomendacijų – viena iš pateiktų yra pasižadėjimas bendradarbiauti. <...>*

stipendijų stebėsenos apžvalgoje ir leidžia abejoti viešųjų lėšų panaudojimo racionalumu⁷⁸. Anksčiau paminėti sprendimai, paremti finansavimo kriterijų teisiniu neapibrėžtumu ir taikymo nenuoseklumu, lemia didelę diskreciją, leidžiančią subjektyviai interpretuoti, kam skirti finansavimą ir koku pagrindu. Tokioje aplinkoje **sprendimai nebėra grindžiami vien objektyviomis taisyklėmis, o tampa priklausomi nuo vertintojo interpretacijos.**

▪ **Nepagrįstai numatomi apribojimai stipendijų paraiškų teikimui.** Tiriamoji žurnalistika yra vienas iš demokratijos ir visuomenės kontrolės instrumentų, leidžiantis atskleisti piktnaudžiavimo, neskaidrumo ar interesų konflikto atvejus. Valstybės remiamos tiriamosios žurnalistikos stipendijos suteikia žurnalistams galimybę nepriklausomai ir nuosekliai dirbti su ilgalaikiais, dažnai rizikingais ir resursų reikalaujančiais tyrimais. Tačiau šiuo metu egzistuojantis apribojimas, pagal kurį VIRS (fiziniai asmenys - žurnalistai) gali gauti stipendiją tik ne ilgiau kaip dvejus metus iš eilės⁷⁹, o vėliau turi praeiti „atšalimo laikotarpį“, galimai neatitinka lygių galimybių principo. Nė viena kita Fondo programa tokio apribojimo netaiko, o juridiniai asmenys gali kasmet (kai kurie finansuojami dešimtmečiais, skaičiuojant SRTRF veiklą) be pertraukų gauti finansavimą. Toks teisinis reguliavimas sukuria nevienodas sąlygas skirtingiems paraiškų teikėjų tipams ir gali mažinti tiriamosios žurnalistikos tęstinumą bei stabdyti profesinį žurnalistų augimą. Rizika kyla dėl diskriminacinio reglamentavimo, kuris gali silpninti nepriklausomos tiriamosios žurnalistikos plėtrą ir poveikį viešajam interesui. Rekomenduojama svarstyti ribojančių sąlygų nustatymą visų pareiškėjų atžvilgiu arba, nustačius poreikį, didinti finansavimo dalį, skiriamą aptartai programai.

Pastaba: Fondo sprendimų praktikoje egzistuoja sisteminės korupcijos rizikos, kurios kyla dėl teisinio kriterijų neapibrėžtumo, jų nevienodo taikymo ir vidinės kontrolės trūkumų. Nenuosekliai atliekamas administracinės atitikties vertinimas, sprendimai priimami neužtikrinant 4 akių principo, todėl pasitaiko atvejų, kuomet netinkamos paraiškos perduodamos ekspertams. Esant normų kolizijoms ir sprendimų logikos neatitikimams, atsiranda diskrecijos erdvė subjektyviam vertinimui, kurį sustiprina tai, kad nėra aiškių apibrėžčių nei stipendijų gavėjų ratui, nei tiriamosios žurnalistikos

---

Tikėtinas rezultatas patvirtina, kad projekto siekis – sukurti dokumentinį spektaklį, o ne tiriamosios žurnalistikos publikacija.“ Nepaisant visų šių argumentų, galimai, reikalavimų neatitinkančiam asmeniui, skiriama stipendija.

⁷⁸ Ištraukos iš 2024 m. finansavimą gavusių paraiškų stebėsenos: „Teatro ar kino menininkai galėtų išplėsti žurnalistinio tyrimo sampratą, išnaudodami savųjų sričių ypatybes ir pasiūlyti auditorijai naujas formas. Tačiau šiuo atveju tai pavyko tik iš dalies: galbūt dėl ribotos kelių mėnesių stipendijos, galbūt neturint aiškios tyrimo vizijos, autorius lieka ne tyrinėtoju, o pasakotoju. Jo pasakojimas (paskaita) – ne tiek analitinė-dokumentinė, kiek asmeninė-meninė pastanga, kurios poveikis auditorijai – abejotinas. Juoba, kad ši paskaita viešai nebeprieinama. Šiam autoriui į Fondą kreipiantis ateityje, reiktų kruopščiai įvertinti, kokią išliekamąją vertę turės jo tyrinėjimai“. „Nepasiteisino ekspertų rekomendacijos skirti kelių mėnesių stipendijas kitų sričių atstovams, planavusiems įgyvendinti savitus, eksperimentinius, žanro ribas plečiančius tyrimus (duomenys neskelbtini, duomenys neskelbtini).“ „Per įsipareigotą laiką autorius nepublikavo nė vieno teksto, tad keliskart prašė Fondo nukelti stipendijos vertinimą“. „Iš stipendijos paraiškos buvo galima spręsti, kad autoriai imsis detalių analitinių medžiagų, kurių tikrai trūksta Lietuvos žiniasklaidoje. Tačiau perskaičius jų pateiktus tekstus, susidaro įspūdis, kad tai fragmentiški, bendrame tokio pobūdžio informacijos kontekste niekuo neišsiskiriantys rašiniai, kurių šaltiniai – kasdieniai įvykiai ir viešai žinoma informacija, autorių permąstoma, interpretuojama ir išplečiama bendro pobūdžio pasvarstymais“.

⁷⁹ Finansavimo taisyklių 3 priede išskirta papildoma tiriamosios žurnalistikos stipendijų finansavimo sąlyga - dvejus metus iš eilės gavęs stipendiją, tas pats asmuo trečiaisiais metais negali teikti paraiškos.

sampratai. Tai mažina pasitikėjimą Fondo sprendimais ir kelia abejonių dėl jų atitikties viešajam interesui.

Pasiūlymai: siekdami mažinti sprendimų priėmimo diskreciją, užtikrinti vienodas finansavimo sąlygas ir skaidrius sprendimus dėl finansavimo skyrimo, siūlome:

Fondui:

1. paraiškų vertinimo rezultatus fiksuoti administracinės atitikties vertinimo pavyzdiniuose lapuose (angl. *checklist*) ir užtikrinti, kad kiekvienoje programoje administracinės atitikties vertinimą atliktų mažiausiai du Fondo darbuotojai, turintys prieigą prie funkcijoms atlikti reikalingų informacinių išteklių;

2. keisti teisinį reguliavimą, numatant, kad kilus diskusijoms dėl vertinamųjų kategorijų, tokių kaip žurnalistas, tiriamoji žurnalistika, tyrimas, kultūra ar kultūros periodinis leidinys, būtų pasitelkiami „rezerviniai“ ar kiti Fondo ekspertai, esant poreikiui, ir išorės ekspertai, Fondo svetainėje teikti viešąsias (rašytines) konsultacijas opiais ir diskutuotiniais klausimais (ypač keliamais pareiškėjų skunduose) bei laikytis nuoseklios šių kategorijų sampratos ir vertinimo;

3. įteisinti galimybę Tarybos posėdžiuose stebėtojo teisėmis dalyvauti Kultūros ministerijos (Fondo dalininko atstovo) deleguotiems atstovams.

Kultūros ministerijai:

1. imtis teisėkūros iniciatyvos reglamentuojant tiriamosios žurnalistikos sąvoką bei užtikrinant, kad Finansavimo taisyklės nekonkuruotų su VIĮ bei nediskriminuotų tiriamosios žurnalistikos stipendijos programos potencialių finansavimo gavėjų dėl šiame skirsnyje nurodytų priežasčių;

2. tobulinti finansavimo sąlygas, nurodant, ar VIP kategorija (rūšis) vertinama, atsižvelgiant į jos faktinį turinį, ar formaliai remiantis VIRSIS deklaruotų duomenų pagrindu. Užtikrinti, kad VIRSIS būtų viešai matomi ne tik aktualūs, tačiau ir istoriniai duomenys, siekiant eliminuoti galimybę VIRS manipuluoti valdomų VIP kategorijų deklaravimu ar kt. duomenimis, aktualiais finansavimo gavimui, bei suderinti veiklos rūšių ir kategorijų pavadinimus su VIĮ naudojamomis sąvokomis.

4.3. Sprendimų priėmimas nesivadovaujant ekspertų vertinimais ir nesant aiškios paraiškų ir lėšų perkėlimo tvarkos kelia neskaidrių sprendimų ir piktnaudžiavimo riziką (kritinė antikorupcinė pastaba).

Fondo taryba yra esminė Fondo valdymo grandis, kuri užtikrina, kad viešosios lėšos žiniasklaidos atstovams būtų skiriamos pagal nustatytus prioritetus, vertinimo kriterijus ir ekspertų išvadas. Nuo Tarybos veikimo skaidrumo priklauso žiniasklaidos įvairovė ir nepriklausomumas, konkurencingos aplinkos žiniasklaidoje išlaikymas, viešųjų lėšų panaudojimo efektyvumas ir paties Fondo sprendimų teisėtumas. Fondo taryba, remdamasi ekspertų išvadomis, ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo ekspertų išvadų pateikimo priima sprendimą dėl finansavimo skyrimo. Finansavimo taisyklių 62 punkte išvardinti atvejai, kuomet Taryba gali priimti kitokį, nei ekspertų išvadoje pateiktą, sprendimą:

62.1. išvadoje pastebimi neatitikimai, klaidos ar kiti trūkumai, dėl kurių kyla pagrindo manyti, kad galėjo būti atliktas neišsamus ekspertinis vertinimas;

62.2. išsiskiria daugiau nei vieno eksperto vertinimai pagal Taisyklių 57 punkte nurodytą atvejį;

62.3. išvada pateikta nesilaikant Taisyklių 58 punkte nustatytų terminų;

62.4. nepakanka lėšų atitinkamoje programoje, kaip numatyta Taisyklių 64 punkte;

62.5. paaiškėja aplinkybės, dėl kurių išvadą pateikęs ekspertas (ekspertai) turėjo nusišalinti nuo paraiškos (paraiškų) vertinimo, bet to nepadarė;

62.6. kitais išimtiniais atvejais, kai Fondo tarybos sprendimas pagrįstas atsižvelgiant į bendrus paraiškų įvertinimo rezultatus, Fondo finansavimo galimybes ir yra suderinamas su Fondo misija ir tikslais.

▪ **Dabartinė Finansavimo taisyklių 62 punkto formuluotė suteikia Tarybai labai plačią diskreciją (ypač 62.1, 62.4 ir 62.6 papunkčiai) kuri praktikoje gali tapti pagrindu sistemingai ignoruoti ekspertų vertinimą, sudaryti sąlygas subjektyviems sprendimams ir prielaidas favoritizmui.** Pavyzdžiui, “klaidos ar kiti trūkumai” gali būti interpretuojama labai plačiai. Be kriterijų, kas laikoma klaida/trūkumu, Taryba galėtų šį punktą naudoti selektyviai. Siūlytina 62.1 papunkčio nuostatą taikyti tik tada, jei tai raštu konstatuoja administracija arba kitas ekspertas, o ne pati Taryba savo nuožiūra, nurodant, kad pirmiausia išvada grąžinama taisymui (arba ištaisoma ekspertų grupės vadovui dalyvaujant Tarybos posėdyje), o ne iš karto keičiama Tarybos nuožiūra. Nesutarimai tarp ekspertų nuomonių (62.2 papunktis) yra normali praktika ir savaime nėra pagrindas ignoruoti ekspertų vertinimus. Išsiskyrus daugiau nei vieno eksperto vertinimui turėtų būti numatytas papildomas vertinimas, atliktas rezerve esančių ekspertų, o ne palikta Tarybos interpretavimui. Vertinimo atlikimo termino nesilaikymas (62.3 papunktis) neturėtų būti pagrindu ignoruoti ekspertų išvadą, nes tai gali lemti pareiškėjų diskriminaciją ir lėšų panaudojimo

neobjektyvumą. Laiku nepateikta ekspertinio vertinimo išvada galėtų turėti įtakos eksperto teikiamų paslaugų kokybės vertinimui ar sąlygoti papildomo eksperto pasitelkimą, tačiau negali būti prielaida Tarybos vienašališkam sprendimui. Lėšų konkrečioje programoje nepakankamumas (62.4 papunktis) iš esmės leidžia Tarybai „prisidengiant“ šiuo pagrindu kiekvieną kartą savo nuožiūra skirstyti finansavimą, kadangi praktiškai kiekvienoje programoje (su galima išimtimi kultūros periodinių leidinių veiklos programai) prašoma skirti lėšų suma viršys realias biudžeto galimybes. Tokiu būdu, nesant konkrečių gairių sprendimų tokioje situacijoje priėmimui bei plačią diskreciją suteikiančiais Taisyklių 64 punkto nuostatai⁸⁰, kiekvienu atveju Taryba turi teisę nukrypti nuo ekspertų rekomendacijų ar manipuliuoti finansavimo padidiniu vieniems projektams ir sumažinimu kitiems, remiantis lėšų trūkumu. Tais atvejais, kai ekspertas vertino paraišką veikiamas interesų konflikto (62.5 papunktis), sprendimas galėtų būti priimamas po papildomo eksperto vertinimo arba be šio konkretaus vieno eksperto vertinimo, esant pakankamam skaičiui kitų ekspertų išvadų (pavyzdžiui, 3-4). Antikorupciniu požiūriu vienas rizikingiausių 62.6 papunktis, kurio formuluotė suteikia neribotą Tarybos diskreciją, kuri praktikoje gali tapti pagrindu selektyviems sprendimams, favoritizmui, nepagrįstam finansavimo didinimui ar mažinimui bei ekspertų vertinimo ignoravimui. Nuostata naikintina arba tikslintina, aiškiai ribojant Tarybos diskreciją ir apibrėžiant „išskirtinius“ atvejus bei numatant detalaus dokumentuoto pagrindimo prievolę. Pavyzdžiui tais atvejais, kai Taryba nustato, kad paraiška ne(be)atitinka administracinės atitikties; po paraiškos pateikimo keitėsi VIRS darbuotojų skaičius ar kitos sąlygos (kriterijai), būtinos finansavimui gauti ar turinčių įtakos jo dydžiui ir kiti pan. atvejai. Pastebėti atvejai, kai Taryba sumažina / padidina ekspertų siūlytą finansavimo dydį ar priima jų siūlymui priešingą sprendimą, remdamasi pačios subjektyviu vertinimu. Tarybos diskrecija nukrypti nuo ekspertinio vertinimo išvadų pasireiškia tiek galimybė priimti priešingą nei ekspertų sprendimą, tiek siūlyti skirti didesnę / mažesnę, nei ekspertų pasiūlytoji, lėšų sumą, kartais trūkstant išsamesnių argumentų:

VšĮ [redacted] projektas „[redacted]“.

[redacted]. Siūlo skirti 5 tūkst. eurų.

[redacted]. Ten neaiškus santykis su LRT.

Balsavimas. Kas už tai, kad projektui finansavimas nebūtų skiriamas? Už – 7. Kas už tai, kad projektui būtų skirta 5 tūkst. eurų? Už – 2.

Nutarta: UAB „[redacted]“ projektui „[redacted]“ finansavimo neskirti.

UAB „[redacted]“ projektas [redacted] ekspertai nesiūlo remti, nors balas aukštas.

[redacted]. Siūlo skirti 10 tūkst.

Balsavimas. Kas už tai, kad projektui finansavimas nebūtų skirtas? Už – 0. Kas už tai, kad būtų skirta 10 tūkst. eurų? Už – 9.

Nutarta UAB „[redacted]“ projektui „[redacted]“ skirti 10 tūkst. eurų.

10 pav. 2025-02-17 Tarybos posėdžio protokolo ištraukos (Tarybos narių duomenys nuasmeninti)

⁸⁰ 64. Finansavimas projektui, atsižvelgiant į ekspertinio vertinimo metu gautą balų skaičių, gali būti mažinamas arba neskiriamas, jei programoje, paskirsčius finansavimą pereinamąjį balų surinkusiems projektams, nepakanka lėšų.

VŠĮ [redacted] – 15000 Eur.
Ekspertų balų vidurkis – 72
Projektą <i>startuolį</i> ekspertai siūlo finansuoti – 19000 Eur.
Tarybos nariai siūlo mažinti ekspertų siūlomą sumą.
Balsavimas.
Už ekspertų siūlomą 19000 Eur sumą, balsuoja – 0 tarybos narių.
Už 15 000 Eur finansavimą balsuoja – 6 tarybos nariai.
Tarybos sprendimu projektą dalinai finansuoti – 15000 Eur suma.
UAB [redacted] – 10000 Eur
Ekspertų balų vidurkis -- 67,2
Ekspertai siūlo projektą finansuoti – 5000 Eur.
Balsavimas.
Už ekspertų siūlomą 5000 Eur sumą balsuoja – 0 tarybos narių.
Už tai, kad projektą finansuoti 10000 Eur balsuoja – 7 tarybos nariai.
Tarybos nariai pritaria ekspertų siūlymui dalinai finansuoti projektą 10000 Eur suma.

11 pav. Tarybos 2025-01-31 posėdžio protokolo ištraukos

▪ **Neregamentuota galimybė perkelti pateiktas paraiškas iš vienos programos į kitą.**

Finansavimo taisyklės nenumato, kad paraiška, kurios turinys neatitinka pasirinktos programos reikalavimų, bet atitiktų kitos programos paskirtį, galėtų būti perkeliama į tą kitą programą. Praktikoje tokie sprendimai yra priimami, tačiau įvertinus tokius atvejus matyti nenuoseklūs Tarybos sprendimai dėl paraiškų perkėlimo, todėl siūlytina tobulinti teisinį reglamentavimą, numatant, kokiame paraiškos vertinimo etape toks sprendimas gali būti priimtas, kokios jo sąlygos (pagrindai), ar tam reikalingas VIRS prašymas (kokia forma), ar perkelta į kitą programą paraiška teikiama pakartotiniam ekspertų vertinimui ir kt. Formaliai vertinant, ekspertai ir Tarybos nariai galėtų įvertinę paraišką siūlyti jos nefinansuoti dėl objektyviai egzistuojančios formalios priežasties.

Kai nėra aiškaus mechanizmo, atsiranda erdvės subjektyvumui, kai vienu atveju Tarybos nariai gali bandyti „gelbėti“ klaidingai pateiktas paraiškas, kitu – laikytis formalaus požiūrio ir atmesti jas, o dar kitu – finansuoti, nepaisant netinkamumo. Pavyzdžiui, Tarybos 2025-02-17 posėdžio metu pripažįstama, kad paraiška netinkama Kultūros periodinių leidinių programai ir turėjo būti pateikta į Šviečiamosios žurnalistikos projektų programą, tačiau nei atsisako ją finansuoti, nei siūlo perkelti, o daro išlygą ir finansuoja projektą⁸¹. Tarybos 2024-05-28 posėdžio metu konstatuota, kad UAB „Nr. 15“ pateikė paraišką į Regioninės žiniasklaidos programą. Administracinę atitiktį praėjo, bet balų surinko nedaug, turinio balų vidurkis nesiekia reikalaujamų 25 balų. Bet šis projektas

⁸¹ Ištrauka iš Tarybos 2025-02-17 posėdžio protokolo: „Projektas visiškai neatitinkantis šios programos, nors šviečiamojame jis būtų puikiai tikęs. Būtina jiems pranešti, kad ne į šią programą jie pateikė. <...> Pats projektas kokybiškas, labai reikalingas, tik reikėjo jį teikti į Šviečiamųjų projektų programą. Pasiūlyta siūloma projektui skirti 25 tūkst. eurų. Pareiškėjus informuoti, kad kitą konkursą labiau įsiskaitytų į Taisyklės ir projektą teiktų ne į Kultūros, o į Šviečiamųjų projektų programą. Taip pat siūloma projektui skirti stebėseną. Balsavimas. Kas už tai, kad projektui būtų skirta 25 tūkst. eurų? Už – 9. Nutarta: projektui skirti 25 tūkst. eurų“.

turbūt visai kitaip būtų vertinamas Žiniasklaidos tautinių mažumų kalbomis programoje“. Tarybos nariai pritarė, kad projektas būtų papildomai įvertintas ekspertų ir svarstomas tautinių mažumų kalbomis vykdomų projektų programoje. Tarybos 2024-06-12 posėdyje visi Tarybos nariai atkreipė dėmesį, kad asociacijos „Nr. 16“ projektas pateiktas ne į tą programą: „Pagal pobūdį tikslingiau būtų buvę teikti į Šviečiamosios žurnalistikos programą“, tačiau patvirtinamas projekto finansavimas – 10 000 Eur. Kartais iš protokolų turinio neaišku, kada ir kieno sprendimu paraiška perkelta į kitą programą. Pavyzdžiui, 2024-06-12 posėdyje informuojama, kad į svarstomą programą pateikta viena paraiška perkelta į Regionų žiniasklaidos programą, kurioje svarstymai įvyko ir sprendimas dėl šios paraiškos priimtas dar iki tos dienos posėdžio (2024-05-28).

[redacted] trumpai pristato programoje pateiktų paraiškų suvestinę, apibendrina finansavimui iš MRF prašomas sumas. Informuojama, kad viena paraiška perkelta į regionų programą - "[redacted]".

12 pav. Tarybos 2024-06-12 protokolo ištrauka (Fondo darbuotojo duomenys nuasmeninti)

▪ **Teisiniame reguliavime trūksta aiškių lėšų perskirstymo ar papildomo konkurso skelbimo pagrindų tais atvejais, kai konkrečioje programoje lieka jai numatytų nepaskirstytų lėšų dalis, neaiški ir jų skirstymo toje pačioje paprogramėje tvarka.** Kultūros periodinių leidinių veiklos (2024 m.) paprogramėje (numatyta 768 707 Eur.) paskirsčius finansavimą liko nepaskirstyti net 417 489 Eur., t. y., daugiau negu pusė visų jai numatytų lėšų. To priežastis - rinkoje esantis ribotas kultūros periodinių leidinių skaičius (tais metais finansavimas skirtas 12-ai leidinių) ir finansavimo dydžio apskaičiavimas pagal nustatytą formulę, priklausančią nuo tiražo, darbuotojų skaičiaus ir kt.⁸² Taryba 2024-06-10 posėdyje priėmė sprendimą dėl nepanaudotų lėšų perkėlimo į kitą tos pačios I programos paprogramę – Kultūros periodinių leidinių projektų. Tokiu būdu dar kartą reikšmingą dalį finansavimo nukreipė kultūros periodiniams leidiniams. Šio sprendimo pasekmė – projekto įgyvendinimui leidinyje skirta net iki kelių kartų didesnė suma nei viso leidinio veiklos finansavimui. Tačiau net ir po lėšų nukreipimo į šią paprogramę liko nepanaudotų lėšų, todėl Tarybos sprendimu lėšų likutis perkeltas į Kultūros projektų žiniasklaidoje paprogramę ir Tarybos 2024-09-09 posėdyje paskirstytas. Su analogiška problema Taryba susidūrė ir 2025 m., kai po finansavimo Kultūros periodinių leidinių veiklai skirstymo liko nepaskirstyti 210 181 Eur. Priimtas sprendimas šį kartą lėšų likutį nukreipti į kitas programas. Šios ženklios finansavimo dalies perkėlimas iš I programos į kitas likusias programas sukėlė nesutarimus Taryboje, viešą KPLA (Fondo dalininkės) kreipimąsi į kultūros ministrą ir kitas valdžios institucijas⁸³ bei abejones dėl šio sprendimo skaidrumo.

⁸² Žr. Medijų rėmimo fondo veiklos ataskaita 2024 m. sausio 1 d. – gruodžio 31 d.

⁸³ Ištrauka iš 2025-03-17 viešo kreipimosi: „Dėl šio lėšų perskirstymo precedento 2025 m. vasario 25 d. KPLA kreipėsi į kultūros ministrą, prašydama nepasirašyti įsakymo, kurį inicijavo MRF Taryba. Nors Kultūros ministerija pirminiu atsakymu MRF Tarybai paprašė „pateikti motyvuotus paaiškinimus, kodėl nėra galimybės numatyto finansavimo pirmiausia perskirstyti Kultūrinės žiniasklaidos ir kultūros periodinių leidinių programoje“, vėliau ministras nusprendė tokių lėšų perskirstymo įsakymą pasirašyti ir palaikyti MRF Tarybos sprendimą, priimtą prieštaraujant kultūros sektoriaus atstovams“. Prieiga internete: <https://kpla.lt/del-kulturos-periodiniu-leidiniu-finansavimo/>.

Taryba 2025-02-17 posėdyje priėmė sprendimą peržiūrėti didžiąją daugumą programų (paprogramių). Anksčiau skirtas finansavimas pakoreguotas, tačiau po KPLA kreipimosi į kultūros ministrą, Taryba 2025-03-03 susirinko į posėdį, kuriame pakartotinai buvo svarstomas nepaskirstytų lėšų dalybų klausimas. Esminiai lėšų perkėlimo į kitą programą argumentai pateikiami ištraukose iš minėtos dienos protokolo.

... Pergalvojau savo poziciją. Nesu „paslydusi ant banano žievės“, tarybos priimtas sprendimas buvo logiškas, tai, kas liko nuo veiklos finansavimo buvo siūloma perkelti į kitas programas. Mano nuomone, tas sprendimas buvo geras, todėl, kad kultūros projektai gavo finansavimą tokį, kokį jiems buvo pasiūlę ekspertai, įvertinę tai, kad sąmatos, galbūt, buvo išpūstos. Mano nuomone ekspertų nuneigti negalima. Buvo tik mintis, kad gal galėjome paskelbti papildomą konkursą, bet prisimenu, kaip buvo praėjusį kartą – papildomame konkurse paraiškos buvo silpnesnės. Tokiu atveju antrame etape paramą gauna silpnesni projektai. Tas sprendimas neteisingas savo prigimtimi. Jei kitose programose ekspertai sakė, kad yra projektų, kurie yra geri, finansuoti, jei būtų lėšų, tai dabar taip ir buvo pasielgta. Suprantu, kad kultūrininkams sunku išgyventi, kad jie manosi, jog yra vertingi, bet tai, ką aš per susitikimą išgirdau – duokit pinigų kiek prašom, tai pribloškė, nes tai yra projektinis vertinimas. Mane pribloškė pasakymas, kad „mes esame verti paramos ir be projektų kam juos ir kokiais žodžiais rašyti“. Mano supratimu dienraščiai, savaitraščiai, radijai, televizijos, kurie veikia ilgą laiką rinkoje, jie taip pat sulaukė pripažinimo, tai gal ir jie turėtų gauti finansavimą neatsižvelgiant, kokį projektą pateikė. Šitas įsivaizdavimas, kad jei esi kultūros leidinys, tai esi vertingas pats savaime ir turi gauti tiek, kiek paprašėi, o pinigus perkelti į kitą programą galima tik tuo atveju, kai esamoje visiems skirtas šimtaprocentinis finansavimas, yra ydingas, neteisingas.

... Nei vieną minutę nesijaučiau blogai. Nei prieš pokalbį su periodinių kultūros leidinių atstovais, nei po pokalbio. Į visus projektus buvau labai sąžiningai įsigilinus, perskaičiau visus protokolus, nepraleidau nei vieno posėdžio, įsiklausiau į kolegų argumentus. Sąžinė absoliučiai rami. Penktadienį, kai Fondo pirmininkė paklausė, ar reikia finansuoti šimtu proc. ir silpnus šios programos projektus, ir kai atsakė, kad reikia, man kilo pasibaisėjimas. Kai atėjau čia dirbti, susipažinau su visais dokumentais, kuriuose aiškiai nurodyta, kad Medijų rėmimo fondas sukurtas remti visai žiniasklaidai. O dabar kultūrininkai pasako, kad jie yra aukštesni už visus kitus. Aš griežtai pasisakau prieš tai, kad dar kažką persvarstyčiau. Mes nepažeidėme taisyklių ir jų laikomės. Jei pradėsime persvarstyti, tuomet parodysime, kad esame visiškai be stuburo.

... Aš pasisakiau penktadienį. Iš pat pradžių buvo klausimai, klausimas, kaip nuo Kultūros programos liko 210 tūkst. liko neatsakytas. Jei tie pinigai nebuvo panaudoti veiklai finansuoti, tai jie automatiškai turėjo atsidurti pas ekspertus, kad galėtų disponuoti didesne suma.

... Kaip ir prieš tai posėdyje pasisakiau, kad pritariu, kad didžioji dalis šių pinigų turėtų likti Kultūros programoje. Kam pritariu – tai Žiniasklaidos tautinių mažumų kalbomis finansavimo veiklai padidinimo. Tik klausimas dėl to, kad rašte ministru rašoma, jog tarybos sprendimu, bet balsavimo nebuvo, taigi ir sprendimo nebuvo. Kadangi ministras prašo protokolo ir kitų dokumentų, tai yra šiek tiek pažeista tvarka. Didžiausia bėda, kurią vėliau reikėtų spręsti, tai vieneri ekspertai įvertino projektus tame biudžete kokį turi ir išskirstė finansus, kitose programose ekspertai įvertino projektus ir numatė sumas, jei būtų lėšų iš kitur. Gal visose programose turėtų būti dvi grafos – tai, ką ekspertai išdalina iš tos programos ir antra grafa, jei atsirastų lėšų, kam būtų galima pridėti ar kokį naują projektą paremti. Tokiu atveju nebūtų argumento, vertas ar nevertas didesnio finansavimo konkretus projektas.

... Keisti rezultatus todėl, kad kreipėsi dalininkai atrodo nesolidžiai.

... Ministras prašo argumentuoti, tai mes ir argumentuosime. Čia turi būti visos tarybos darbas.

... Didžiausia problema tai, kad mes labai vėluojame. Antra problema – komunikacija. Mes nežinome ką kalbėti, kaip komunikuoti.

13 pav. 2025-03-03 Tarybos posėdžio protokolo ištraukos (Tarybos narių duomenys nuasmeninti)

Taryba tą dieną dar kartą persvarstė dalį skirtingose programose pateiktų paraiškų, tačiau galutinio sprendimo be kultūros ministro priimti negalėjo, todėl kreipėsi raštu į kultūros ministrą dėl

susitikimo su juo ir sprendimo dėl lėšų perkėlimo priėmimo (žr. 2025 m. kovo 6 d. kultūros ministro įsakymas Nr. IV-187 „Dėl Medijų rėmimo fondo administruojamų lėšų perkėlimo tarp programų“)⁸⁴.

Finansavimo perskirstymo pagrindai nėra nustatyti taisyklėse, tad Taryba gali priimti skirtingus sprendimus identiškose situacijose, pasirinkti kurią programą „paremti“ be aiškiai nustatytų objektyvių kriterijų. Praktikoje lėšų likutis gali būti paskirstytas tarp likusių tos pačios programos paprogramių arba organizuojant papildomą konkursą pasirinktoje programoje (paprogramėje), taip pat gali būti perkeltas į kitą (-as) programą (-as). Aprašyti pavyzdžiai rodo, kad galimai sprendimai priimami *ad hoc*, kartais reaguojant į konfliktus, spaudimą ar nepasitenkinimą.

▪ **Selektyvi po sutarčių pasirašymo ar jų nutraukimo likusių lėšų skirstymo tvarka ir ne visada argumentuoti sprendimai dėl šių lėšų skirstymo.** Finansavimo taisyklių 65 punkto nuostata numato, kad nepasirašius sutarties arba nutraukus sutartį su finansavimą gavusiu pareiškėju, nepanaudotas finansavimas Fondo tarybos sprendimu, atsižvelgiant į projekto turinį ir poveikį, gali būti skiriamas projektui (projektams), toje pačioje programoje negavusiam finansavimo arba gavusiam mažesnę nei paraiškoje nurodytą finansavimą. Toks projektas (projektai) atrenkamas pagal ekspertų pateiktą projektų, kuriems atsiradus lėšų gali būti skirtas finansavimas, sąrašą nuo aukščiausią balų vidurkį gavusio projekto ir turi būti surinkęs pereinamąjį balą. Antikorupciniu požiūriu ji yra nepakankamai konkreti ir palieka per daug diskrecijos Tarybai dėl šių aspektų: 1) lėšos gali būti (bet neprivalo būti) paskirstomos nefinansuotiems ar iš dalies finansuotiems projektams; 2) vertinamas balų vidurkis, bet nežinomas joks „rikiavimo“ algoritmas (pvz., ar tiksliai laikomasi balų tvarkos, ar atsižvelgiama į prašomo finansavimo dydį, turinio pobūdį ir pan.); 3) I programoje yra dvi projektų paprogramės, tad neaišku, ar lėšos gali būti nukreiptos į kitą tos pačios programos paprogramę. Pastebėti atvejai, kai lėšos skiriamos žemesnę ekspertų vertinimo balą surinkusiam ir už vieną spaudos lanką (laidą ar programą) prašančiam daugiau nei kiti VIRS. Pavyzdžiui, 2025-04-14 Tarybos posėdyje VŠĮ „Nr. 17“ tarp 4 kitų vertintų projektų surinko mažiausią balą, jos prašoma suma buvo antra pagal dydį, tačiau finansavimas (**be Tarybos argumentų**) skirtas šiam VIRS. Taip pat nenurodant argumentų finansavimas skirtas (duomenys neskelbtini), kuriai 2025-02-07 posėdyje tiek ekspertai, tiek Taryba siūlė neskirti finansavimo pabrėždami, kad „*sąmatos pagrindumas: daugiau kaip pusė jos – 8000 eurų – numatyti scenarijaus autoriui. Tai kelia labai rimtų abejonių, ar projektas ir nėra specialiai parašytas būtent dėl scenaristo*“. Protokole nebuvo ekspertų siūlymo, esant papildomų lėšų, svarstyti galimybę finansuoti šį projektą. Taip pat finansavimas skirtas dviem savo grupėje mažiausius balus surinkusioms VIRS (UAB „Nr. 18“, UAB „Nr. 19“).

Pastaba: Nereglamentuota paraiškų ir lėšų perkėlimo arba paskirstymo tvarka kelia piktnaudžiavimo ir neskaidrių sprendimų riziką, ypač tais atvejais, kai Taryba nesivadovauja ekspertų

---

⁸⁴ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c5a70592faca11efb8a9e7d5b6ea8569?jfwid=-fenqvgng1>.

išvadamis ir sprendimus dėl finansavimo skyrimo / neskyrimo ar jo dydžio keitimo priima be objektyvių, aiškiai pagrįstų argumentų. Dėl šių priežasčių sudaromos prielaidos sprendimų ne pagal nustatytus kriterijus priėmimui, vadovaujantis subjektyviais, nepagrįstais ar galimai šališkais motyvais.

Pasiūlymai: siekdami aiškaus ir skaidraus viešųjų lėšų skirstymo mechanizmo, siūlome:

1. Kultūros ministerijai: tobulinti teisinį reglamentavimą, nustatant aiškia paraiškų ir lėšų (likučių) perkėlimo į kitą programą arba papildomo konkurso skelbimo tvarką;

2. Fondui: skelbti pilnus Tarybos sprendimus (ne suvestines lenteles), su jo priėmimo data, visų (ne tik finansavimą gavusių) projektų trumpais apibūdinimais, nurodant nefinansuotų paraiškų priežastis (Finansavimo taisyklių nuostata), paraiškas vertinusios ekspertų grupės sudėtį ir kiekvienai paraiškai skirtą ekspertų siūlymų turinį (*skirti / neskirti finansavimą/ gali būti skirtas finansavimas*, kaip numatyta Finansavimo taisyklių 59 punkte).

4.4. Neregamentuota projektų (tyrimų) stebėsenos tvarka bei neatliekamas finansavimo poreikio vertinimas kelia neracionalių viešųjų lėšų panaudojimo riziką ir (ar) didina priklausomybę nuo valstybinio finansavimo (kritinė antikorupcinė pastaba).

- Korupcijos rizikos analizės metu pastebėta, kad **Taryba tam tikriems projektams (stipendijų finansavimo atveju – tyrimams) gali paskirti stebėseną, tačiau teisės aktuose tai neregamentuota, todėl kyla skaidrumo, teisinio aiškumo ir vienodo vertinimo rizikos.** Dėl teisinio stebėsenos neapibrėžtumo yra neaišku: 1) kas turi teisę nuspręsti dėl stebėsenos taikymo ar teikti tokį siūlymą (Taryba, administracija, ekspertai ar kt.); 2) kokių pagrindų ji skiriama: ar dėl žemų balų, abejonių dėl sąmatos pagrįstumo, turinio kokybės, pareiškėjo reputacijos ar kt.; 3) kas atlieka stebėseną (pvz., tie patys ekspertai, kurie vertino paraišką, kiek ekspertų paskirti vieno projekto stebėsenai)⁸⁵, per kokius terminus ir kokia forma – pvz., skiriant balus „nuo – iki“; 4) kokia yra stebėsenos rezultatų įtaka – pagrindas gražinti finansavimą, draudimas metus laiko kreiptis dėl finansavimo, mažinti balus kitame konkurse ar kt. ir ar apie tai informuojamas pats pareiškėjas; 5) stebėsenos viešinimo ar susipažinimo su ja tvarka paraiškos teikėjui ir kitiems ekspertams bei galimybės ginčyti bei kitos antikorupcinio požiūriu svarbios aplinkybės. Įvertinus Tarybos 2024-2025 m. posėdžių protokolus, sunku įžvelgti kokias nors tendencijas ar nuoseklumą šiuo klausimu. Iš Fondo pateiktų stebėsenos rezultatų matyti, kad nėra patvirtinta vieninga stebėsenos atlikimo forma (šablonas), todėl Fondo ekspertai, kuriems pavesta ją atlikti, pateikia pačių pasirinktos formos, apimties ir turinio vertinimus, kartais projektus (tyrimus) įvertina balais dešimties balų skalėje ar

⁸⁵ Atkreiptinas dėmesys, kad Medijų rėmimo fondo ekspertų apmokėjimo tvarka, patvirtinta Fondo visuotinio dalininkų susirinkimo 2024-11-25 sprendimu Nr. SPR-16, numato atlygį už paraiškos projektui ar tyrimui finansuoti vertinimą ir dalyvavimą ekspertų grupės posėdyje, tad iš teisės aktų nėra aišku, ar už ekspertų atliekamą projekto (tyrimo) stebėseną yra atlyginama. Prieiga internete: <https://www.medijufondas.lt/teisine-informacija/ekspertu-apmokejimo-tvarka>.

naudoja kt. vertinimo metodiką. Vieni ekspertais teikdami nuomonę apsiriboja trumpa pastraipa, kiti išsamiai ar net su įrodymais (pvz., pridėtomis ekranvaizdžio nuotraukomis) išsamiai aprašo vertinimo objektą, pateikia rekomendacijas dėl tolesnio finansavimo galimybių arba kelia probleminius, su Fondo veikla susijusius, klausimus.

Nesant aiškiam teisiniam reglamentavimui kyla rizika, jog stebėseną bus taikoma selektyviai – vieniems projektams stebėseną skiriama be aiškaus pagrindo, kitiems – net kilus pagrįstų abejonių – ne, o pareiškėjai nežinos, kas bus laikoma neigiamu stebėsenos rezultatu ir kokią įtaką tai turės jų finansavimo galimybėms ateityje.

▪ **Neatliekamas finansavimo poreikio vertinimas kelia neracionalių viešųjų lėšų panaudojimo riziką.** Didžiausia neracionalaus viešųjų lėšų paskirstymo rizika kyla dėl I ir V programų finansavimo⁸⁶. Analizės metu paaiškėjo, kad kuriant Fondą ir nustatant lėšų paskirstymo procentines proporcijas kiekvienai programai, buvo remtasi prielaidomis ir ankstesnio fondo – SRTRF – patirtimi⁸⁷. Nors toks požiūris suprantamas ankstyvoje steigimo stadijoje, tačiau iki šiol nesiimta priemonių nesutarimams, kylantiems Kultūros periodinių leidinių veiklos paprogramėje liekant ženkliai nepaskirstyto finansavimo daliai (likučiu), spręsti ir objektyvaus finansavimo poreikio įvertinimui. Apie poreikį keisti finansavimo proporcijas kalbėta ne viename Tarybos posėdyje (žr. 2025-02-17, 2024-06-10), abejota, ar ženkliai paramos dalį gaunantys kultūros periodiniai leidiniai sugebės įsisavinti jiems net dviejose paprogramėse skirtą finansavimą⁸⁸. Su kiekvienu Finansavimo taisyklių pakeitimu 12-ai – 20-čiai leidinių skirtoms paprogramėms numatyto finansavimo dalis beveik nekito. 2024 m. kultūros periodinių leidinių veiklos paprogramėje finansuota 12-ai leidinių (valdomų 11-os VIRS), o 2025 m. – 13-ai leidinių. Tų pačių leidinių projektų paprogramėje 2024 m. ir 2025 m. finansuota po 20 projektų. Stebima tendencija, kai kasmet skiriamas galimai perteklinis finansavimas *nišiniams*, nuo valstybės finansavimo priklausomybę deklaruojantiems, leidiniams. Nepaisant to, nuo 2026-01-01 galiojančios Finansavimo taisyklių redakcijos 1.1 papunktyje **numatyta Kultūrinės žiniasklaidos ir kultūros periodinių leidinių**

⁸⁶ Ją, galimai, didina dviejų asociacijų: KPLA, kaip steigėjos ir dalininkės, užimančios išskirtinę padėtį Fonde (I programos atveju, žr. 3.2 skirsnį), ir Interneto žiniasklaidos asociacijos (lobistas), siekusios, kad iš valstybės biudžeto būtų skirtos lėšos žiniasklaidos priemonėms, patirsiančioms pajamų praradimus dėl lošimų reklamos ribojimų (uždraudimo), interesų įtaka.

⁸⁷ Tarybos 2025-02-17 posėdžio protokolo ištrauka: „Kai kūrėme fondą nežinojome, koks bus teikiamų projektų į konkrečias programas faktas, tad ir procentus dėliojome teoriškai, šiek tiek remdamiesi ankstesnio fondo duomenimis. Mūsų lūkesčiai Kultūros programai buvo per dideli dėl to, jog galvojome, kad trečioje dalyje – kultūros projektai žiniasklaidoje – bus daugiau projektų. Bet nėra labai didelė programa, matyt, visuomenės informavimo rengėjai pasirinko kitas temas, o kartu ir kitas programas. Kalbant apie procentuotę, tai tie, kas kūrėme šį fondą, klaidžiojome tamsoje nežinojome kiek procentų kuriai programai reikės, daug diskutavome. Ta procentuotė nebus visą laiką konstanta, ji turės kisti pagal poreikį. Tai yra valstybės pinigai visai žiniasklaidai remti“.

⁸⁸ Tarybos 2024-06-10 posėdžio protokolo ištrauka: „Visi šie leidiniai, gaudami tokį finansavimą tiek projektams, tiek veiklai, turi suprasti, kad valstybės finansavimas gali būti daugiausiai 90 %, o patys turi savo indėli įdėti - 10 %, ar tai bus įmanoma šiems leidiniams? Turi būti vykdoma stebėseną, ar tikrai šie leidiniai įsisavins skiriamas lėšas ir ar prisidės savo lėšomis, taip kaip numatyta. Jeigu šie kultūriniai leidiniai sugebės dvigubai pasikelti kokybę pasikelti prenumeratą ir t.t. tai bus geriausias rezultatas. Bet jeigu viskas liks, kaip buvę, jokio matomo progreso nebus, nekils pardavimai, tai visas didelis finansavimas bus veltui“.

programai skirtas lėšas toliau didinti - nuo 21 proc. iki 22 proc. 2024 m. kultūros periodiniams leidinių veiklos ir projektų finansavimui Finansavimo taisyklėse buvo numatyta po 768 707 Eur. viso – **1 537 414 Eur.**, o tos pačios I programos paprogramei – *Kultūros projektai žiniasklaidoje* – **597 883 Eur.**, į kurią per du etapus pateiktos net **89 paraiškos**. 2024 m. Fondui iš biudžeto skirti asignavimai sudarė 6, 518 mln. Eur., o 2025 - 2027 m. kasmet buvo numatyta skirti po 10,548 mln. Eur.⁸⁹ Fondo 2024 m. metinėje ataskaitoje konstatuota, kad net 6 iš 20 kultūros periodinių leidinių projektų vykdytojai projektui skyrė mažiau nei 20 proc. savo ar iš kitų finansavimo šaltinių gautų lėšų. *Šių leidėjų projektams parama iš Fondo buvo šiek tiek didesnė nei 80 proc. Kultūros leidinys (duomenys neskelbtini) (VšĮ „Nr. 20“) į projektą prisidėjo tik 7 proc. Taip pat asociacija „Nr. 21“ į projektą prisidėjo tik 11 proc.*“ (ištrauka iš 2025-02-17 Tarybos posėdžio protokolo). Analizės metu nustatyti ir VIRS, kurių per kalendorinius metus iš Fondo ir kitų šaltinių gauta finansavimo suma viršijo 90 proc. visų šio VIRS pajamų, tais metais gautų iš visuomenės informavimo veiklos⁹⁰. Tokie atvejai rodo priklausomybę nuo valstybinio finansavimo. Pavyzdžiui, UAB „Nr. 22“ (VIRSIŠ nebuvo laiku pateikti finansinės atskaitomybės dokumentai už 2024 m., pateikė tik 2025-12-12), 2023 m. finansavimo pajamos nuo visų tais metais gautų pajamų sudaro 92 proc.; VšĮ „Nr. 23“ 2024 m. – 89 proc., tiek pat ir VšĮ „Nr. 24“; VšĮ „Nr. 25“ už 2024 m. – 90,55 proc.; VšĮ „Nr. 26“ – 84,5 proc.; VšĮ „Nr. 27“ – 88,2 proc.; VšĮ „Nr. 28“ – 89 proc.; VšĮ „Nr. 29“ – 85,8 proc.; VšĮ „Nr. 30“ – 86,5 proc.; VšĮ „Nr. 31“ – 96 proc.; 2024 m. UAB „Nr. 32“ finansinių ataskaitų rinkinyje nurodytos pardavimo pajamos sudarė 7020 Eur., finansavimo pajamos nenurodytos, o 2025 m. vien Fondas šiam VIRS I programoje skyrė 80 861 Eur. Palyginimui, Latvijos Respublikoje parama žiniasklaidai teikiama per projektus, kuriems nustatytos maksimalios ribos, taip pat nustatytas maksimalus valstybės indėlis valstybinės paramos procese – 25 proc. nuo metinės apyvartos, kai tuo tarpu Fondas gali finansuoti iki 80 proc. viso projekto vertės (kurią subjektyviai nurodo pats VIRS paraiškoje), o finansavimas iš visų viešų šaltinių gali siekti iki 90 proc. nuo visų pajamų iš visuomenės informavimo veiklos.

---

⁸⁹ Vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2025–2027 metų biudžeto patvirtinimo įstatymu (2024-12-19 Nr. XV-89), tačiau Lietuvos Respublikos 2026–2028 metų biudžeto patvirtinimo įstatymu (2025-12-11 Nr. XV-651) ši suma sumažinta iki 9, 995 mln. eurų.

⁹⁰ Finansavimo taisyklių 13 punktą: Viešosios informacijos rengėjo ir (ar) skleidėjo per kalendorinius metus iš Fondo ir kitų viešųjų finansų šaltinių (Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų) gauta finansavimo suma negali viršyti 90 proc. visų šio viešosios informacijos rengėjo pajamų, tais metais gautų iš visuomenės informavimo veiklos. Nustačius, kad ši einamaisiais metais iš Fondo ir kitų viešųjų finansų šaltinių gauta finansavimo dalis buvo viršyta, kitais kalendoriniais metais šiam viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui skiriama Fondo finansavimo suma mažinama proporcingai viršytai daliai.

Main principles		The change in national media	
<ul style="list-style-type: none"> Member of self regulated media ethics organization Journalists and editors with full employment Reasonable project costs Independence from state and local municipalities Operational for at least two years 			
<p>National</p> <ul style="list-style-type: none"> Competition among formats Limited support (max. 3 projects) per ownership Funding may not exceed 25% of the applicant's net turnover or 300 000 		<p>2025 (media formats)</p> <p>Audiovisual EPL - €971,098 Radio - €457,700 Press - €530,669 Internet - €227,253</p>	
<p>Regional/Diaspora</p> <ul style="list-style-type: none"> Original content 60% Everybody gets something 		<p>2026 (no formats)</p> <p>Macro projects - €1,200,000 Micro projects - €911,723</p>	
		<p>Maximum Project Amount</p> <p>Audiovisual EPL - €150,000 Radio - €75,000 Press - €75,000 Internet - €75,000</p>	
<p>Note: Media or independent producers can apply for 3 micro and 3 macro projects and get maximal support for 2 micro and 2 macro projects (300 000 eur)</p>			

14 pav. Karlis Dagilis (Latvijas kultūras ministrija) 2025-11-19 pranešimo⁹¹ „Latvijas žiniasklaidas rēmimo modelio apžvalga“ skaidrēs.

Viešųjų lēšų neracionalaus panaudojimo (kultūros periodinių leidinių finansavimui) riziką kelia tai, kad, teikiant paramą tiek to paties leidinio veiklai, tiek projektui, įgyvendinamam tame pačiame leidinyje, kyla lėšų dubliavimo (perteklinio VIRS finansavimo) rizika, į kurią nuolat atkreipiamas dėmesys Tarybos posėdžiuose. Veiklai skiriamas finansavimas apskaičiuojamas pagal Finansavimo taisyklėse nustatytą formulę ir priklauso nuo tiražo, darbuotojų skaičiaus, MMA, vidutinės spaudos lanko spausdinimo kainos, spaudos lankų skaičius leidinio numeryje, leidinio numerių skaičiaus per metus. Siekiant gauti finansavimą veiklai reikia pateikti paraišką ir atitikti formalius kriterijus, maksimali finansavimo suma kultūros periodiniam leidiniui per metus - 100 000 Eur. Siekiant gauti finansavimą projektui, reikia pateikti paraišką, detaliai aprašant planuojamą įgyvendinti projektą ir išpareigojimus (straipsnių, vaizdo / garso įrašų ar kt. skaičiai). Maksimali finansavimo suma nenustatyta. Jei projektą numatoma įgyvendinti periodiniame leidinyje, projekto turinys negali viršyti 80 proc. šio leidinio apimtį. Kitaip tariant, net 4/5 finansuojamo leidinio gali sudaryti finansuojamas projektas.

Kadangi leidinio veiklai jau skiriama fiksuota suma, apskaičiuojama pagal objektyvius parametrus (tiražas, spaudos lankų skaičius, darbuotojų skaičius), papildomai finansuojamas projektas, vykdomas tame pačiame leidinyje, gali finansuoti tuos pačius redakcinius ir techninius kaštus, t. y. redagavimą, maketavimą, platinimą, kas reiškia, kad gali būti apmokamos tos pačios veiklos du kartus, leidinys tampa neproporcingai subsidijuojamas, ir nėra aiškaus mechanizmo, kaip užtikrinamas finansavimo atskyrimas, pavyzdžiui, projektą įgyvendinančių asmenų darbo užmokestis ir socialinio draudimo įmokos finansuojamos abiem atvejais. Dėl kultūros periodinių leidinių finansavimo pagrįstumo kelia klausimų šie atvejai: 2024 m. VšĮ „Literatūra ir menas“ veiklos finansavimui iš Fondo skirta – 49 777 Eur., o projektui įgyvendinti tame pačiame leidinyje – **168 000 Eur.;** VšĮ „Naujasis židinys – Aidai“ veiklai skirta 31 370 Eur., o projektui įgyvendinti tame pačiame leidinyje – **104 650 Eur.;** VšĮ Kultūros leidinys Nemunas veiklai – 22 717 Eur., o projektui – **135**

⁹¹ Pranešimas skaitytas Fondo organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Žiniasklaidos rėmimas: tarp viešojo gėrio ir rinkos logikos“.

900 Eur.; VŠĮ Kultūros barų leidykla veiklai – 5 192 Eur., o projektui – **173 000 Eur.** 2025 m. pakeitus kultūros periodinių leidinių veiklos finansavimo formulę, šiems VIRS sudaryta galimybė gauti didesnę finansavimą, tačiau ir 2025 metais ne vieno tokio leidinio projektui skirta lėšų suma viršija viso leidinio veiklai skirtą finansavimo dydį: VŠĮ „Literatūra ir menas“ (73 400 Eur. veiklai vs. 90 000 Eur. projektui); VŠĮ 7 meno dienos (44 107 Eur. veiklai vs. 70 000 Eur. projektui); VŠĮ Naujasis židinys – Aidai (33898 Eur. veiklai vs. 70000 Eur. projektui). Kultūros periodinių leidinių finansavimo modelis ir finansavimo proporcijos, manytina, turi būti peržiūrėtos, atsižvelgiant į poreikio įvertinimo ir stebėsenos (finansavimo poveikio) rezultatus ir į mažus (lyginant su kitomis programomis) tiražo, lankomumo ir prenumeratos rodiklius, siekiant mažinti neracionalaus lėšų panaudojimo ir priklausomybės nuo valstybinio finansavimo rizikas.

- Neracionalaus valstybės lėšų panaudojimo rizika kyla ir dėl V programos („Specialioji programa dėl 2025–2027 metais prarastų pajamų, susijusių su azartinių lošimų reklamos ribojimais“). 2025 – 2027 m. dėl šios programos Fondui kasmet papildomai skirta po 4 mln. eurų. Šios rizikos veiksniai – nenumatytas maksimalus galimas projekto finansavimo dydis, esant siauram potencialių paraiškos teikėjų ratui; nenumatytas minimalus santykis tarp prarastų iš azartinių lošimų reklamos ribojimų (draudimo) pajamų ir visų reklamos pajamų; projektui, įgyvendinamam 2025 m. paskutinių metų ketvirtį, gali būti skiriama panaši suma projektui, įgyvendinamam visus 2026 metus; skubėjimas metų pabaigoje paskirstyti 2025 metams skirtus papildomus asignavimus (4 mln. eurų).

Visų pirma, V programos paramos gavėjai yra kartu ir potencialūs III programos paramos gavėjai, tačiau V programai skirtame konkurse jie dalyvauja tuo pagrindu, kad dėl azartinių lošimų ribojimų, o nuo 2027 m. – draudimo – jie neteks pajamų iš šios rūšies reklamos. Skirtumas nuo I programos tas, kad tai nėra nuo valstybinio finansavimo priklausantys VIRS, o priešingai – žinomi šalies naujienų portalai, turintys vieną didžiausių auditorijų, savarankiškai generuojantys pardavimų pajamas. STT nekvestionuoja valstybės politikos dėl sąlygų įmonėms (reklamavusioms priklausomybę galinčius sukelti azartinius lošimus) prisitaikyti prie teisinio reguliavimo pokyčių, kartu atliekant švietėjišką ir prevencinį informavimą siekiant priklausomybių mažinimo, sudarymo, – tačiau VII deklaruojamas Fondo tikslas – skirstant finansavimą užtikrinti racionalų ir pagrįstą valstybės lėšų panaudojimą. Be to, Fondas skirsto ne kompensacijas, o organizuoja konkursus, kurių metu sudaro sąlygas gauti finansavimą už įgyvendintą projektą. Fondo Tarybai buvo suteikta diskrecija savarankiškai nustatyti tiek V programos tikslus ir uždavinius, tiek ir finansavimo kriterijus. Dėl šių kriterijų netobulumo valstybės lėšomis buvo finansuotos privačių įmonių (VIRS, kurių tikslas – pelno siekimas, prisitaikant prie reguliacinės aplinkos pokyčių) net ir nežymūs, vos 1 - 2 proc. viršijantys (skaičiuojant nuo visų gautų reklamos pajamų) praradimai, kurie siekia kelis šimtus tūkst. eurų ar net viršija milijoną. Pavyzdžiui, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“ reklamos pajamų iš azartinių lošimų praradimai sudaro 4,19 proc. nuo visų 2024 m. gautų reklamos

pajamų. 2025 m. Fondas skyrė šiam VIRS **833 000 Eur.** (prašyta finansavimo suma - 905 946 Eur.); UAB „All Media Lithuania“ 2024 m. pajamos iš azartinių lošimų reklamos sudarė **2,3 proc.** nuo visų už reklamą gautų pajamų, dėl kurių Fondas 2025 m. skyrė **1 120 000 Eur.**; MB „Kas vyksta“ – 3 proc., UAB "Diena Media News" (paraiškos Nr. 1641) – **2,78 proc.**; UAB „Tango reklama“ (paraiškos Nr. 1475) – **1 proc.** Tokiu būdu pareiškėjai gali gauti finansavimą net ir už 1–3 % siekiančius numatomus reklamos pajamų praradimus, o nesant faktinės ataskaitos apie 2025 m. rezultatus (bendras pelningumas, reklamos pajamų pokytis), jau iš anksto preziumuojami praradimai ir skirstomos lėšos 2025 - 2027 metams.

Be to, Fondas per mažiau nei 10 dienų (nuo 2025-08-19 iki 2025-08-28) paskelbė du atskirus konkursus finansinei paramai gauti pagal tą pačią V programą – vieną 2025 metams, kitą 2026 metams⁹². Tarp dviejų konkursų paskelbimo – vos 9 dienos, nors jie apima skirtingus finansinius metus (2025 ir 2026 m.). Tai rodo, kad **nėra sisteminio planavimo, sprendimai dėl milijoninių sumų skirstymo priimami ad hoc**, kyla pagrįstų abejonių dėl **projektų kokybės vertinimo**, jų turinio ir realaus įgyvendinimo laikotarpių. Primintina, kad Fondas teisiškai nėra kompensacinė agentūra, jo tikslas – finansuoti kokybiškus visuomenės informavimo projektus, o kai pinigai skiriami greitai, stambioms komercinėms žiniasklaidos įmonėms, kurios patyrė nedidelį nuostolį, galimai **iškraipomas Fondo tikslas, diskredituojama pati projekcinio finansavimo (ne kompensavimo) esmė**. Abejonių dėl ženklių lėšų realaus įsisavinimo kelia faktas, kad didelė dalis paraiškų, kuriose tu pačių VIRS prašomas finansavimas ir 2025 m., ir 2026 m., beveik identiškos arba projektai 2026 m. įvardijami kaip „tęstiniai“ ir nepaisant visiškai skirtingo įgyvendinimo laikotarpio (2025 IV ketv. vs. 2026 m.), jų apimtis ir prašomos iš Fondo sumos analogiškos. Projektui, kuris trunka ketvirtį, prašoma 100 % metinio (2026 metams Fondo skirtos) finansavimo sumos, todėl kyla rizika, kad veiklos planuojamos „išpūstai“ arba dirbtinai padidinami biudžetiniai poreikiai, lėšos nesiejamos su realiomis sąnaudomis ar rezultatų apimtimi, vertinant paraiškas nukrypstama nuo vidutinio spaudos, vaizdo / garso įrašo ar kt. įkainio vertinimo, kaip kitose Fondo finansuojamose programose. **2025 m. Fondas paskirstė 3 680 000 Eur. 9-iems VIRS.** Šiuos teiginius pagrindžia Tarybos 2025-10-13 posėdžio protokolo turinys: *„Galima pastebėti, kad šių metų konkursas atskleidė gana prieštaringą situaciją tarp deklaruojamų programos tikslų ir realių finansavimo galimybių. Nors Medijų rėmimo fondo specialioji programa siekia kompensuoti žiniasklaidos priemonių prarastas pajamas ir kartu skatinti kokybišką, visuomeniškai atsakingą turinį, faktinis biudžetas – 3,68 mln. eurų – buvo akivaizdžiai per didelis siekiant padalinti visą sumą tarp projektų kurie to finansavimo verti. Ekspertai pažymėjo ir struktūrines konkurso problemas – vertinimo kriterijai formaliai buvo aiškūs, tačiau jų taikymas ne visuomet nuoseklus. Nors prioritetas teiktas projektams, atitinkantiems priklausomybių prevencijos,*

⁹² Prieiga internete: <https://www.medijufondas.lt/2025-m-konkursas-specialiajai-programai>; <https://www.medijufondas.lt/2026-m-konkursai>.

žurnalistikos kokybės ir visuomenės atsparumo stiprinimo tikslus, kai kur finansavimą gavo labiau tradiciniai, mažiau kūrybiški projektai, kurių turinys ne visada išsiskiria originalumu ar inovatyvumu. Daugelyje paraiškų pasigesta aiškios teminės fokusacijos ir auditorijų segmentavimo, o prieinamumo specialiujų poreikių turinčioms grupėms sprendimai dažnai liko tik deklaratyvūs. Finansinėse dalyse pasikartojantys trūkumai – nepakankamas sąmatų detalumas, abstraktūs išlaidų pagrindimai, neproporcingas gamybos ir viešinimo biudžetų pasiskirstymas – rodo, kad konkursas vis dar stokojantis griežtesnių kokybinių ir finansinių standartų“.

Pastaba: Korupcijos rizikos analizė atskleidė sisteminę spragas, kurios sudaro sąlygas neefektyviam, galimai neskaidriam ir neproporcingam viešųjų lėšų panaudojimui. Nėra veiklos, projektų, tyrimų stebėsenos reglamentavimo, projektų finansavimo proporcinio pagrindimo, o finansavimas V programai skiriamas ne pagal faktinius veiklos ar nuostolių rodiklius. Kultūros periodinių leidinių rėmimo modelis rodo didelę priklausomybę nuo valstybės lėšų, lėšų dubliavimą (kai tam pačiam leidiniui finansuojama ir veikla, ir projektas), taip pat finansavimo koncentraciją siauram leidėjų ratui. Tuo tarpu V programoje stebimas ne tik finansavimo racionalaus pagrindimo trūkumas, o lėšos skubotai išdalinamos vos keliems dideliems rinkos dalyviams. Šios tendencijos prieštarauja Fondo deklaruojamiems tikslams – skatinti kokybišką žurnalistiką ir racionaliai naudoti viešąsias lėšas – bei kelia sisteminę favoritizmo, formalizmo ir viešojo intereso pažeidimo riziką.

Pasiūlymai: siekdami užtikrinti VII nustatytus Fondo veiklos tikslus, siūlome:

Kultūros ministerijai:

1. tobulinti teisinį reguliavimą tokiu būdu, kad programų finansavimo proporcijos būtų paremtos paraiškų skaičiumi, kokybe, auditorijų pasiekiamumu ir tiražo (prenumeratos) ar kt. objektyviais rodikliais. Įvesti mažesnes (negu 80 proc.) apimties santykinės ribas projektams, vykdomiems toje pačioje VIP, kuriai jau skirtas finansavimas veiklos paprogramėje, kad veiklos ir projekto finansavimas kartu sudėjus neviršytų 80 % realių VIRS patirtų sąnaudų;

2. reglamentuoti VIRS veiklos, projektų ir tyrimų stebėsenos atlikimo, atsižvelgiant į skirsnyje nurodytus aspektus ir susiejant jos rezultatus su tolimesnio VIRS finansavimo galimybėmis;

3. nustatyti maksimalų leistiną Fondo finansavimo intensyvumą vienam VIRS (jo projektui), kuris leistų mažinti priklausomybę nuo valstybinės paramos ir skatintų kultūros periodinių leidinių bei kitų VIRS kokybę ir didesnę sklaidą⁹³;

⁹³ Siekiant tobulinti medijų rėmimo mechanizmą, svarbu analizuoti užsienio šalių gerą patirtį. Pvz., esama duomenų, kad mažiausią įtaką redakcinei autonomijai daro žiniasklaidos dotavimas finansuojant konkrečius projektus. Taip gana efektyviai užtikrinamas žiniasklaidos lauko nepriklausomumas nuo politinės valdžios, be to, sėkmingai įgyvendinus valstybės paramą pelniusius projektus dažnu atveju pagerėja leidinio turinys ir sklaida. *Kultūrinės spaudos rėmimo modelio pertvarkos Lietuvoje iššūkiai*. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, R-2024-3, p. 10.

4. tobulinti V programos finansavimo kriterijus, numatant maksimalią vieno projekto finansavimo ribą, jų skaičių, kurie leistų užtikrinti projekto kokybę, bei nustatant, kad pagrindu skirti paramą būtų reikšmingas azartinių lošimų reklamos pajamų netekimas;

5. nustatyti maksimalią kiekvienoje programoje galimą finansuoti Fondo lėšomis vieno projekto vertę (eurais).

Fondui:

1. atlikti I ir V programos veiklos ir projektų stebėseną, viešai paskelbti jos rezultatus;
2. reglamentuoti stebėsenos atlikimo tvarką, susiejant jos rezultatus su tolesnio finansavimo gavimo galimybėmis, ją viešai paskelbti.

4.5. Neefektyvi dvigubo arba perteklinio finansavimo prevencija (kritinė antikorupcinė pastaba).

Ekspertų ir Tarybos posėdžių protokoluose dažnai akcentuojamas projekto sąmatos nepagrįstumas, kitaip - „išpūsta sąmata“. Viešose Fondo konsultacijose paraiškų teikėjams pabrėžiama, kad Fondo ekspertai, išvelgę sąmatos nepagrįstumą, linkę mažinti skiriamus balus ar siūlyti skirti daug mažesnę už prašomą finansavimo dydį⁹⁴. Paraiškose jų teikėjai nurodo viso planuojamo įgyvendinti projekto sumą, atskirai nurodo iš Fondo prašomą skirti sumą ir planuojamas gauti sumas iš kitų finansinių šaltinių. Šios sumos yra subjektyvūs paties VIRS skaičiavimai. Vadovaujantis Finansavimo taisyklių 79 punktu, pareiškėjas, gavęs daugiau kaip 15 proc. mažesni finansavimą, nei numatyta paraiškos sąmatoje, turi teisę Fondo tarybai per 10 darbo dienų pateikti Fondo tarybos patvirtintos formos motyvuotą prašymą dėl projekto apimties sumažinimo. Apimčių sumažinimas reiškia mažesnius, nei paraiškoje nurodyti, įsipareigojimus, pvz., mažiau išspausdintų straipsnių, mažesnis vaizdo / garso, TV laidų skaičius ir pan.

▪ **Projektų sąmatos, kurias subjektyviai apskaičiuoja ir paraiškoje nurodo VIRS, Fondo ekspertų dažnai įvardinamos kaip nepagrįstos ir „išpūstos“, tad kyla rizika, kad pareiškėjams bus skiriamas nepagrįstas finansavimo dydis ir kartu bus sudarytos palankesnės finansavimo sąlygos nesąžiningiems pareiškėjams, leidžiant šiems nepagrįstai mažinti projekto apimtį.** Fondo dokumentacijoje neįvardijama reali kiekvieno projekto rinkos vertė ar konkretūs spaudos lanko, 1 laidos (TV / radijo) ar kt. turinio vieneto rėžiai, taikyti visiems tos paprogramės paraiškų vertinimams, taip pat neregamentuota sprendimų dėl apimčių (ne)mažinimo tvarka: kaip apskaičiuojama, kokiais atvejais gali nesutikti leisti sumažinti apimtį ir t.t.

▪ **Nuo 2026-01-01 įsigalios Finansavimo taisyklių pakeitimai, kuriais numatyta galimybė iki 8 proc. kultūros periodinių leidinių veiklos finansavimo skirti leidiniams užsienio kalba (ne tautinių mažumų), nukrypstant nuo iki tol galiojusio reikalavimo rengti ir skelbti**

⁹⁴ Žr. nuo 34:20 min. Prieiga internete: <https://www.medijufondas.lt/paraisku-teikimo-platforma>.

turinį lietuvių kalba, sudaro prielaidas šališkumo ir selektyvaus finansavimo rizikoms. Pakeitimas iš esmės reiškia naują išlygą – iki 8 proc. šiai veiklos finansavimo daliai skirtų lėšų gali būti teikiama viešosios informacijos rengėjams, leidžiantiems kultūros periodinius leidinius užsienio kalba, orientuotus į profesionalią Lietuvos kultūros sklaidą Lietuvoje ar užsienyje. Pažymėtina, kad anksčiau galiojęs reikalavimas informaciją rengti lietuvių kalba buvo nuoseklus programų struktūrai: turinys tautinių mažumų kalbomis buvo finansuojamas IV programoje „Žiniasklaidos tautinių mažumų kalbomis ir lietuvių išėivijos žiniasklaidos programa“. Todėl iki minėto pakeitimo užsienio kalba rengiamas kultūrinis turinys buvo priskiriamas kitoms programoms. Kultūros ministerija nurodė, jog atsižvelgiant į I ir IV programų tikslus ir uždavinius, yra pagrįstas kultūros periodinių leidinių (užsienio kalba), reprezentuojančių ir analizuojančių kultūros reiškinius už Lietuvos ribų, priskyrimas būtent I programai: šiuo atveju kertinis ne kalbos, bet leidinio turinio kriterijus, o dėl tokių leidinių finansavimo galimybių ir priskyrimo tam tikrai programai Fondas rengė konsultacijas su LKT ir Lietuvos kultūros institutu. Vis dėl to, naujai įvesta išimtis gali kelti klausimų dėl jos tikslingumo, ypač jei ji yra aktuali labai siauram leidinių ratui (I programoje galimai yra tik vienas toks VIRS). Tokiu atveju gali susidaryti įspūdis, kad išlyga buvo pritaikyta konkrečiai situacijai, o tai didina tiek šališkumo, tiek selektyvaus finansavimo rizikas. Atkreiptinas dėmesys, kad bet kuri kalba, kuri nėra valstybinė, laikytina tautinių mažumų kalba, todėl neaišku, kaip vertinti sąlygą *VIRS, kurių leidiniai užsienio kalba (ne tautinių mažumų kalbomis)*. Į tai atkreiptas dėmesys Tarybos 2025-06-23 posėdyje, vienam iš jos narių (KPLA atstovui) pateikus tokį pasiūlymą dėl sąlygų keitimo. Tokie atvejai dar kartą parodo esant riziką, kai asociacijų atstovai Taryboje gali teikti pirmenybę savo narių interesams, inicijuojant jiems aktualius finansavimo sąlygų pakeitimus. Viena vertus, nėra kliūčių tokių leidinių finansavimui ir priskyrimo tam tikrai programai, tačiau svarbu aiškiai suformuluoti kriterijų kalbai, kuria bus rengiamas turinys.

▪ **Formali ir neefektyvi dvigubo finansavimo prevencija, kai teoriškai egzistuoja draudimas finansuoti tą pačią veiklą iš kelių šaltinių, tačiau praktikoje nėra veiksmingų kontrolės mechanizmų, kelia dvigubo finansavimo ir neracionalaus viešųjų lėšų naudojimo riziką.** Fondo teigimu, *Fondas pasirašė Bendradarbiavimo sutartį su Lietuvos kultūros taryba. Remiantis šios sutarties nuostatomis šalys aktyviai keičiasi turima informacija apie projektus ir jų finansavimą. Tokio pat pobūdžio bendradarbiavimas vyksta ir su Lietuvos kino centru. Ekspertai, vertindami paraiškas, taip pat tikrina, ar projekte nurodytos veiklos nėra dubliuojamos su kitais jau viešai finansuotais projektais. Iš pareiškėjų reikalaujama pateikti: išsamias sąmatas su tiksliai išlaidų paskirstymu, kiekvienos išlaidos pagrindimo dokumentus (sąskaitas, sutartis, pavedimus). Tikriname, ar pateiktos išlaidos atitinka projektui skirtą biudžetą. Ar nebuvo identiškų išlaidų, kurios jau figūravo kitų projektų sąmatose. Fondo finansininkė (tik vienas darbuotojas – STT pastaba) tikrina pateiktas finansines ataskaitas, sąmatas, sąskaitas ir jas pagrindžiančius dokumentus. Vertinamas*

*pagrindimas, sąsajos su kitais galimais finansuotojais, tikrinama, ar išlaidos nebuvo apmokėtos dvigubai. Jei kyla įtarimų – pareiškėjo prašoma papildomų dokumentų ar paaiškinimų.*⁹⁵ Praktikoje vyksta bendravimas darbine tvarka su LKT, aptariant ir palyginant pareiškėjų sąrašus ir projektų pavadinimus. Tačiau LKT ir LKC nėra vieninteliai finansavimo šaltiniai, kadangi Lietuvos mokslo taryba finansuoja mokslo sklaidą, o savivaldybės skiria finansavimą kultūrai ir t.t.

Valstybės kontrolė 2017 m. atkreipė Kultūros ministerijos dėmesį į dvigubo finansavimo riziką. Kaip pavyzdį pateikė 2014 m. LKT atliktą tyrimą „Kultūros politikos kaita 2010 – 2014 m.: strateginių prioritetų ir įgyvendinimo priemonių dermė“, kuriame pateiktos iki šiol aktualios rekomendacijos, bet ministerija nesiėmė veiksmų joms įgyvendinti. Tyrime akcentuota būtinybė peržiūrėti LKT finansuojamas priemones ir ministerijos programas, idant tarybos finansuojamos priemonės geriau atitiktų jos misiją, ir poreikis sukurti bendrą valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų kultūros institucijų veiklos ir jų bei nevyriausybinų organizacijų teikiamų projektų informacinę sistemą, kad pagaliau būtų apskaičiuota, kokia nacionalinio biudžeto dalis tenka kultūrai, ir išvengta dvigubo finansavimo. Pabrėžė, jog ankstesnių auditų metų nustatyta, kad pasitaiko dvigubo finansavimo atvejų⁹⁶.

Korupcijos rizikos analizės metu nagrinėti kiti valstybinio finansavimo šaltiniai, iš kurių finansuojama kultūra ar meno, kino, mokslo sklaida: LKT, LKC, LMT, savivaldybės. Fondo paramos gavėjai dažniausiai teikia paraiškas LKT, o kino tema turinį rengiančios VIRS – LKC. Nustatytas ne vienas atvejis, signalizuojantis apie dvigubo finansavimo riziką.

Pavyzdžiui, asociacijos „Krantų redakcija“ projektas „Kultūrų ir kartų dialogai“ 2024 m. finansuotas Fondo ir tokiu pačiu pavadinimu projektas finansuotas **LKT** (LKT 2024-06-18 sprendimas Nr. 1LKT-87(1.2.)). LKT vien valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos forma VšĮ (duomenys neskelbtini) 2024 m. skyrė 22 000 Eur., o VšĮ Artnews.lt 2024 - 2025 m. skirta 32 400 Eur. valstybės pagalba; VšĮ Kultūros leidinys "Nemunas" – 18 000 Eur.⁹⁷. LKT 2025 m. finansavo VšĮ „Artnews.lt“ projektą „Šiuolaikinio meno žurnalas internete „Echo Gone Wrong“ (26 900 Eur.), šį žurnalą finansuoja ir Fondas. Atkreiptinas dėmesys, kad tarp dažnai pasikartojančių pareiškėjų, teikiančių paraiškas LKT ir kartu Fondui, yra VšĮ Artnews.lt ir VšĮ Menų agentūra „Artscape“. Pastarojo paraiškų, teikiamų į skirtingas LKT programas, skaičius ir projektų pavadinimai kelia abejonių, ar LKT nefinansuoja tą patį turinį kelis kartus:

Tinklaveikos 2025 programoje (10 400 Eur.) projektas pavadintas „Įtraukti: Artscape įvairovės ir įtraukties programa“, Scenos menai 2025 - „Nematoma zona“ (15 000 Eur.), Ugdymas

⁹⁵ Fondo 2025-07-31 raštas Nr. S-2025-97.

⁹⁶ Valstybinio audito ataskaita „Kaip Kultūros ministerija formuoja kultūros politiką, organizuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą“ (2017-02-28 Nr. VA-P-50-2-3).

⁹⁷ Remiantis Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registro (KOTIS) duomenimis. Prieiga internete: <https://kotis.kt.gov.lt/>.

kultūra 2025 „Edukacinė mentorystės programa: Jungianti kultūra“ (12 300 Eur.), Scenos menai 2025 „Vedami“ sklaida Vilniaus kalėjime“ (12 000 Eur.), Profesionaliojo scenos meno sklaida 2025 „Spektaklio „Vedami“ sklaida Lietuvos įkalinimo įstaigose (22 000 Eur.), Menas žmogaus gerovei 2025 „Kūrybinių misijų programa“ (40 000 Eur.), tuo pačiu pavadinimu finansuotas projektas ir 2024 m. - 37 500 Eur. Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos 2025, „Kultūros ir meno festivalis: Pabėgėlių savaitė“ (21 700 Eur.), o projektui „Pabėgėlių Savaitė: daugiakultūrių bendruomenių stiprinimas“ 2024 m. skirta 14 900 Eur. Profesionaliojo scenos meno sklaida 2024, „Spektaklio „Vedami“ sklaida Lietuvos įkalinimo įstaigose“ (11 000 Eur.). Projektus jungia pavadinimai ir tematika – pabėgėlių, kalinių įtrauktis.

2025 metais iš **Vilniaus miesto savivaldybės** biudžeto lėšų remiamų Kultūros rėmimo programų projektų sąrašė⁹⁸ yra šie VIRS, kurie dėl finansavimo kreipiasi ir į Fondą: VšĮ tieku (finansuotos 2 paraiškos); VšĮ „7 meno dienos“ (finansuotos 3 paraiškos); VšĮ „Artnews.lt“ (finansavimas neskirtas); VšĮ Menų agentūra „Artscape“ (finansuotos 2 paraiškos); Lietuvos muzikų sąjunga; VšĮ „Literatūra ir menas“ (finansuotos 2 paraiškos); VšĮ Dailininkų sąjungos fondas; VšĮ „Tautodailininkų sąjungos fondas“; Lietuvos žurnalistų sąjunga. 2024 m. skyrė 55 000 Eur. VšĮ „Lietuvos muzikų sąjunga“. VšĮ „Lietuvos muzikos informacijos centras“ LKT 2024 m. skyrė 211 000 Eur. finansavimą, o Fondas tais pačiais metais – 12 000 Eur.

Klaipėdos m. sav. 2025 m. finansavo UAB „Klaipėdos dienraštis“ projektą „Klaipėdos kultūros ir meno refleksijos žurnale „Duryš“ 2025 m. (18 000 Eur.). Įdomu tai, kad žurnalas „Duryš“ (kultūros periodinis leidinys) yra UAB „Ilada“ valdoma VIP. UAB „Ilada“ gauna finansavimą iš Fondo veiklai ir projektui.

LKC 2025 m. finansavo šiuos VIRS, gaunančius finansavimą iš Fondo ir rengiančius informaciją kino tema: VšĮ „7 meno dienos“ (21 000 Eur.); VšĮ Žurnalas „Kinas“ (19 000 Eur.). 2024 m. LKC skyrė VšĮ Žurnalas „Kinas“ 38 000 Eur., o VšĮ „7 meno dienos“ – 21 000 Eur. Pažymėtina, kad visai žurnalo „Kinas“ veiklai Fondas skyrė beveik 2 kartus mažiau nei projektui „Kino kritikos diskursas žurnale „Kinas“ skyrė LKC.

Pateikti pavyzdžiai (išvardintas ne visas pareiškėjų ir atvejų sąrašas) be paraiškų ar jų veiklos ataskaitų neleidžia daryti kategoriškas išvadas dėl dvigubo finansavimo, tačiau aiškiai parodo riziką, kad nesant patikimo, vieningo registro, LKC, LKT, LMT, savivaldybių, Fondo ir kitų finansavimo šaltinių teikiama parama gali sudaryti sąlygas dvigubam finansavimui.

▪ Fondas sukūrė *Turinio banką*, kuriame VIRS turi talpinti savo įgyvendintų projektų rezultatus. Problema ta, kad ne visi VIRS sąžiningai tai daro arba neužtikrina, kad „užrakintas“ (mokamas) turinys ne vėliau kaip per 3 mėn. nuo projekto įgyvendinimo būtų prieinamas visuomenei.

⁹⁸ Prieiga internete: <https://vilnius.lt/naujienos/skelbiami-2025-metu-kulturos-remimo-programu-projektu-konkurso-rezultatai>.

Naudojantis Turinio banku nėra galimybės vykdyti efektyvią visuomeninę kontrolę, kadangi turinys sukeltas fragmentiškai ir nepilnai. Tam, kad visuomenė galėtų patikrinti, kaip buvo įgyvendintas projektas, turėtų būti visas turinys struktūruotas tokia pačia logine seka kaip finansavimo ataskaitos: pagal metus, programas, paprogrames, VIRS ir (ar) VIP, priešingu atveju, skaidrumo ir atsekamumo principai nėra užtikrinami. Svarstyta galimybė Turinio banke skelbti VIRS Fondui teikiamas veiklos ataskaitas su nuorodomis į įgyvendintus projektus (straipsnių, vaizdo / garso įrašų publikavimo vieta), užuot visus nenuosekliai sukeltiant į bendrą turinio srautą.

Pastaba: Fondo finansavimo praktikoje egzistuoja kelios sisteminės rizikos: sąmatų pagrįstumo vertinimas grindžiamas pareiškėjų subjektyviai deklaruotais skaičiavimais, sprendimai dėl projekto apimčių mažinimo nėra aiškiai reglamentuoti, o ekspertų ir Tarybos sprendimai priimami be iš anksto apibrėžtų, visiems vienodų ribų. Nors formaliai egzistuoja dvigubo finansavimo prevencija, praktikoje dėl tarpinstitucinių duomenų apsikeitimo ribotumo ir sisteminės kontrolės nebuvimo, valstybės lėšos skirstomos rizikuojant dubliuoti finansavimą tiems patiems projektams ar veikloms.

Pasiūlymai: siekdami valdyti dvigubo finansavimo riziką ir užtikrinti sąžiningas konkurencijos sąlygas VIRS, siūlome:

Kultūros ministerijai:

1. sukurti bendrą valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų kultūros institucijų veiklos ir jų bei nevyriausybinių organizacijų teikiamų projektų informacinę sistemą, taip mažinant dvigubo finansavimo riziką;

2. tobulinti teisinį reguliavimą šalinant neaiškumus dėl kultūros periodinių leidinių veiklos finansavimo sąlygose paminėtos išlygos dėl informacijos rengimo užsienio kalbomis.

Fondui:

1. nustatyti orientacinius vieneto (straipsnio, laidų, lankų) kaštus, taikomus nuosekliai visoms paraiškoms toje pačioje paprogramėje (tos pačios rūšies VIP), ekspertų ir (ar) Tarybos posėdžių protokoluose nurodyti apytikslę, vidutiniais rinkos įkainiais apskaičiuotą, teikiamo svarstyti projekto sumą;

2. reglamentuoti sprendimų dėl projekto apimčių mažinimo tvarką, numatyti, kad priimant sprendimus dėl apimčių mažinimo, atsižvelgiama ne į VIRS paraiškoje nurodytąją, o į Tarybos (ir ekspertų) pagal rinkos įkainius, įvertintą projekto tikrąją vertę;

3. užtikrinti, kad *Turinio banko* funkcinės galimybės ir struktūra sudarytų sąlygas efektyviai visuomeninei kontrolei, užtikrintų skaidrumo ir atsekamumo principų veikimą.

5. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS) IR PASIŪLYMAI

Įvertinę Fondo ekspertų atrankos ir tarybos sudarymo, finansavimo skyrimo ir kontrolės procesus, teikiame žemiau nurodytas motyvuotas išvadas (pastabas) ir rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus nustatytoms korupcijos rizikoms mažinti ir (ar) jos veiksniams šalinti.

KRITINĖS ANTIKORUPCINĖS PASTABOS	REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI
<p>1. Fondo struktūra ir jo organų veiklos teisinis reguliavimas sudaro sąlygas ir galimybes sistemingai pažeisti nepriklausomumo, nešališkumo ir viešojo intereso prioriteto principus. Esamas teisinis reguliavimas leidžia viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų interesų grupėms – kurios pačios gauna finansavimą – tiesiogiai ar per lobistus dominuoti Taryboje, dalyvauti lėšų skirstymo, taisyklių rengimo ir programų formavimo procesuose. Valstybės, kaip dalininko, įtaka sprendimų priėmimo mechanizme galimai per menka, net esant, pavyzdžiui, galimam šališkumui, nėra numatyto veiksmingo reagavimo mechanizmo. Tai kelia riziką, kad sprendimai gali būti priimami privataus intereso pagrindu, o viešosios lėšos skirstomos neskaidriai, ir kartu silpnina pasitikėjimą Fondo veikla (<i>žr. 3.1 skirsnio argumentus</i>).</p>	<p>Siekdami užtikrinti skaidrų viešųjų lėšų skirstymo procesą ir viešojo intereso apsaugą, siūlome:</p> <p><u>Kultūros ministerijai</u> imtis teisėkūros iniciatyvos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tobulinant Fondo struktūrą tokiu būdu, kad būtų išvengta dalininkų atstovų ir Tarybos narių dubliavimosi, kelių asociacijų dominavimo Fondo organuose bei užkertant kelią finansavimo gavimu suinteresuotiems asmenims bei juos atstovaujantiems lobistams dalyvauti sprendimų dėl finansavimo skyrimo priėmimo procese (įskaitant buvimą dalininku, finansavimo taisyklių projektų rengimą, svarstymą ir finansuotinių programų kūrimą); 2. užtikrinant, kad Taryboje būtų atstovaujami tautinių mažumų kalbomis informaciją rengiantys ir skleidžiantys VIRS; 3. praplečiant Fondo tarybos nario įgaliojimų pasibaigimo pagrindus, nustatant su Tarybos nariu sudarytos paslaugų teikimo sutarties ir (ar) Tarybos nario veiklos esminių principų pažeidimų atvejus kaip Tarybos narių įgaliojimų galimo pasibaigimo pagrindą. <p><u>Fondui:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. tobulinti teisinį reguliavimą, reglamentuojant Tarybos narių veiklos principus, aiškiai įtvirtinant pareigą Tarybos nariams nusišalinti nuo sprendimų priėmimo dėl juos delegavusių asociacijų narių paraiškų svarstymo ir (ar) visos programos, skirtos finansuoti minėtų asociacijos narių veiklą ir (ar) projektus, paraiškų svarstymo (pavyzdžiui, KPLA atveju); 5. įvertinti, ar šiame skirsnyje nurodyti Tarybos nariai atitinka VII 28 straipsnio 7 dalyje nustatytus reikalavimus, nustačius neatitikimų, imtis veiksmų šių pašalinimui; 6. nustatyti Tarybos narių ir ekspertų atitikimo teisės aktų reikalavimams vertinimo ir interesų konfliktų prevencijos tvarką tokiu būdu, kad būtų užtikrinti pakankami žmogiškieji ir techniniai (registrai, informacinės sistemos) ar kt. išteklių, reikalingi šių funkcijų vykdymui; 7. viešai paskelbti Tarybos narių darbo apmokėjimo tvarką bei informaciją apie Tarybos narių kvalifikaciją ir patirtį.

<p>2. Atlikta analizė rodo, kad Fondo taikoma ekspertų atrankos tvarka neužtikrina pagrindinių skaidrumo, objektyvumo ir atsekamumo principų. Uždara atrankos procedūra, formali kandidatų administracinės atitikties patikra, nepakankama interesų konfliktų kontrolė ir Tarybos diskrecija atrenkant bei skirstant ekspertus, mažina ekspertinio vertinimo patikimumą, silpnina Tarybos sprendimų teisėtumą ir sudaro prielaidas korupcijos apraiškoms, kai ekspertų institutas tampa formalumu, o ne nepriklausomumo ir objektyvumo garantu (žr. 3.2 skirsnio argumentus).</p>	<p>Siekdami užtikrinti ekspertų atrankos nepriklausomumą, skaidrumą ir vertinimo paslaugų kokybę, siūlome Fondui:</p> <p>8. tobulinti teisinį reguliavimą:</p> <p>8.1. atsižvelgiant į šiame skirsnyje nurodytus atrankos trūkumus, įtraukiant į ekspertų atrankos procesą nepriklausomus stebėtojus (Kultūros ministerijos, akademinės bendruomenės atstovus ar pan.) arba sudarant atrankos komisiją iš ne išimtinai privataus sektoriaus subjektų, suinteresuotų finansavimo gavimu, atstovų, tačiau ir valstybės, kaip dalininko, deleguotų asmenų, LKT, Lietuvos mokslo tarybos, aukštųjų mokyklų pasiūlytų narių ar pan.);</p> <p>8.2. įtvirtinant aiškius ekspertų skyrimo į darbo grupes, įtraukimo į rezervinį sąrašą bei sukuriant vidinį ekspertinių paslaugų kokybės vertinimo mechanizmą, numatant, kad ekspertų veikla būtų vertinama pagal objektyvius rodiklius (dalyvavimas, motyvacija, vertinimų pagrįstumas ir išsamumas, terminų laikymasis bei kt.);</p> <p>9. kandidatų tinkamumo vertinimui nustatyti aiškius rodiklius (pavyzdžiui, balus), identifikavus dokumentų formas, turinio ar kitus trūkumus, administracinės atitikties vertinimo etape nustatyti terminus jų šalinimui ir dokumentacijoje pateikti aiškius argumentus dėl kiekvienos kandidatūros atmetimo arba įtraukimo į ekspertų sąrašus;</p> <p>10. naudotis Fondui teisės aktuose suteikta teise prašyti kandidatų pateikti patirtį, išsilavinimą ar kitus kriterijus įrodančius dokumentus, užtikrinti, kad kandidatų administracinės atitikties vertinimą atliekantys Fondo darbuotojai turėtų reikalingus įrankius teisės aktuose ekspertams nustatytų reikalavimų atitikties įvertinimui (informacines sistemas, registrus ar kt.);</p> <p>11. viešinti kiekvienos programos paraiškas vertinusios darbo grupės sudėtį (skelbiant finansavimo rezultatus);</p> <p>12. užtikrinti periodinį ekspertų atitikties nustatytiems teisės aktų reikalavimams tikrinimą ir viešų bei privačių interesų derinimo kontrolę.</p>
<p>3. Fondo sprendimų praktikoje egzistuoja sisteminės korupcijos rizikos, kurios kyla dėl teisinio kriterijų neapibrėžtumo, jų nevienodo taikymo ir vidinės kontrolės trūkumų. Nenuosekliai atliekamas administracinės atitikties vertinimas, sprendimai priimami neužtikrinant 4 akių principo, todėl pasitaiko atvejų, kuomet netinkamos paraiškos perduodamos ekspertams. Esant normų kolizijoms ir sprendimų logikos neatitikimams, atsiranda diskrecijos erdvė</p>	<p>Siekdami mažinti sprendimų priėmimo diskreciją, užtikrinti vienodas finansavimo sąlygas ir skaidrius sprendimus dėl finansavimo skyrimo, siūlome:</p> <p>Fondui:</p> <p>13. paraiškų vertinimo rezultatus fiksuoti administracinės atitikties vertinimo pavyzdiniuose lapuose (angl. checklist) ir užtikrinti, kad kiekvienoje programoje administracinės atitikties vertinimą atliktų mažiausiai du Fondo darbuotojai, turintys prieigą prie funkcijoms atlikti reikalingų informacinių išteklių;</p> <p>14. keisti teisinį reguliavimą, numatant, kad kilus diskusijoms dėl vertinamųjų kategorijų, tokių kaip žurnalistas, tiriamoji žurnalistika, tyrimas, kultūra ar kultūros periodinis leidinys,</p>

<p>subjektyviam vertinimui, kurį sustiprina tai, kad nėra aiškių apibrėžčių nei stipendijų gavėjų ratui, nei tiriamosios žurnalistikos sampratai. Tai mažina pasitikėjimą Fondo sprendimais ir kelia abejonių dėl jų atitikties viešajam interesui (žr. 4.2 skirsnio argumentus).</p>	<p>būtų pasitelkiami „rezerviniai“ ar kiti Fondo ekspertai, esant poreikiui, ir išorės ekspertai, Fondo svetainėje teikti viešąsias (rašytines) konsultacijas opiais ir diskutuotiniais klausimais (ypač keliamais pareiškėjų skunduose) bei laikytis nuoseklios šių kategorijų sampratos ir vertinimo;</p> <p>15. įteisinti galimybę Tarybos posėdžiuose stebėtojo teisėmis dalyvauti Kultūros ministerijos (Fondo dalininko atstovo) deleguotiems atstovams.</p> <p><u>Kultūros ministerijai:</u></p> <p>16. imtis teisėkūros iniciatyvos reglamentuojant tiriamosios žurnalistikos sąvoką bei užtikrinant, kad Finansavimo taisyklės nekonkuruotų su VII bei nediskriminuotų tiriamosios žurnalistikos stipendijos programos potencialių finansavimo gavėjų dėl šiame skirsnyje nurodytų priežasčių;</p> <p>17. tobulinti finansavimo sąlygas, nurodant, ar VIP kategorija (rūšis) vertinama, atsižvelgiant į jos faktinį turinį, ar formaliai remiantis VIRSIS deklaruotų duomenų pagrindu. Užtikrinti, kad VIRSIS būtų viešai matomi ne tik aktualūs, tačiau ir istoriniai duomenys, siekiant eliminuoti galimybę VIRS manipuluoti valdomų VIP kategorijų deklaravimu ar kt. duomenimis, aktualiais finansavimo gavimui, bei suderinti veiklos rūšių ir kategorijų pavadinimus su VII naudojamomis sąvokomis.</p>
<p>4. Neregamentuota paraiškų ir lėšų perkėlimo arba paskirstymo tvarka kelia piktnaudžiavimo ir neskaidrių sprendimų riziką, ypač tais atvejais, kai Taryba nesivadovauja ekspertų išvadamis ir sprendimus dėl finansavimo skyrimo / neskyrimo ar jo dydžio keitimo priima be objektyvių, aiškiai pagrįstų argumentų. Dėl šių priežasčių sudaromos prielaidos sprendimų ne pagal nustatytus kriterijus priėmimui, vadovaujantis subjektyviais, nepagrįstais ar galimai šališkais motyvais (žr. 4.3 skirsnio argumentus).</p>	<p>Siekdami aiškaus ir skaidraus viešųjų lėšų skirstymo mechanizmo, siūlome:</p> <p><u>18. Kultūros ministerijai:</u> tobulinti teisinį reglamentavimą, nustatant aiškia paraiškų ir lėšų (likučių) perkėlimo į kitą programą arba papildomo konkurso skelbimo tvarką;</p> <p><u>19. Fondui:</u> skelbti pilnus Tarybos sprendimus (ne suvestines lenteles), su jo priėmimo data, visų (ne tik finansavimą gavusių) projektų trumpais apibūdinimais, nurodant nefinansuotų paraiškų priežastis (Finansavimo taisyklių nuostata), paraiškas vertinusios ekspertų grupės sudėtį ir kiekvienai paraiškai skirtą ekspertų siūlymų turinį (<i>skirti / neskirti finansavimą/ gali būti skirtas finansavimas</i>, kaip numatyta Finansavimo taisyklių 59 punkte).</p>
<p>5. Korupcijos rizikos analizė atskleidė sisteminės spragas, kurios sudaro sąlygas neefektyviam, galimai neskaidriam ir neproporcingam viešųjų lėšų panaudojimui. Nėra veiklos, projektų, tyrimų stebėsenos reglamentavimo, projektų finansavimo proporcinio pagrindimo, o finansavimas V programai skiriamas ne pagal faktinius veiklos ar nuostolių rodiklius. Kultūros periodinių leidinių rėmimo modelis</p>	<p>Siekdami užtikrinti VII nustatytus Fondo veiklos tikslus, siūlome:</p> <p><u>Kultūros ministerijai:</u></p> <p>20. tobulinti teisinį reguliavimą tokiu būdu, kad programų finansavimo proporcijos būtų paremtos paraiškų skaičiumi, kokybe, auditorijų pasiekiamumu ir tiražo (prenumeratos) ar kt. objektyviais rodikliais. Įvesti mažesnes (negu 80 proc.) apimties santykinės ribas projektams, vykdomiems toje pačioje VIP, kuriai jau skirtas finansavimas veiklos paprogramėje, kad veiklos ir projekto finansavimas kartu sudėjus neviršytų 80 % realių VIRS patirtų sąnaudų;</p>

<p>rodo didelę priklausomybę nuo valstybės lėšų, lėšų dubliavimą (kai tam pačiam leidiniui finansuojama ir veikla, ir projektas), taip pat finansavimo koncentraciją siauram leidėjų ratui. Tuo tarpu V programoje stebimas ne tik finansavimo racionalaus pagrindimo trūkumas, o lėšos skubotai išdalinamos vos keliems dideliems rinkos dalyviams. Šios tendencijos prieštarauja Fondo deklaruojamiems tikslams – skatinti kokybišką žurnalistiką ir racionaliai naudoti viešąsias lėšas – bei kelia sistemine favoritizmo, formalizmo ir viešojo intereso pažeidimo riziką (žr. 4.4 skirsnio argumentus).</p>	<p>21. reglamentuoti VIRS veiklos, projektų ir tyrimų stebėsenos atlikimo, atsižvelgiant į skirsnyje nurodytus aspektus ir susiejant jos rezultatus su tolimesnio VIRS finansavimo galimybėmis.</p> <p>22. nustatyti maksimalų leistiną Fondo finansavimo intensyvumą vienam VIRS (jo projektui), kuris leistų mažinti priklausomybę nuo valstybinės paramos ir skatintų kultūros periodinių leidinių bei kitų VIRS kokybę ir didesnę skaidumą;</p> <p>23. tobulinti V programos finansavimo kriterijus, numatant maksimalią vieno projekto finansavimo ribą, jų skaičių, kurie leistų užtikrinti projekto kokybę, bei nustatant, kad pagrindu skirti paramą būtų reikšmingas azartinių lošimų reklamos pajamų netekimas;</p> <p>24. nustatyti maksimalią kiekvienoje programoje galimą finansuoti Fondo lėšomis vieno projekto vertę (eurais).</p> <p>Fondui:</p> <p>25. atlikti I ir V programos veiklos ir projektų stebėseną, viešai paskelbti jos rezultatus;</p> <p>26. reglamentuoti stebėsenos atlikimo tvarką, susiejant jos rezultatus su tolesnio finansavimo gavimo galimybėmis, ją viešai paskelbti.</p>
<p>6. Fondo finansavimo praktikoje egzistuoja kelios sisteminės rizikos: sąmatų pagrįstumo vertinimas grindžiamas pareiškėjų subjektyviai deklaruotais skaičiavimais, sprendimai dėl projekto apimčių mažinimo nėra aiškiai reglamentuoti, o ekspertų ir Tarybos sprendimai priimami be iš anksto apibrėžtų, visiems vienodų ribų. Nors formaliai egzistuoja dvigubo finansavimo prevencija, praktikoje dėl tarpinstitucinių duomenų apskaitos ribotumo ir sisteminės kontrolės nebuvimo, valstybės lėšos skirstomos rizikuojant dubliuoti finansavimą tiems patiems projektams ar veikloms (žr. 4.5 skirsnio argumentus).</p>	<p>Siekdami valdyti dvigubo finansavimo riziką ir užtikrinti sąžiningas konkurencijos sąlygas VIRS, siūlome:</p> <p>Kultūros ministerijai:</p> <p>27. sukurti bendrą valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų kultūros institucijų veiklos ir jų bei nevyriausybinų organizacijų teikiamų projektų informacinę sistemą, taip mažinant dvigubo finansavimo riziką;</p> <p>28. tobulinti teisinį reguliavimą šalinant neaiškumus dėl kultūros periodinių leidinių veiklos finansavimo sąlygose paminėtos išlygos dėl informacijos rengimo užsienio kalbomis.</p> <p>Fondui:</p> <p>29. nustatyti orientacinius vieneto (straipsnio, laidų, lankų) kaštus, taikomus nuosekliai visoms paraiškoms toje pačioje paprogramėje (tos pačios rūšies VIP), ekspertų ir (ar) Tarybos posėdžių protokoluose nurodyti apytikslę, vidutiniais rinkos įkainiais apskaičiuotą, teikiamo svarstyti projekto sumą;</p> <p>30. reglamentuoti sprendimų dėl projekto apimčių mažinimo tvarką, numatyti, kad priimant sprendimus dėl apimčių mažinimo, atsižvelgiama ne į VIRS paraiškoje nurodytąją, o į Tarybos (ir ekspertų) pagal rinkos įkainius, įvertintą projekto tikrąją vertę;</p> <p>31. užtikrinti, kad <i>Turinio banko</i> funkcinės galimybės ir struktūra sudarytų sąlygas efektyviai visuomeninei kontrolei, užtikrintų skaidrumo ir atsekamumo principų veikimą.</p>

KITOS ANTIKORUPCINĖS PASTABOS	REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI
<p>7. Fondo naudojama užsienio tiekėjo valdoma uždara paraiškų teikimo platforma, kuri konkurso procese turėtų veikti kaip antikorpucinės kontrolės mechanizmas, šiuo metu stokoja esminių saugiklių: nesuteikia galimybių sisteminei dokumentų stebėsenai; nepalaiko integracijų su nacionalinėmis duomenų sistemomis; neturi versijų ar sprendimų motyvų istorijos; lemia tiesioginę pareiškėjų ir Fondo administracijos komunikaciją ir dokumentų srauto valdymą už platformos ribų, taip pat apsunkina analizių ir (ar) audito atlikimą dėl mišraus kalbų naudojimo ir sudėtingos konkrečių duomenų paieškos. Ši situacija kelia korupcijos rizikas, mažindama Fondo sprendimų teisėtumo, atskaitomybės ir kontrolės lygį, didindama informacinės atskirties ir apskaitos spragų riziką bei prieštarauja gerajai duomenų valdysenos praktikai (žr. <i>4.1 skirsnio argumentus</i>).</p>	<p>Siekdami didesnio finansavimo skaidrumo ir užtikrinti duomenų saugumo, vientisumo bei atsekamumo principų praktinį veikimą, siūlome Fondui: 32. diegti pažangią informacinę sistemą, kurioje būtų tvarkomi visi privalomi pateikti dokumentai, jų papildymai ir patikslinimai, paraiškų statusai ir (ar) atmetimo priežastys būtų aiškiai argumentuojami ir matomi paraiškų teikėjams, ekspertams ir Tarybos nariams, o funkcionalumas užtikrintų skaidrumą ir auditavimo galimybes bei valstybinės kalbos vartojimą, pagal galimybes susietą su aktualiomis informacinėmis sistemomis ir (ar) registrais.</p>

Direktoriaus pavaduotojas

Elanas Jablonskas

Julija Staševska, mob. tel. (0 638) 97921, el. p. julija.stasevska@stt.lt

Rengėjos tiesioginis vadovas Domantas Lukauskas, Korupcijos prevencijos valdybos Korupcijos rizikos skyriaus viršininkas, tel. 0 706 63378, mob. tel. 0 656 60 933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt

6. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

I. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI TEISĖS AKTAI

1.	Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas (1996-07-02 Nr. I-1418).
2.	Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas (2000-06-27 Nr. VIII-1749).
3.	Lietuvos Respublikos 2025–2027 metų biudžeto patvirtinimo įstatymas (2024-12-19 Nr. XV-89).
4.	Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2021-05-24 įsakymas Nr. IV-640.
5.	Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2025-03-06 įsakymas Nr. IV-187.
6.	Medijų rėmimo fondo finansuojamų projektų teikimo taisyklės, patvirtintos Kultūros ministro 2024-02-29 įsakymu Nr. IV-176.
7.	Medijų rėmimo fondo ekspertų darbo reglamentas, patvirtintas visuotinio dalininkų susirinkimo 2024-11-25 sprendimu Nr. SPR-17.
8.	Medijų rėmimo fondo ekspertų apmokėjimo tvarka, patvirtinta Fondo visuotinio dalininkų susirinkimo 2024-11-25 sprendimu Nr. SPR-16.
9.	Lietuvos kultūros tarybos 2023-11-15 nutarimas Nr. 4LKT-19(1.3E).
10.	Lietuvos kultūros tarybos elektroninės kultūros ir meno projektų valdymo informacinės sistemos elektroninių paslaugų teikimo taisyklės, patvirtintos LKT pirmininko 2023-04-17 įsakymu Nr. VI-20(1.1E).
11.	Lietuvos kultūros tarybos elektroninės kultūros ir meno projektų valdymo informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti LKT pirmininko 2022-12-02 įsakymu Nr. VI-38(1.1E).
12.	Paraiškų administracinės atitikties vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas LKT pirmininko 2025-07-30 įsakymu Nr. KMPF-39(1.15 E).

II. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI IR VERTINTI DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

1.	VšĮ Medijų rėmimo fondo įstatai, patvirtinti dalininkų 2023-08-25 (JAR registruota 2023-09-13).
2.	Medijų rėmimo fondo veiklos ataskaita 2024 m. sausio 1 d. – gruodžio 31 d.
3.	<i>Kultūrinės spaudos rėmimo modelio pertvarkos Lietuvoje iššūkiai</i> . Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, R-2024-3, p. 10.
4.	Valstybinio audito ataskaita „Kaip Kultūros ministerija formuoja kultūros politiką, organizuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą“ (2017-02-28 Nr. VA-P-50-2-3).
5.	Račiukaitytė, R. <i>Investigative Journalism in Lithuania 2015–2020</i> , Žurnalistikos tyrimai, 2021. Nr. 14.
6.	J. Mažylė. <i>Atsakingos žiniasklaidos sistemos: teorinės prieigos ir situacija Lietuvos regionų spaudoje</i> . Žurnalistikos tyrimai, 2012. Nr. 5.
7.	D. Jastramskis, <i>Media Pluralism Monitor 2025: Country Report – Lithuania</i> . European University Institute, Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF), 2025.
8.	Fondo raštai: 2025-07-31 Nr. S-2025-97; 2025-07-09 Nr. 4-01-6321, 2025-09-17 Nr. S-2025-151, el. paštu ir per išorinę failų mainų sistemą pateikta informacija (Tarybos, ekspertų, dalininkų susirinkimo protokolai, sprendimai, stebėsenos dokumentai ir kt. duomenys).
9.	Kultūros ministerijos 2025-11-06 raštas Nr. S-2141 (STT reg. Nr. 5-01-14570).

10.	VTEK 2025-12-02 raštas, reg. Nr. S-2025/1881-(2.5 Mr).
11.	VIRSYS, PINREG, SKIADRIS, KOTIS, JAR, JADIS, Valstybės tarnautojų registro, Good Grants platformos ir kt. registrų / informacinių sistemų duomenys.
12.	Kultūros ministerijos, LKT, LKC, Fondo svetainėse paskelbti duomenys.
13.	Viešojoje erdvėje prieinama informacija (straipsniai).
